

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.
Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-
ΔΙΕΘΝΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: κος ΜΠΕΝΕΤΑΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΛΙΜΝΑΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

♦ ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. 5
♦ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ορισμός)	σελ. 6
♦ ΜΑΖΙΚΟΣ-ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ-ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	σελ. 7
♦ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	σελ. 10

A. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ **σελ. 10**

Παράγοντες της στροφής προς τη φύση

Οι κυριότερες μορφές του τουρισμού υπαίθρου

Αγροτουρισμός

Αγροτουριστική Α.Ε.

σελ.13

B. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ **σελ. 16**

§ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

§ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

§ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ

§ ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ

⇒ Σύγχρονα τουριστικά κέντρα υγείας

σελ. 17

Γ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ **σελ. 19**

ΟΡΙΣΜΟΣ

§ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

§ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

§ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Δ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ **σελ. 22**

1. ΟΙ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2. ΟΙ ΦΙΛΙΚΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ε. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ **σελ. 29**

ΟΡΙΣΜΟΣ

§ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΜΑΤΩΝ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

- § ΚΑΤΑΒΑΣΕΙΣ ΠΟΤΑΜΩΝ ΜΕ ΣΚΑΦΗ ΚΑΥΑΚ ΚΑΙ RAFT
- § ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΙΠΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΟΡΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΑΘΛΗΜΑΤΩΝ
- § ΠΕΡΙΠΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ **σελ. 39**

- § ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
- § ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ

Ζ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟ **σελ. 43**

- § ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ

Θ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ **σελ. 50**

- § ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ, ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟΣ-ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΠΡΟΣΚΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΗ ΦΥΣΗ
- § ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ι. ΕΛΑΣΣΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ **σελ.54**

- § ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ
- § Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ
- § Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ JET SET (Κοσμοπολίτικος τουρισμός)
- § ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Σεξοτουρισμός)
- § ΓΥΜΝΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- § ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΖΙΝΩΝ

<u>ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (ορισμός)</u>	σελ. 60
ΜΗΝΥΜΑ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	σελ. 61
Ο ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	σελ. 62
ΟΙ 10 ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	σελ. 63
<u>ΔΙΕΘΝΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ</u>	σελ. 65
ΥΠΑΝΑΠΤΥΚΤΕΣ ΧΩΡΕΣ	σελ. 67
ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΡΗΙΛΟΧΕΝΙΑ	σελ. 69
<u>ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ</u>	σελ. 70
ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	σελ. 72
<u>ΤΟΠΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ</u>	σελ. 73
ΣΥΝΑΙΤΕΡΙΣΜΟΙ- ΙΘΑΓΕΝΕΙΣ	σελ. 78
ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ	σελ. 84
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ. 86
ΡΟΛΟΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ	σελ. 87
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	σελ. 89
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	σελ. 90
ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΡΘΡΟΥ ΤΗΣ “ GREENPEACE”	σελ. 93
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ “2004”	σελ. 94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ. 100

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ως μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες του κόσμου, ο τουρισμός σχετίζεται με πολλούς από τους κύριους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Πρόκειται για ένα φαινόμενο το οποίο είναι συνυφασμένο στενά με τη ζωή, οικονομικά, κοινωνικο-πολιτιστικά και περιβαλλοντικά – και το οποίο στηρίζεται σε πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή στοιχεία της παραγωγής και της παροχής υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, λοιπόν είναι δύσκολο να δώσουμε έναν απλό ορισμό του φαινομένου αυτού. Η δυσκολία αυτή διαφαίνεται και στο τεύχος του περιοδικού

“The Economist” του 1991:

Δεν υπάρχει κανένας αποδεκτός ορισμός που να προσδιορίζει για το ποια στοιχεία συνθέτουν την τουριστική βιομηχανία. Ο οποιοσδήποτε ορισμός ρισκάρει είτε να υπερτιμήσει είτε να υποτιμήσει την οικονομική του δραστηριότητα. Στην απλούστερή της μορφή, η βιομηχανία αυτή μεταφέρει τους ανθρώπους από το σπίτι τους κάπου αλλού (με επιστροφή), και τους προσφέρει κατάλυμα και φαγητό κατά τη διάρκεια της απουσίας τους.

Αυτό όμως αποτελεί υπεραπλούστευση του όρου. Υπάρχει μία πληθώρα του τουρισμού, που ο καθένας διαθέτει θεωρητικά χαρακτηριστικά, και αντανακλούν ερευνητικές πρωτοβουλίες διαφορετικών ερευνητικών τομέων. Σύμφωνα με τον Leiper (1981), ο τρόπος με τον οποίο θα πρέπει να προσεγγίσουμε την τουριστική επιστήμη χρειάζεται να επικεντρωθεί γύρω από τη δομή της βιομηχανίας, και η οποία θα αντιμετωπίζεται ως ένα ανοιχτό σύστημα πέντε βασικών στοιχείων, που δρούν μέσα στο ευρύτερο περιβάλλον: (1) το στοιχείο του ανθρώπινου δυναμικού, (2) η περιοχή προέλευσης, (3) μία ενδεχόμενη ενδιάμεση περιοχή, (4) η περιοχή προορισμού ή περιοχή υποδοχής, και (5) η ίδια η τουριστική βιομηχανία.

Σχόλιο:

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Μορφή ή Τύπος Τουρισμού είναι η τουριστική δραστηριότητα που έχει και εκδηλώνεται με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την ξεχωρίζουν από άλλες τουριστικές μορφές.

Εναλλακτική μορφή Τουρισμού είναι, κατ'αναλογία και κατ'επέκταση, μια από τις πολλές μορφές τουρισμού που υπάρχουν, που μπορεί να αντικατασταθεί ή να αντικαταστήσει κάποια άλλη μορφή.

ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μαζικοποίηση τουρισμού υπάρχει, όχι όταν ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται, αλλά όταν οι τουρίστες ανισοκατανέμονται στο χρόνο και στον τόπο. Σήμερα ο μαζικός τουρισμός κατηγορείται και χαρακτηρίζεται σαν τερατούργημα και σαν μια τουριστική τακτική που δεν έχει στην ουσία κανένα αντισταθμιστικό όφελος για τον τουριστικό προορισμό, τον ντόπιο πληθυσμό και το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Η αύξηση του αριθμού των τουριστών και η συνεχής τουριστική ανάπτυξη πάντα είναι επιθυμητή. Δεν είναι όμως επιθυμητή ούτε η εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της θερινής μόνο περιόδου και μόνο στους τουριστικούς προορισμούς και ούτε η άναρχη, ανεξέλεγκτη και απρογραμμάτιστη τουριστική ανάπτυξη.

Η φιλοσοφία του εναλλακτικού τουρισμού συνοψίζεται στην διαφύλαξη του περιβάλλοντος και των πόρων του τουριστικού προορισμού, στην ικανοποίηση των αναγκών του ντόπιου πληθυσμού και στην δυνατότητα των χωρών, στις οποίες υπάρχουν οι τουριστικοί προορισμοί να παίρνουν αυτές τις αποφάσεις της τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις δικές τους τουριστικές πολιτικές, και να μην ποδηγετούνται από τους μεγάλους τουριστικούς επιχειρηματίες που συνήθως εξυπηρετούν πολυεθνικά ή ίδια οφέλη.

Έτσι, η τουριστική πολιτική αποβλέποντας στην αντιμετώπιση των προβλημάτων, έθεσε τους παρακάτω στόχους:

- ◆ Την άμβλυνση της εποχικότητας
- ◆ Την αποκέντρωση της προσφοράς
- ◆ Την περιφερειακή ανάπτυξη
- ◆ Την προώθηση των επενδύσεων
- ◆ Την εισροή συναλλάγματος
- ◆ Την περιβαλλοντική προστασία

Έτσι στη σύγχρονη τουριστική περίοδο, πρόσφορο μέσο για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι η τάση περιορισμού του μαζικού τουρισμού και ενθάρρυνσης του Εναλλακτικού ήπιου τουρισμού. Ειδικότερα, καταβάλλεται προσπάθεια να ενθαρρύνουν αντιεποχικές μορφές τουρισμού και μορφές που μπορούν να αναπτυχθούν εκτός κεκορεσμένων τουριστικών προορισμών και εκτός τουριστικών θέρετρων. Η προσπάθεια αυτή γενικεύεται τα τελευταία χρόνια και καταβάλλεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους Εθνικούς τουριστικούς φορείς αλλά και από πολλούς ιδιωτικούς φορείς.

Ορισμένοι ερευνητές, υποστηρίζουν ότι η εναλλακτική λύση για το μαζικό τουρισμό που είναι ο εναλλακτικός τουρισμός δεν μπορεί να υποκαταστήσει την κλασική μορφή του τουρισμού, εξαιτίας των πολυποίκιλων και πολύμορφων φαινομένων, που συνδέονται με αυτόν. Αντίθετα, είναι περισσότερο ρεαλιστικό να επικεντρώσουμε τις προσπάθειές μας στην βελτίωση των χειρότερων περιπτώσεων και όχι στην ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων.

Η επιλογή των νέων μορφών τουρισμού που πρέπει να προσφέρει η χώρα μας, είναι θέμα συνδυασμού των προτιμήσεων των αλλοδαπών τουριστών και των δυνατοτήτων της χώρας, οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις για περισσότερο σεβασμό στον άνθρωπο, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον.

Οι καλύτεροι πελάτες μας μέχρι σήμερα είναι οι Γερμανοί, Άγγλοι, Ιταλοί και Σουηδοί. Οι Γερμανοί αναζητούν περισσότερη ποικιλία και δράση, οι Άγγλοι ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, οι Ιταλοί ενδιαφέρονται για συγκεκριμένες ειδικές μορφές τουρισμού και ιδιαίτερα αυτές

του θαλάσσιου (ιστιοπλοία, καταδύσεις, ψάρεμα κ.λ.π.) και τέλος, οι Σκανδιναβοί παρουσιάζονται με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα ειδικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο οικολογικός, ο πολιτιστικός κ.λ.π.

Ένα βασικό ερώτημα που προκύπτει, είναι αν η χώρα μας θα περιοριστεί στην παραπάνω δεξαμενή άντλησης τουριστών, ή θα αναζητήσει και νέες πηγές. Οι νέες πηγές θα πρέπει να είναι νέες χώρες προέλευσης, αφού η δεξαμενή της παραδοσιακής αγοράς δεν έχει πολλά περιθώρια μεγέθυνσης.

Σύμφωνα με τον Butler **ο μαζικός τουρισμός** δεν έχει απορριφθεί εντελώς **για δύο (2) λόγους.**

Ο πρώτος είναι οικονομικός, από την άποψη ότι προσφέρει έναν καθ' όλα ευκαταφρόνητο όγκο ξένου συναλλάγματος στις χώρες υποδοχής. Για τον λόγο αυτό δεν θα έπρεπε να σημειώνονται κρούσματα αισχροκέρδειας. Αξιοσημείωτα είναι τα δημοσιεύματα τύπου, του Σύνδεσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων το 2003, που αφορούσαν υπερκοστολογήσεις τουριστικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα λοιπόν, με επιστολή του ο ΣΕΤΕ, επισημαίνει μεταξύ άλλων τα εξής: "Είναι γνωστό ότι, όπως σε κάθε μεγάλη αγορά έτσι και στην τουριστική είναι δυνατό να εμφανιστούν ακραίες περιπτώσεις τιμολόγησης υπηρεσιών. Αυτό όμως, δε μπορεί αβασάνιστα να γενικεύεται μέσα από επιφανειακές προσεγγίσεις, που ενώ αναφέρεται σε εξαιρετικά λίγες και μεμονωμένες περιπτώσεις, δημιουργούν στην ελληνική και την διεθνή κοινή γνώμη μια συνολική αρνητική εικόνα για τον ελληνικό τουρισμό". Επίσης, αναφέρει ότι: "Οι τιμές των υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων 2004 είναι λογικό και αναμενόμενο να είναι αυξημένες, στο βαθμό που αυτό δικαιολογείται τόσο από τη μοναδικότητα του γεγονότος, όσο και από τις μεγάλες επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί από πολλές τουριστικές επιχειρήσεις. Οι αυξήσεις όμως αυτές, αφορούν μόνο στη συγκεκριμένη περιοχή και στο βραχύ διάστημα διεξαγωγής των αγώνων. Στο σύνολο της υπόλοιπης χώρας, το οποίο θα υποδεχτεί και θα φιλοξενήσει την συντριπτική πλειοψηφία των φετινών επισκεπτών μας, οι τιμές βρίσκονται στα επίπεδα του 2003 ενώ σε πολλές περιπτώσεις ακόμη χαμηλότερα". **Ο δεύτερος**

είναι κοινωνικό-ψυχολογικός, αφού σχετίζεται με το γεγονός ότι πολλοί άνθρωποι φαίνεται να απολαμβάνουν το ρεύμα του μαζικού τουρισμού. Τους αρέσει δηλαδή για το ότι δε χρειάζεται να φροντίσουν οι ίδιοι τις λεπτομέρειες των ταξιδιών τους, ότι δεν χρειάζεται να ψάξουν να βρουν ένα κατάλυμα, όταν φτάσουν στον προορισμό τους, ότι θα καταναλώνουν αγαθά και υπηρεσίες χωρίς να χρειαστεί να μάθουν μία ξένη γλώσσα, ότι θα μείνουν σε αρκετά έως και πολύ άνετα ξενοδοχεία ότι θα τρώνε φαγητά που θα τα γνωρίζουν και ότι δεν θα χρειαστεί να ξοδέψουν πολλά χρήματα ή χρόνο προκειμένου να επιτύχουν αυτούς τους στόχους.

Αειφορική ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που πραγματοποιείται για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να αντιμετωπίσουν τις δικές τους.

Συνεκδοχικά **αειφορική τουριστική ανάπτυξη** σημαίνει την ανάπτυξη π.χ. ενός τουριστικού προορισμού (για να ικανοποιήσει τις τουριστικές ανάγκες των τουριστών που τον επισκέπτονται) η οποία πραγματοποιείται χωρίς να καταστρέφεται το ευρύτερο περιβάλλον (φυσικό κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό κ.λ.π.) ή οι πόροι του τουριστικού προορισμού (που προσέλκυσαν τους τουρίστες) και έτσι να μπορούν μελλοντικά και άλλοι τουρίστες να προσελκυστούν και να απολαύσουν εξ ίσου καλά και το περιβάλλον και τους πόρους του.

Αειφόρος τουρισμός είναι κάθε μορφή τουρισμού που δεν βλάπτει, υποβαθμίζει ή καταστρέφει το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού(φυσικό, πολιτιστικό, κοινωνικό, οικονομικό) και δεν εξαντλεί ή αλλοιώνει τους πόρους του.

Ο πολιτιστικός π.χ. τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου, ο αγροτικός τουρισμός κ.λ.π. αν ακολουθούν τις αρχές της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, αποτελούν αειφορικές μορφές τουρισμού.

Έτσι ο όρος “ **αειφόρος τουρισμός**” δεν υποδηλώνει μια ορισμένη, ανεξάρτητη και σαφώς διακριτή εναλλακτική μορφή τουρισμού, αλλά ένα δόγμα τουριστικής ανάπτυξης που μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες σχεδόν τις μορφές τουρισμού.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

A. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ: η αγάπη του ανθρώπου για την φύση τα τελευταία χρόνια αναζωπυρώθηκε και εκδηλώθηκε με τη λεγόμενη “στροφή προς τη φύση” που αντιπροσωπεύει την επιθυμία του ανθρώπου να γυρίζει, μόνιμα ή προσωρινά στο φυσικό του περιβάλλον όπου από τύχη ή από ανάγκη ζει. Για την μετάβαση των ανθρώπων από τα αστικά κέντρα στην ύπαιθρο το μοναδικό σχεδόν “διαβατήριο”, το μοναδικό μέσο και η μοναδική ευκαιρία είναι ο τουρισμός.

Παράγοντες της στροφής προς τη φύση

1. Το αυξημένο ενδιαφέρον του ανθρώπου για το περιβάλλον
2. Η αναζήτηση της ανθεκτικότητας
3. Η αναζήτηση της ηρεμίας και της ησυχίας
4. Το αυξημένο ενδιαφέρον για τα θέματα υγείας και υγιεινής
5. Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και επικοινωνιών
6. Υπάρχουν και κάποιοι άλλοι παράγοντες όχι δευτερεύουσας σημασίας όπως:

- ◆ Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη φυσική πολιτιστική κληρονομιά
- ◆ Το αυξανόμενο ενδιαφέρον των τοπικών αγροτικών αρχών για τοπική τουριστική ανάπτυξη και η παράλληλη αύξηση της τουριστικής υποδομής

(αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί, πολιτιστικοί και περιβαλλοντικοί σύλλογοι με τουριστικά ενδιαφέροντα- “τουριστικά” δωμάτια στα αγροτικά σπίτια κ.λ.π.)

♦ Η αύξηση του αριθμού των ενεργών συνταξιούχων και των ηλικιωμένων, οι οποίοι εκ πεποίθησής και εξ ανάγκης προτιμούν τον ήπιο εναλλακτικό τουρισμό

♦ Τα ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης των πολιτών που αποδείχτηκε ότι σχετίζονται με αυξημένες προτιμήσεις των τουριστικών προϊόντων, των υπαίθριων μορφών τουρισμού

♦ Μια υποκρυπτόμενη, ακόμη, τάση αποαστικοποίησης, η οποία επί του παρόντος εκδηλώνεται με την απόκτηση δεύτερης κατοικίας στην ύπαιθρο και η οποία πιθανώς να εκδηλωθεί μελλοντικά εντονότερα όταν η ύπαιθρος αποκτήσει την απαραίτητη υποδομή υγείας, εκπαίδευσης, εργασίας, που χρειάζεται για να στηριχθούν οι αποαστικοποιούμενοι και οι οικογένειές τους.

Οι κυριότερες μορφές του τουρισμού υπαίθρου

⇒ Ο Αγροτικός τουρισμός ή Αγροτουρισμός που αναπτύσσεται στις αγροτικές περιοχές

⇒ Ο Γεωργικός τουρισμός που αναπτύσσεται στις γεωργικές περιοχές

⇒ Ο Φυσιογνωστικός τουρισμός που αναπτύσσεται στις χαρακτηριζόμενες "φυσικές" περιοχές με σκοπό να αποκτήσουν γνώσεις για τη φύση οι τουρίστες

⇒ Ο τουρισμός παρατήρησης χλωρίδας και πανίδας που αναπτύσσεται σε περιοχές που διαθέτουν αξία παρατήρησης χλωρίδα ή πανίδα (περάσματα πουλιών, υδροβιότοποι, οικοσυστήματα με ιδιαίτερη πανίδα κ.λ.π.)

⇒ Ο περιπατητικός τουρισμός που αναπτύσσεται στα περιπατητικά μονοπάτια της υπαίθρου

⇒ Ο τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου (ιππασία, ποδηλασία, κυνήγι, κατάβαση ποταμών, αιωροπτερισμός κ.λ.π.)

⇒ Περιηγητικός και Εκδρομικός τουρισμός όταν η περιήγηση ή η εκδρομή γίνεται στην ύπαιθρο

- ⇒ Τουρισμός περιπέτειας στην ύπαιθρο
- ⇒ Οι μορφές του πολιτιστικού τουρισμού, του τουρισμού υγείας, του εκπαιδευτικού και μορφωτικού τουρισμού, του θρησκευτικού τουρισμού του τουρισμού χαλάρωσης και του τουρισμού επιστροφής στις ρίζες εφόσον αναπτύσσονται στην ύπαιθρο
- ⇒ Ο Οικολογικός τουρισμός ή Οικοτουρισμός ή Περιβαλλοντικός τουρισμός

Το κοινό χαρακτηριστικό των παραπάνω μορφών είναι αυτό του κοινού προορισμού που είναι η ύπαιθρος.

Σε αυτό το σημείο θα αναλύσουμε τον Αγροτουρισμό

Τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν υπάρχει “ξεκάθαρος” ορισμός για το τι είναι αγροτουρισμός. Θα μπορούσαμε όμως, να πούμε ότι αγροτουρισμός είναι οι τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, που αναπτύσσονται σε χώρο αγροτικό από ανθρώπους που απασχολούνται κυρίως στη γεωργία, με βασικό σκοπό να δοθούν εναλλακτικές λύσεις στην απασχόληση γεωργών και να βελτιωθεί το εισόδημά τους.

Αγροτικότητα είναι η ιδιότητα των αγροτικών περιοχών, γεωργικών και μη, που είναι το σύνολο των ιδιοτήτων της υπαίθρου (ανοικτός χώρος, φυσικό περιβάλλον, καθαρός αέρας, αυθεντικά και ανόθευτα προϊόντα, καθαρό νερό, ησυχία και ηρεμία κ.λ.π.). Επιπλέον, η αγροτικότητα χαρακτηρίζει τον τρόπο ζωής όλων των αγροτών, τις αγροτικές κοινωνίες, τον αγροτικό πολιτισμό, την αγροτική ανάπτυξη και οικονομία, την ψυχολογία των αγροτών και γενικότερα την διαφορετικότητα του αγροτικού από το αστικό περιβάλλον.

Η εμφάνιση του Αγροτουρισμού, σαν συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού, τοποθετείται μέσα στη δεκαετία του 1960. Έκτοτε και μέχρι σήμερα ο Αγροτουρισμός διαμορφώθηκε σημαντικά και πήρε τη μορφή της συγκροτημένης και ξεχωριστής εναλλακτικής μορφής τουρισμού.

Στη χώρα μας το ενδιαφέρον για τον Αγροτουρισμό άρχισε μόλις το 1983, όταν ο Ε.Ο.Τ. ,συνέστησε ένα διυπηρεσιακό όργανο για τη μελέτη αυτής της μορφής τουρισμού και καθόρισε το θεσμικό πλαίσιο της ανάπτυξής της.

Σήμερα ,υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών και όχι πολύ μικρότερο ποσοστό των κατοίκων των υπόλοιπων χωρών του ΟΟΣΑ επισκέπτονται σαν τουρίστες την ύπαιθρο, κάθε χρόνο.

Οι αγροτουριστικοί προορισμοί είναι έτοιμοι να δεχτούν μεγαλύτερη τουριστική πελατεία που συνεχώς εμπλουτίζεται από καινούριους πελάτες. Μέχρι τώρα έφευγαν οι αγρότες προς τις πόλεις. Στο μέλλον θα φεύγουν οι κάτοικοι των αστικών κέντρων προς τις αγροτικές περιοχές.

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε.

Ιδρύθηκε το 2001 ως ανώνυμη εταιρεία δημοσίου συμφέροντος. Η πλειοψηφία των μετοχών της ανήκει στα Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε. , ενώ ισχυρός μέτοχος είναι και η Αγροτική Τράπεζα. **Γενικός σκόπός** της Αγροτουριστικής Α.Ε. είναι η συντονισμένη στήριξη των προσπαθειών για τη καθιέρωση του αγροτουρισμού στην ελληνική επικράτεια ως ποιοτικού, εναλλακτικού τουριστικού προϊόντος, με κύριους τομείς δράσης τη προώθηση προτύπων επενδύσεων, τη καθιέρωση προδιαγραφών, τη δημιουργία δικτύων προβολής και προώθησης.

Παράλληλα, η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ προσπαθεί να καλύψει άτυπα αλλά ενεργά το κενό ενός εθνικού φορέα συντονισμού για τον τουρισμό της υπαίθρου.

Οι στόχοι της είναι:

- ✓ Ανάπτυξη πιλοτικού δικτύου αγροτουρισμού στην Ελλάδα
- ✓ Στρατηγικός σχεδιασμός, οργάνωση και παρακολούθηση των δράσεων αγροτουρισμού
- ✓ Πιστοποίηση του αγροτουριστικού προϊόντος βασισμένη σε πρότυπα ποιότητας
- ✓ Προβολή και προώθηση του αγροτουρισμού και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας "Τα Νέα" στις 08/09/2004, η πρόεδρος της ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ, αναλύοντας τα πλεονεκτήματα του αγροτουρισμού υπογράμμισε μεταξύ άλλων ότι "αποτελεί ένα μοντέλο ολιστικής ανάπτυξης-αναζωογόνησης της υπαίθρου και των περιφερειακών περιοχών της χώρας, καθώς διασφαλίζει τη σύζευξη της οικονομικής ανάπτυξης με τη φυσική ομορφιά και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου".

Δραστηριότητες της ΑΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ:

⇒ **Καθιέρωση ειδικών προδιαγραφών ποιότητας στον Αγροτουρισμό**

- § Εκπόνηση της "Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού", σε συνεργασία με τον ΕΟΤ και τον ΕΛΟΤ. Πρόκειται για ένα προαιρετικό σήμα ποιότητας υπηρεσιών που καλύπτει όλες τις μορφές αγροτουριστικών επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων (καταλύματα, κέντρα εστίασης, παρασκευή-πώληση τοπικών προϊόντων, υπαίθριες δραστηριότητες).
- § Διαπίστευση της ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ από το Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης (Ε.ΣΥ.Δ.) ως φορέα πιστοποίησης της <<Ελληνικής Προδιαγραφής Αγροτουρισμού>>.

⇒ **Προβολή και προώθηση του ποιοτικού αγροτουρισμού**

- § Στήριξη τοπικών και θεματικών δικτύων. Προώθηση δικτύου των περιοχών με προγράμματα LEADER σε συνεργασία με τις Τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες

§ Καταγραφή των πιο αξιόλογων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού της ελληνικής υπαίθρου. Θα εκδοθεί ειδικός οδηγός υποδομών εναλλακτικού τουρισμού υπαίθρου

⇒ **Πρώθηση ειδικών μορφών εναλλακτικού τουρισμού της υπαίθρου**

§ **Οικοτουρισμός:** Εκπόνηση Master Plan οικοτουρισμού. Τεχνικός σύμβουλος Γ.Γ. Τουρισμού και υποστήριξη ΕΟΤ για τη δημιουργία Δικτύου Οικοτουριστικών Διαδρομών πλησίον των Ολυμπιακών Πόλεων

§ **Πολιτιστικός τουρισμός:** Πρώθηση ειδικών πολιτιστικών διαδρομών της υπαίθρου. Υποβολή στο INTERREG IIIC για λογαριασμό της Γ.Γ. Τουρισμού πρότασης διεθνούς συνεργασίας για την <<Πολιτιστική Διαδρομή ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ>>.

Δραστηριότητες συντονισμού του τουρισμού υπαίθρου:

1. Θέματα πολιτικής

Στις άτυπες αλλά βασικές δραστηριότητες της ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ περιλαμβάνεται και η στήριξη των κεντρικών αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών σε θέματα σχεδιασμού, υλοποίησης και προβολής της εθνικής πολιτικής για τον τουρισμό της υπαίθρου (εκπόνηση κειμένων, συμμετοχή σε συσκέψεις κ.λ.π.)

2. Εθνικό δίκτυο συντονισμού- υποστήριξης

Η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ λειτουργεί ως κεντρικός πόλος ενός άτυπου εθνικού δικτύου συντονισμού και υποστήριξης του τουρισμού της υπαίθρου σε συνεργασία με τα ΚΕΤΑ και τις Τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες

3. Πληροφόρηση κοινού

Παροχή πληροφοριών και συμβουλών στο κοινό για τις επενδυτικές ευκαιρίες, το θεσμικό πλαίσιο κ.λ.π. Διαρκής δραστηριότητα σε καθημερινή βάση

B. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

Τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία .

Τα προγράμματα υγείας είναι προγράμματα διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους.

Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, ο τουρισμός Υγείας περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής:

⇒ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός που περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας και μόνο σύγχρονες ιατρικές μεθόδους της ορθόδοξης Ιατρικής και με φυσικές μεθόδους θεραπείας της εναλλακτικής Ιατρικής.

⇒ ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Περιλαμβάνει ένα ταξίδι τουριστών με διάφορα προβλήματα υγείας ,σε τουριστικούς προορισμούς στους οποίους υπάρχουν Ιαματικές πηγές , για να κάνουν χρήση ιαματικών νερών.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου γίνεται χρήση των φυσικών μεθόδων θεραπείας της εναλλακτικής Ιατρικής για διατήρηση, πρόληψη, θεραπεία και αποκατάσταση της υγείας .

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου οι τουρίστες , ανεξάρτητα από την κατάσταση της υγείας τους, ακολουθούν ένα πρόγραμμα υγιεινής και φυσικής ζωής.

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΜΟΡΦΙΑΣ

Είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου ακολουθούνται διάφορα προγράμματα ομορφιάς όπως Αισθητικής, Κομμωτικής, τοπικού ή ολικού αδυνατίσματος, σύσφιξης μυών, περιποίησης προσώπου, αποτρίχωσης, ενδυματολογίας, πλαστικής χειρουργικής κ.α.

⇒ ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ

Θερμαλισμός ή Θερμαλιστικός Τουρισμός είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων του Ιαματικού Τουρισμού μαζί με τις διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και μη ασθενής τουρίστες, που επισκέπτονται τις Ιαματικές Πηγές.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΥΓΕΙΑΣ

Η πιο αντιπροσωπευτική μορφή μιας εγκατάστασης του Τουρισμού Υγείας είναι τα Τουριστικά κέντρα Υγείας τα πιο σύγχρονα, ανάλογα με το μέγεθος και τη θέση του μπορεί να περιλαμβάνουν:

1. Εγκαταστάσεις Λουτροθεραπείας και άλλων μορφών Φυσιοθεραπείας και μεθόδων Εναλλακτικής Ιατρικής.
2. Ιατρικές εγκαταστάσεις
3. Τουριστικές εγκαταστάσεις

4. Αθλητικές εγκαταστάσεις
5. Ψυχαγωγικές εγκαταστάσεις
6. Πολιτιστικές εγκαταστάσεις
7. Εμπορικές εγκαταστάσεις
8. Χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων
9. Περιμετρικός υπαίθριος χώρος(Εγγύς περιβάλλον)
10. Ευρύτερο περιβάλλον
11. Εγκαταστάσεις Τουρισμού Ομορφιάς
12. Εγκαταστάσεις Κέντρων αδυνατίσματος
13. Διοικητικές Εγκαταστάσεις

Ο τουρισμός υγείας είναι ένας από τους δυναμικότερους κλάδους του τουρισμού. **Οι κυριότεροι παράγοντες που στηρίζουν το χαρακτηριστικό αυτό είναι:**

I. Το αυξημένο ενδιαφέρον των ανθρώπων για την υγεία και την υγιεινή και η αυξημένη επιθυμία τους να ικανοποιήσουν τις τουριστικές τους ανάγκες.

II. Το πλήθος και το είδος των προϊόντων του τουρισμού υγείας και η συνεχής τάση ανανέωσης τους που ικανοποιεί όλες τις σύγχρονες και εξειδικευμένες ανάγκες.

III. Το άνοιγμα του τουρισμού υγείας προς τις νεότερες ηλικίες, στις οποίες προσφέρει τα κατάλληλα προϊόντα.

IV. Η δυνατότητα του τουρισμού υγείας να εξυπηρετεί πολλές εναλλακτικές μορφές τουρισμού που επικουρούν το συνδυασμό Υγεία-Τουρισμός.

Στην **Ελλάδα** δεν μπορεί να γίνει σοβαρός λόγος για τουρισμό υγείας. Με λίγες εξαιρέσεις που παρατηρούνται στο Λουτράκι και στην Αιδηψό, στη χώρα μας επικρατεί ακόμη ο παραδοσιακός Ιαματικός τουρισμός.

Τα **κυριότερα προβλήματα** στην υπαρκτή υποδομή των λουτροπόλεων είναι:

- α Η έλλειψη σύγχρονων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων
- α Ο εκσυγχρονισμός των θεραπευτηρίων
- α Η έλλειψη παράλληλης υποδομής (ψυχαγωγία, αθλητισμός)
- α Η χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες

Εξίσου προβληματική εμφανίζεται η κατάσταση και στα τρία εμφιαλωτήρια μεταλλικού νερού (Σουρωτή, Λουτράκι, Ξ. Νερό), τα οποία στερούνται ικανοποιητικού μάρκετινγκ και διαφήμισης τόσο για την τοπική, όσο και για τη διεθνή αγορά.

Γ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Επαγγελματικά ταξίδια ονομάζονται τα ταξίδια που γίνονται "χάριν του επαγγέλματος". Είναι τα ταξίδια που κάνουν οι διάφοροι επαγγελματίες για διάφορους επαγγελματικούς σκοπούς.

Όταν οι επαγγελματίες κατά την διάρκεια αυτών των ταξιδιών έχουν, εκτός από τις επαγγελματικές και τουριστικές δραστηριότητες, τότε αναπτύσσεται η εναλλακτική μορφή τουρισμού που ονομάζεται **επαγγελματικός τουρισμός**.

Οι κυριότερες υποκατηγορίες είναι:

§ Συνεδριακός τουρισμός:

Είναι ο τουρισμός που γίνεται κατά τη διάρκεια ενός συνεδρίου, στο οποίο οι σύνεδροι, που έχουν επαγγελματική ιδιότητα, ενημερώνονται, συζητούν και παίρνουν αποφάσεις για σημαντικά και κοινού ενδιαφέροντος θέματα, αλλά στον εκτός του συνεδρίου χρόνο έχουν τουριστικές δραστηριότητες

Η μορφή του συνεδριακού τουρισμού συγκεντρώνει διεθνώς μεγάλο ενδιαφέρον, διότι πρόκειται για μία συναλλαγματοφόρα μορφή, αφού σ' αυτήν μετέχουν κατά

κανόνα άτομα υψηλού εισοδηματικού επιπέδου. Λειτουργεί ικανοποιητικά κατά την εκτός αιχμής περίοδο, καθώς και σε μη τουριστικές κατ'ανάγκη περιοχές. Τα συνέδρια πραγματοποιούνται κατά κύριο λόγο εκτός της περιόδου μεγάλης ζήτησης, δηλαδή τον Απρίλιο, Μάιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο. Το 25% των συνεδρίων διαρκούν από 1-3 μέρες, ενώ το 75% έχουν διάρκεια 3-5 μέρες. Το 38% των συνεδρίων οργανώνεται αποκλειστικά σε συνεδριακά κέντρα και κατευθύνονται προς χώρες που διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή.

Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι ο βαθμός ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού στην Ελλάδα είναι μέτριος. Η Σημαντικότερη είναι η πρόοδος από την άποψη της γενικής υποδομής. Με τα έργα και τις λοιπές παρεμβάσεις που εντάσσονται στα διαδοχικά Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης, εξοπλίζεται σιγά σιγά η χώρα με σύγχρονη υποδομή και βελτιώνεται αποφασιστικά η εικόνα της από την άποψη αυτή. Σε ότι αφορά τα έργα της πρωτεύουσας ,για τους Ολυμπιακούς αγώνες που θα πραγματοποιηθούν τον Αύγουστο του 2004,βελτιώνουν γρηγορότερα και αποφασιστικότερα την υποδομή στην ευρύτερη περιοχή, πράγμα που θα συμβάλλει και στην αύξηση της ελκυστικότητας της πρωτεύουσας ως τόπου διεξαγωγής συνεδρίων.

§ Τουρισμός εκθέσεων: Έκθεση σημαίνει τη συγκέντρωση προϊόντων έργων τέχνης και υπηρεσιών σε ένα κοινό χώρο, που ονομάζεται εκθεσιακός χώρος, για να επιδειχθούν στους επισκέπτες του χώρου, για να τα γνωρίσουν, να τα θαυμάσουν ή να τα αγοράσουν.

Ο σκοπός των εκθέσεων δεν είναι μόνο εμπορικός. Μπορεί να είναι πολιτιστικός, κοινωνικός, επετειακός, τουριστικός κ.λ.π. ή να εξυπηρετεί άλλους σκοπούς όπως τους σκοπούς του marketing, των πωλήσεων, της διαφήμισης και των δημοσίων σχέσεων, των συνεδρίων κ.λ.π. **Ποια είναι, λοιπόν, ακριβώς η σχέση των εκθέσεων με τον τουρισμό?**

Αν οι επισκέπτες μιας έκθεσης πρέπει να ταξιδέψουν από τον τόπο όπου ζουν και εργάζονται στον τόπο που γίνεται η έκθεση, τότε οι επισκέπτες αυτοί αποκτούν την τουριστική ιδιότητα και κάνουν **Εκθεσιακό τουρισμό.**

§ Τουρισμός κινήτρων: ένα από τα πιο δελεαστικά κίνητρα το οποίο χρησιμοποιούν ευρέως τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις, είναι το τουριστικό κίνητρο που αντιπροσωπεύει την δωρεάν χορήγηση ενός, μικρής διάρκειας και πολυτελούς ταξιδιού στους εργαζόμενους που θα επιτύχουν ένα σκορ απόδοσης ύστερα από μια περίοδο συναγωνισμού με τους συναδέλφους τους. Το τουριστικό κίνητρο αποδείχτηκε ένα από τα πιο ισχυρά και δελεαστικά κίνητρα για τους γενικούς λόγους που εξηγούν την εκρηκτική ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου και την επιδίωξη των ανθρώπων να ικανοποιήσουν τις τουριστικές τους ανάγκες, τις οποίες θεωρούν πλέον πρωταρχικές.

Η πολιτική των κινήτρων πρέπει να εφαρμόζεται μόνο όταν υπάρχει καλή πολιτική προσωπικού και καλό ενδοεπιχειρησιακό κλίμα.

Τα ταξίδια κινήτρων θεωρούνται η αφρόκρεμα της τουριστικής βιομηχανίας. Πρόκειται για μια αναπτυσσόμενη αγορά που αρχίζει να καλύπτει ένα σημαντικό μέρος του τζίρου των γραφείων ταξιδίων, αλλά και των ελληνικών ξενοδοχείων και η οποία παρουσιάζει έντονη αυξητική τάση της τάξης του 10% περίπου ετησίως. Σύμφωνα με έρευνα της Ταξιδιωτικής Α.Ε., η βασική κατηγορία προσωπικού που ταξιδεύει είναι τα ανώτατα στελέχη των επιχειρήσεων και οι πωλητές. Τα ταξίδια εσωτερικού έχουν κατά μέσο όρο διάρκεια 1-5 μέρες και τα ταξίδια εξωτερικού 3-8 μέρες.

Δ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Δυστυχώς η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη, που επέβαλε το τουριστικό boom μετά το 1950, σε πολλές περιπτώσεις ήταν τόσο άναρχη , αυθαίρετη και απρογραμμάτιστη που ο τουρισμός έγινε μέσο ληστρικής εκμετάλλευσης του ανθρώπου, του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς και αντικείμενο εκμετάλλευσης εκ μέρους μερίδας επιχειρηματιών προς ίδιο και μόνο όφελος , ενώ σιγά-σιγά στην τουριστική δραστηριότητα ξεχάστηκε η ανθρωπρέπεια του τουρισμού και η φιλοξενία.

1. Οι δυσμενείς επιδράσεις του τουρισμού στο περιβάλλον

Η κύρια αιτία δημιουργίας των δυσμενών επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον ήταν η απρογραμμάτιστη, μη ελεγχόμενη και βεβιασμένη τουριστική ανάπτυξη, για να ικανοποιηθεί η απότομη αύξηση της τουριστικής ζήτησης και για να εξασφαλίσουν μια χώρα ή ένας τουριστικός προορισμός ή οι τουριστικοί επιχειρηματίες το μέγιστο κέρδος από τον τουρισμό σε μικρό χρονικό διάστημα.

Οι κυριότερες από τις δυσμενείς επιδράσεις του τουρισμού στο περιβάλλον είναι:

- **Επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον**

- I. Επίδραση στην ατμόσφαιρα
- II. Επίδραση στο έδαφος
- III. Επίδραση στη χλωρίδα και πανίδα

- IV. Επίδραση στο τοπίο
- V. Επίδραση στα υδάτινα οικοσυστήματα
- VI. Επίδραση στη θάλασσα

- **Επιδράσεις στο πολιτιστικό περιβάλλον**

I. Βλάβες ή καταστροφές αρχαιολογικών χώρων, ναών, ιστορικών κτιρίων και μνημείων όταν αυτά μετατρέπονται σε τουριστικά αξιοθέατα

II. Εντατικοποίηση και αλλοίωση της δόμησης στους διατηρητέους παραδοσιακούς οικισμούς, όταν αυτοί βρίσκονται μέσα σε τουριστικές περιοχές

III. Υποβάθμιση της τοπικής αρχιτεκτονικής και εισαγωγή ξενόφερτων ρυθμών δόμησης που παραβιάζουν την αρμονία μεταξύ φυσικού και δομούμενου περιβάλλοντος

IV. Καταστροφή του τοπικού χρώματος και της γραφικότητας με αυθαίρετες επεμβάσεις χάριν του τουριστικού συμφέροντος

- **Επίδραση στο κοινωνικό περιβάλλον**

I. Εισβολή νέων διαφορετικών ηθών, εθίμων, τρόπων ζωής, προτύπων και δυσμενείς επιδράσεις προς τα αντίστοιχα κρατούντα

II. Εισβολή των ξένων τουριστών που δεν είναι πάντα πολιτισμένοι και συχνά έχουν κακή συμπεριφορά

III. Σύγκρουση των **“ξένων”** πολιτισμών με τον ντόπιο πληθυσμό με αποτέλεσμα να πληγώνεται συχνά ο παραδοσιακός ντόπιος πολιτισμός.

IV. Αύξηση της κατανάλωσης ναρκωτικών, του αλκοολισμού, των κρουσμάτων AIDS, των αφροδισίων νοσημάτων και της εγκληματικότητας από τους τουρίστες και από άτομα του ντόπιου πληθυσμού που τους μιμούνται

V. Σύγκρουση θρησκευτών ή θρησκευτικών δογμάτων

VI. Γάμοι τουριστών με ντόπιους

- **Επιδράσεις στην οικονομία**

- I. Αύξηση των τιμών αγαθών και υπηρεσιών στις τουριστικές περιοχές
- II. Αύξηση των τιμών γης και στέγης
- III. Ανισοκατανομή εισοδήματος μεταξύ κατοίκων τουριστικών και μη τουριστικών περιοχών
- IV. Εποχιακή απασχόληση, εποχιακή ανεργία
- V. Εγκατάλειψη ή αποδυνάμωση άλλων παραγωγικών κλάδων
- VI. Παραοικονομία στον τουριστικό τομέα που μπορεί να φτάσει μέχρι και το 40% της επίσημης τουριστικής οικονομίας.

- **Η ηχορύπανση**

- I. Από τις κινήσεις των μέσων συγκοινωνιών που είναι πολλαπλάσιες κατά την τουριστική περίοδο
- II. Από το τουριστικό μπούγιο που εκδηλώνεται στις τουριστικές περιοχές
- III. Από τα υπαίθρια κέντρα διασκέδασης τα περισσότερα των οποίων διανυκτερεύουν

2. Οι φιλικές προς το περιβάλλον εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Η πρώτη εχθρική ή ηπιότερα μη φιλική, προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού εμφανίζεται να είναι ο μαζικός τουρισμός, ο οποίος για τη χώρα μας είναι έντονα εποχικός και κυρίως παράκτιος.

Εχθρική ή μη φιλική προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού είναι γενικά κάθε μορφή που βλάπτει το περιβάλλον, το υποβαθμίζει ή το καταστρέφει. Αντίθετα φιλική προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού είναι η κάθε μορφή που δεν επιδρά δυσμενώς στο περιβάλλον αλλά το αφήνει στην κατάσταση στην οποία βρισκόταν πριν εκδηλωθεί η τουριστική δραστηριότητα.

Ονομαστικά , *σαν φιλικές προς το περιβάλλον εναλλακτικές μορφές τουρισμού* χαρακτηρίζονται οι παρακάτω, που όλες μαζί αποτελούν τη γενικότερη μορφή του εναλλακτικού τουρισμού:

-Ο Αειφόρος τουρισμός: συναντάται με διάφορους επιθετικούς προσδιορισμούς όπως υπεύθυνος, μαλακός, ελεγχόμενος, ανθεκτικός, κ.λ.π. Στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται για μορφή τουρισμού, αλλά αντιπροσωπεύει το δόγμα της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης που μπορεί να εφαρμόζεται σε όλες τις μορφές τουρισμού

-Ο οικολογικός τουρισμός ή οικοτουρισμός (θα αναλύσουμε εκτενέστερα στη συνέχεια).

-Ο τουρισμός Υπαίθρου με όλες τις διακρίσεις του (όπως ήδη έχουμε αναφέρει) εάν και εφόσον δεν αποτελεί μαζικό τουρισμό, αφού υπάρχουν μερικές μορφές τουρισμού υπαίθρου που μαζικοποιούνται χρονικά ή τοπικά και καταντούν μη φιλικές προς το περιβάλλον μορφές τουρισμού. Όπως υπάρχει και η περίπτωση ένα μέρος του μαζικού τουρισμού να είναι αειφορικό και φιλικό προς το περιβάλλον αν και εφόσον ληφθούν μέτρα διαφύλαξης του περιβάλλοντος και των συμφερόντων του ντόπιου πληθυσμού.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σήμερα, ο μαζικός τουρισμός θεωρείται σαν μία εχθρική προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού, που δεν ενδιαφέρεται για το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού ούτε για τους πόρους του, αλλά το υπερεκμεταλλεύεται και εξαντλεί τους πόρους του μέχρι να γίνει μη ελκυστικό και οι πόροι του να μην επαρκούν για την ικανοποίηση των τουριστών, οπότε και εγκαταλείπεται. Συνέπεια της χωροχρονικής υπερσυγκέντρωσης τουριστών που αντιπροσωπεύει το μαζικό τουρισμό είναι οι δυσμενείς επιδράσεις στο φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό περιβάλλον του τουριστικού προορισμού που διαχρονικά υποβαθμίζουν και απαξιώνουν τα προσόντα του για τα οποία και χαρακτηρίστηκε σαν τουριστικός προορισμός. Αν και τα παραπάνω μειονεκτήματα του μαζικού τουρισμού είναι γνωστά σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, από τους απλούς τουρίστες μέχρι τους υπεύθυνους τουριστικούς φορείς, ο μαζικός τουρισμός εξακολουθεί να είναι η κυριάρχουσα τουριστική μορφή την οποία προτιμούν και οι τουριστικοί επιχειρηματίες και οι τουρίστες.

Η ιδέα του εναλλακτικού τουρισμού που άρχισε πριν από 30 χρόνια να συλλαμβάνεται και να υλοποιείται την τελευταία δεκαετία, αντιπαραθέτει στις πολιτικές του μαζικού τουρισμού, τις δικές του αντίθετες πολιτικές.

Έτσι, ο εναλλακτικός τουρισμός απεμπλοεί τον στόχο των μεγάλων κερδών, το μεγάλο μέγεθος των τουριστικών εγκαταστάσεων, τη χωροχρονική υπερσυγκέντρωση των τουριστών την εκμετάλλευση των τουριστικών εγκαταστάσεων, την εκμετάλλευση των τουριστικών προορισμών από ξένους επιχειρηματίες, την ηγετική θέση των οργανωτών ταξιδιών (tour operators και ταξιδιωτικών γραφείων) στο τουριστικό "γίγνεσθαι" και προτείνει μέτρα προς όφελος του περιβάλλοντος του τουριστικού προορισμού, των πόρων του και του ντόπιου πληθυσμού. Υιοθετεί την μικράς κλίμακας τουριστική ανάπτυξη, τον αειφόρο τουρισμό, την αντιεποχικότητα, τα μικρά κέρδη, τα οποία όμως, μένουν στον τόπο και στον πληθυσμό του, την επαφή και τις φιλικές σχέσεις μεταξύ

τουριστών και ντόπιου πληθυσμού και την επικυριαρχία των τοπικών παραγόντων στο τουριστικό κύκλωμα.

Επειδή παρόλ'αυτά ο εναλλακτικός τουρισμός παραμένει πάντα ο μικρός και ανίσχυρος μπροστά στον μεγάλο και πανίσχυρο μαζικό τουρισμό, πολλοί μελετητές προτείνουν να ληφθούν μέτρα όχι υπέρ του εναλλακτικού τουρισμού, που δεν πρόκειται ποτέ να πάρει τη θέση του μαζικού τουρισμού, αλλά υπέρ της προσπάθειας μείωσης ή εξάλειψης των μειονεκτημάτων του μαζικού τουρισμού. Να διαμορφωθεί δηλαδή προς το καλύτερο ο μαζικός τουρισμός παρά να αντικατασταθεί από τον εναλλακτικό, αφού μια τέτοια αντικατάσταση, θα ήταν πραγματικά μια ουτοπία.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί η διαφορετικότητα των απόψεων για τις μορφές αυτές του τουρισμού, των τουριστών των τουριστικών επιχειρηματιών και των δημόσιων τουριστικών φορέων, οι οποίοι βλέπουν από διαφορετική σκοπιά τα αντίστοιχα τουριστικά προϊόντα.

Πιο συγκεκριμένα, οι τουρίστες προτιμούν την μία ή την άλλη μορφή ανάλογα με τις τουριστικές τους ανάγκες τις γνώσεις τους, τις επιδράσεις που δέχονται από την οικονομική τους δυνατότητα, χωρίς να υποστηρίζουν ιδιαίτερα την μία ή την άλλη μορφή.

Αντίθετα, οι τουριστικοί επιχειρηματίες υποστηρίζουν τον μαζικό τουρισμό αφού οι πωλήσεις είναι μαζικές και κατά συνέπεια το κέρδος μεγαλύτερο. Σε αυτούς μάλιστα, οφείλεται η δημιουργία, ανάπτυξη και μεγέθυνση του μαζικού τουρισμού που ακολουθεί τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς.

Επίσης, οι Δημόσιοι φορείς τουρισμού, αν και "υποτίθεται" πως ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού και χρηματοδοτούν πολλές μορφές του, στην πραγματικότητα αποτελούν το δεύτερο μετά τους επιχειρηματίες, στήριγμα του μαζικού τουρισμού διότι αποφέρει μεγάλα οφέλη, συναλλαγματικά ή φορολογικά που μπορεί να χρησιμοποιήσει η πολιτεία κατά το δοκούν. Η πολιτεία είναι άλλωστε, ο μεγάλος χορηγός που με τα δάνεια ευκαιρίας που χορήγησε, τις φορολογικές απαλλαγές και τα κίνητρα της τουριστικής ανάπτυξης που καθιέρωσε, έθεσε στην ουσία τα θεμέλια του μαζικού τουρισμού.

ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στην αρχή του θέματός μας δώσαμε βάση στην εννοιολογική σημασία του αειφόρου τουρισμού. Εδώ θα αναφερθούμε περισσότερο στα χαρακτηριστικά και τις αρχές του καθώς επίσης και στην δυνατότητα εφαρμογής των αρχών αυτών.

Τα εξ'ορισμού **χαρακτηριστικά** και **οι αρχές εφαρμογής** όπως έχουν διατυπωθεί από διάφορους μελετητές είναι:

- ✓ Ο αειφόρος τουρισμός δεν περιορίζεται σε ορισμένες μόνο μορφές τουρισμού αλλά σε κάθε τουριστική δραστηριότητα
- ✓ Δεν απαιτεί μεγάλες επενδύσεις και δε ζημιώνει αλλά συμπληρώνει τις κρατούσες πρακτικές τουριστικής ανάπτυξης
- ✓ Δέχεται τις αλλαγές που προκαλούν οι τουριστικές δραστηριότητες αρκεί να μην βλάπτουν τα κύρια στοιχεία του τουρισμού
- ✓ Εξασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ των παραπάνω στοιχείων, ώστε να μην ωφελείται το ένα εις βάρος του άλλου
- ✓ Δεν δέχεται το δόγμα του μεγάλου μεγέθους και της μεγάλης δραστηριότητας
- ✓ Υποστηρίζει τη μετριοπάθεια, τους χαμηλούς τόνους, την ισορροπία, την πρακτικότητα και τη διαχρονική βιωσιμότητα κάθε τουριστικής δραστηριότητας
- ✓ Υποστηρίζει ότι κάθε τουριστική ανάπτυξη σε κάθε περιοχή πρέπει να προσαρμόζεται στην ιδιαιτερότητα της τοποθεσίας, στη θέση της, στην ομορφιά της και στον πολιτισμό της
- ✓ Δεν δέχεται τα βραχυχρόνια οφέλη για τους λίγους σε βάρος των μακροχρόνιων για τους πολλούς
- ✓ Προσπαθεί να μειώσει το λεγόμενο τουριστικό κόστος και συγκεκριμένα το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό κόστος

Ένα εύλογο ερώτημα που προκύπτει από όλα τα παραπάνω είναι:

Τι μπορεί να κάνει ο αειφόρος τουρισμός για μια κεκορεσμένη τουριστικά περιοχή, που η ανάπτυξή της έγινε ανεξέλεγκτα, χωρίς σχεδιασμό, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες του ντόπιου πληθυσμού και οι ανάγκες του περιβάλλοντος?

Η απάντηση ότι δεν μπορεί να κάνει πάρα πολλά! Οπωσδήποτε όμως, κάτι μπορεί να κάνει και αυτό γιατί η τουριστική ανάπτυξη ποτέ δεν σταματά, ακόμα και στις κεκορεσμένες περιοχές. Η περαιτέρω ανάπτυξη, λοιπόν, πρέπει να γίνεται με βάση τις αρχές του αειφόρου τουρισμού(που αναφερθήκαμε πιο πάνω). Ο ρόλος της πολιτείας πρέπει να είναι δυναμικός, να αναπτύξει δηλαδή, μια αειφορική τουριστική πολιτική και να την επιβάλλει απαραβίαστα.

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Οικοτουρισμός είναι μια αειφορική μορφή τουρισμού υπαίθρου που εστιάζεται πρώτιστα στην απόκτηση εμπειριών και γνώσεων για τη φύση και ο οποίος διαχωρίζεται με τρόπο ώστε να είναι ήπιος, μη καταναλωτικός και τοπικά προσανατολισμένος. Αναπτύσσεται τυπικά σε φυσικές περιοχές και πρέπει να συντελεί στη διατηρησιμότητα και στη συντήρηση αυτών των περιοχών.

Περισσότερα για τον οικοτουρισμό θα αναφέρουμε παρακάτω.

Ε. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

- 1) ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΜΑΤΩΝ ΥΠΑΙΘΡΩΝ
- 2) ΠΕΡΙΠΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- 3) ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
- 4) ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αθλητικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα του μαζικού Αθλητισμού. Η μορφή αυτή του τουρισμού ονομάζεται ειδικότερα Αθλητικός Τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής.

Όταν οι ασχολούμενοι με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί) ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε αθλητικούς αγώνες, αλλά προ, ενδιάμεσα και μετά τους αγώνες αναπτύσουν τουριστικές δραστηριότητες, τότε προκύπτει η εναλλακτική μορφή του Αθλητικού τουρισμού επιδόσεων ή άμιλλας.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΜΑΤΩΝ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Υπαίθριος τουρισμός ή τουρισμός Υπαιθρου είναι η κάθε μορφή τουρισμού που εκδηλώνεται στην Ύπαιθρο και περιλαμβάνει τον αγροτογεωργικό τουρισμό, τον ορεινό, τον περιπατικό, τον οικοτουρισμό, τον φυσιογνωστικό, τον τουρισμό περιπέτειας, τον τουρισμό παρατήρησης χλωρίδας και πανίδας, τον χιονοδρομικό τουρισμό, τον τουρισμό αθλημάτων Ύπαιθρου, τον τουρισμό χειμερινών αθλημάτων κ.λ.π.

ΚΑΤΑΒΑΣΕΙΣ ΠΟΤΑΜΩΝ ΜΕ ΣΚΑΦΗ ΚΑΥΑΚ ΚΑΙ RAFT

Το Kayak χρησιμοποιείται στο άθλημα της κατάβασης ποταμών που είναι ψυχαγωγικό άθλημα με στοιχεία περιπέτειας ανάλογα με την επικινδυνότητα των ρευμάτων και της φύσης της κοίτης των ποταμών.

Τα Rafts είναι σχεδίες περιφραγμένες για να μην πέφτουν οι επιβάτες με φουσκωτούς πλωτήρες δεξιά και αριστερά. Η πλεύση με τέτοιου είδους σκάφη ονομάζονται Rafting.

Το άθλημα αυτό θεωρείται επικίνδυνο άθλημα και το επιχειρούν μόνο νέοι, δυνατοί και έμπειροι χειριστές.

Κάθε χρόνο διεξάγονται επίσημοι και ανεπίσημοι τοπικοί, περιφερειακοί, εθνικοί και διεθνείς αγώνες που συγκεντρώνουν όχι μόνο τους αθλητές που παίρνουν μέρος, αλλά και πολλούς θεατές. Όταν είναι αναγκαίο ένα ταξίδι μετάβασης στον τόπο διεξαγωγής των αγώνων και όταν πριν, κατά και μετά τους αγώνες εκδηλώνονται τουριστικές δραστηριότητες, τότε υπάρχει η περίπτωση του τουρισμού Κατάβασης Ποταμών.

Στη χώρα μας κατάβαση ποταμών γίνεται στους ποταμούς Εύηνο, Αώο, Βοιδομάτη, Αλιάκμονα και σε μικρά τμήματα ποταμών Νέστου και Πηνειού.

ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το κυνήγι είναι το άθλημα του εντοπισμού, καταδίωξης και θανάτωσης θηραμάτων, δηλαδή άγριων ζώων ή πουλιών.

Σκοπός του κυνηγιού είναι να καταναλωθούν τα θηράματα σαν τροφή, ή να ικανοποιηθεί το κυνηγετικό ένστικτο των κυνηγών ή να ζήσουν και να ευχαριστηθούν οι κυνηγοί, κατά τη διάρκεια της κυνηγετικής τους δραστηριότητας, τη ζωή στη φύση, στον καθαρό αέρα, στο αμόλυτο περιβάλλον και να ασκήσουν το σώμα τους περπατώντας, ενώ συγχρόνως θα θαυμάσουν τη χλωρίδα και την πανίδα.

Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο μετακινούνται περίπου 150,000 κυνηγοί σε όλη τη χώρα και όλοι αυτοί οι κυνηγοί έχουν εκτός από τις κυνηγετικές και τουριστικές δραστηριότητες, χρησιμοποιούν την τουριστική υποδομή και ικανοποιούν εκτός από τις κυνηγετικές ανάγκες και τις τουριστικές τους ανάγκες.

ΙΠΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ Η ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΙΠΠΑΣΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια πολλά τουριστικά θέρετρα και μεμονωμένα Ξενοδοχεία παρέχουν τη δυνατότητα στους πελάτες τους να κάνουν ιππασία αν το επιθυμούν.

Πολλοί τουρίστες δοκιμάζουν για πρώτη φορά την Ιππασία όταν κάνουν διακοπές, άλλοι που έχουν τη δυνατότητα να κάνουν ιππασία στους τόπους τους, δεν θέλουν να την στερηθούν και το μεγαλύτερο μέρος τους δεν επιχειρεί να επιδοθεί σε αυτό το άθλημα γιατί το θεωρεί επικίνδυνο, δύσκολο και κουραστικό.

ΟΡΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ορειβατικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ορειβατικές δραστηριότητες ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες .

2) ΟΡΕΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ, CAMPINGS ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΡΕΤΡΑ

Οι κατασκηνώσεις αυτές για καλύτερη ασφάλεια και έλεγχο των μικρών κατασκηνωτών οργανώνονται συνήθως με ένα στρατιωτικό τρόπο και ακολουθούν ένα αυστηρό ημερήσιο πρόγραμμα με ομαδικές ψυχαγωγικές ή αθλητικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις. Εγκαθίστανται σε περιοχές που διαθέτουν ένα κατάλληλο φυσικό περιβάλλον και συντηρούνται είτε από Ιδιωτικούς Κερδοσκοπικούς φορείς σε αντίθεση με τις δημόσιες κατασκηνώσεις που δεν είναι κερδοσκοπικές.

Όσο αφορά τα ορεινά τουριστικά θέρετρα αυτά αναπτύχθηκαν για να εξυπηρετούν το μαζικό Ορεινό τουρισμό, όπως είναι ο χιονοδρομικός τουρισμός και πολλά εξελίχθηκαν σε παγκόσμιας φήμης κοσμοπολίτικα κέντρα.

3) ΟΡΕΙΝΟΣ ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στις αρχές του 1990, το ποδήλατο βουνού εισέβαλε στα τουριστικά θέρετρα και στα ξενοδοχεία. Πολλοί τουρίστες ζητούσαν, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να ασκηθούν και να ψυχαγωγηθούν συγχρόνως. Και πολλοί από αυτούς ζητούσαν την ορεινή ποδηλασία. Έτσι δημιουργήθηκε ένα ρεύμα τουριστών που αναζητούσε την δυνατότητα της ορεινής ποδηλασίας και φυσικά οι τουριστικοί επιχειρηματίες τους την προσέφεραν. Ο ορεινός ποδηλατικός τουρισμός έγινε τότε πραγματικότητα.

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΑΘΛΗΜΑΤΩΝ

Χιονοδρομικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες.

Τουρισμός Χειμερινών αθλημάτων είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι η ενασχόληση τους με τα χειμερινά αθλήματα.

§ ΤΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Για να γίνουν χιονοδρομίες είναι απαραίτητη η ύπαρξη terrain ή πιστών χιονοδρομίας που είναι συνήθως υψίπεδα και ελαφριάς κλίσης πλαγιές σκεπασμένες με στρώμα χιονιού αρκετού πάχους. Οι καιρικές συνθήκες πρέπει να είναι κατάλληλες για την διατήρηση του χιονιού και κατά κανόνα τέτοιες συνθήκες επικρατούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα, Οι πίστες χιονοδρομίες πρέπει επίσης να είναι προσπελάσιμες.

Στις περιοχές που υπάρχουν οι παραπάνω βασικές και απαραίτητες προϋποθέσεις ιδρύονται τα χιονοδρομικά κέντρα τα οποία είναι κέντρα υποστήριξης των χιονοδρομιών και των χιονοδρομικών αθλημάτων και κέντρα εξυπηρέτησης των τουριστών και αθλητών.

Ο τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων είναι ένα κομμάτι του χιονοδρομικού τουρισμού και έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και την ίδια τουριστική πελατεία.

Τα κυριότερα χιονοδρομικά αθλήματα είναι:

- ◆ Αθλήματα ski
- ◆ Παγοδρομικά αθλήματα

Σε αυτό το σημείο θα αναπτύξουμε τα **μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης των ορεινών όγκων**

Η τουριστική ανάπτυξη του ορεινού όγκου των Άλπεων πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με δύο κυρίαρχα μοντέλα, διαφορετικά εκ φύσεως μεταξύ τους, τα οποία σχετίζονται με τον βαθμό αποδιάρθρωσης των ορεινών αγροτικών κοινωνιών και οικονομιών.

Πρόκειται για το μοντέλο του Τυρόλου και το γαλλικό μοντέλο τα οποία μοιράζονται κατά άνισο τρόπο τον Αλπικό τουριστικό χώρο.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ ΤΥΡΟΛΟΥ

Η κύρια και ουσιαστική αρχή του μοντέλου του Τυρόλου είναι ότι η τουριστική ανάπτυξη, υπήρξε ελεγχόμενη εξ' αρχής από τις αγροτικές κοινωνίες του ορεινού όγκου των Άλπεων, οι οποίες γνώριζαν να διατηρήσουν τον έλεγχο της εδαφικής ιδιοκτησίας τους και κατ' αυτόν τον τρόπο να ιδιοποιηθούν την προκαλούμενη από την τουριστική ανάπτυξη υπεραξία.

Τρεις ουσιαστικοί παράγοντες καθόρισαν την ανάπτυξη του μοντέλου:

- Στηρίχθηκε στην αρμονική συνύπαρξη δύο συμπληρωματικών συχνά δραστηριοτήτων, της αγροτικής και της τουριστικής, όπου η μία τροφοδοτούσε την άλλη.
- Η αλληλοκάλυψη που υπάρχει μεταξύ αγροτικού και τουριστικού χώρου. Οι τουριστικοί σταθμοί δημιουργήθηκαν σε συνέχεια των μικρών παραδοσιακών χωριών με αποτέλεσμα να υπάρχει χωρική συνέχεια και σεβασμός της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.
- Η δημιουργία αξιόλογων τουριστικών οργανώσεων ομοσπονδιακής μορφής. Σε κάθε σταθμό η αρμόδια οργάνωση συγκεντρώνει όλους τους αποδέκτες της τουριστικής δραστηριότητας, αντλεί οικονομικούς πόρους και εξασφαλίζει την προβολή- προώθηση, την animation και την συντήρηση του σταθμού. Υπάρχουν επομένως δομές οι οποίες χαρακτηρίζονται αποτελεσματικά τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε Περιφερειακό, εθνικό και διεθνές με τη συνεχή και εμπορική εκπροσώπηση του σταθμού.

Τα **πλεονεκτήματα** του μοντέλου του Τυρόλου είναι:

- ◆ Η ποιότητα του χώρου υποδομής
- ◆ Η καλαισθησία των αγροτικών τοπίων
- ◆ Ο βαθμός συντήρησης των ορεινών τοπίων
- ◆ Τα ξύλινα σπίτια ή οι τοιχογραφίες
- ◆ Τα γεράνια στα παράθυρα κ.λ.π.

Οι αγρότες έμαθαν να υποδέχονται και να διαχειρίζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την τουριστική πελατεία, προκειμένου να την καταστήσουν επαναλαμβανόμενη. Ουσιαστικά ανταποκρίνονται στην ποιότητα του “ορεινού πλαισίου” εντός του οποίου διαμορφώνεται και αναπτύσσεται η τουριστική δραστηριότητα.

Η συνύπαρξη της τουριστικής ταυτόχρονα με την αγροτική δραστηριότητα είχε σαν αποτέλεσμα:

- ✓ Να σταματήσει η παρακμή των αγροτικών οικονομιών
- ✓ Να επιβραδυνθεί η πληθυσμιακή έξοδος από τις αγροτικές περιοχές
- ✓ Να μετριάσει την πληθυσμιακή αύξηση των αστικών κέντρων

Επιπλέον, συνέβαλε:

- ✓ Στην συντήρηση και την καλαισθησία του φυσικού τοπίου
- ✓ Στη δημιουργία συμπληρωματικών αγροτικών καλλιεργειών
- ✓ Στην επίτευξη μιας διπλής τουριστικής περιόδου, η οποία επιμηκύνεται και στις ενδιάμεσες περιόδους

Τα τουριστικά καταλύματα των Αυστριακών ορεινών περιοχών φθάνουν σε υψηλά ποσοστά πληρότητας από τον Ιούνιο και διατηρούν αξιόλογη τουριστική δραστηριότητα και μετά το τέλος της καλοκαιρινής περιόδου, η οποία συνεχίζεται μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου. Αντίθετα οι περισσότεροι γαλλικοί σταθμοί βλέπουν τις πληρότητές τους να μειώνονται στο ελάχιστο στα τέλη της καλοκαιρινής περιόδου.

Το μοντέλο του Τυρόλου χαρακτηρίζεται πολυσήμαντο εξ' αρχής με προτεραιότητα σε δραστηριότητες όπως αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, παραθεριστικός,αθλητικός τουρισμός τις οποίες συμπλήρωσε ο ορεινός-χιονοδρομικός τουρισμός.

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Πρόκειται για το μοντέλο των σταθμών των χειμερινών σπορ. Οι σταθμοί του γαλλικού μοντέλου δημιουργήθηκαν σε μεγάλα υψόμετρα, μακριά από τις μόνιμες κατοικίες των αγροτικών πληθυσμών. Οι σταθμοί του γαλλικού μοντέλου επινοήθηκαν, σχεδιάστηκαν και κατασκευάστηκαν από εταιρείες των αστικών κέντρων, συχνά του Παρισιού, οι οποίες αγνοούσαν εντελώς τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα των πληθυσμών των ορεινών όγκων.

Τα **πλεονεκτήματα** του γαλλικού μοντέλου είναι:

✓ Η τεχνική επιτυχία των σταθμών (εξαγωγίμο προϊόν)

Το τμήμα γνωστό ως **“Trois Valees”** καλύπτει 250.000, συγκεντρώνει 200 Ski-lifts, 260 πίστες αλπικού σκι, 100 χλμ πίστες σκι καταβάσεων 600 κανόνια χιονιού. Τα ski-lifts απασχολούν περισσότερα από 1000 άτομα το χειμώνα και μπορούν να εξυπηρετούν 180.000 σκιέρ την ώρα. Η ικανότητα υποδοχής τους ξεπερνά τις 100.000 κλίνες

✓ Η δημιουργία των σταθμών σε κοιλάδες που παρουσιάζουν έντονο δημογραφικό πρόβλημα σταμάτησε την έξοδο των αγροτικών πληθυσμών και δημιούργησε όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που καθιστούσαν εφικτή την άφιξη νέων πληθυσμών στους ορινούς όγκους.

✓ Η δυνατότητα συγκράτησης εντός Γαλλίας των Γάλλων σκιέρ, οι οποίοι λόγω έλλειψης επαρκών και οργανωμένων σταθμών επισκέπτονταν τους σταθμούς της Αυστρίας και της Ελβετίας

Οι περισσότεροι σταθμοί παρουσιάζουν μειονεκτήματα οικονομικής φύσεως στα οποία οι επενδυτές είχαν δώσει αρχικά μικρή σημασία. Τα μεγάλα υψόμετρα και το αυστηρό και λιτό τοπίο δημιούργησε σοβαρό πρόβλημα για την αποδοτική λειτουργία της καλοκαιρινής περιόδου και την ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού.

Σήμερα, μετά τριάντα χρόνια περίπου από τη “γέννηση” του γαλλικού μοντέλου, παρατηρείται μία σειρά μεταβολών σχετιζόμενων με τον τρόπο λειτουργίας του.

- Οι αρχικοί επενδυτές αποδεδμεύονται από την ολοκληρωτική διαχείριση των σταθμών. Οι περισσότερες επιχειρήσεις, διατηρούν τη διαχείριση μόνο των ski-lifts και ενός τμήματος των τουριστικών καταλυμάτων.

- Οι τοπικοί πληθυσμοί συμμετέχουν περισσότερο στη ζωή των σταθμών. Οι κοινωνικοί, οικονομικοί και ψυχολογικοί παράγοντες που εμπόδιζαν στα πρώτα στάδια την ενσωμάτωσή τους, εμφανίζονται σήμερα λιγότερο ισχυροί.
- Η χωρική διάσταση ωστόσο μεταξύ σταθμών χειμερινών σπορ και ορεινών αγροτικών κέντρων παραμένει

Το γαλλικό μοντέλο οφείλει την ανάπτυξη του πρωτίστως στον ορεινό – χιονοδρομικό τουρισμό πλαισιωμένου με δραστηριότητες αναψυχής.

Η πολυμορφία της τουριστικής ζήτησης, η ανάδυση των ήπιων μορφών τουρισμού, ο ανταγωνισμός, η ιδιαιτερότητα των ορεινών όγκων, η πληθώρα και η ποικιλία των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων δημιούργησε δευτερευόντως μία ακολουθία συμπληρωματικών μορφών τουρισμού όπως ο πολιτιστικός, εκπαιδευτικός, επιστημονικός, συνεδριακός, αθλητικός τουρισμός και φυσικά οικότουρισμός (που θα αναλύσουμε εκτενέστερα πιο κάτω)

Ουσιαστικά πρόκειται για δύο πολυδιάστατα μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης που στήριξαν την επιτυχία τους και την διαφοροποίησή τους στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που τους προσέφερε, κατά περίπτωση, το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον των ορεινών περιοχών.

ΠΕΡΙΠΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Από πολύ νωρίς εξακριβώθηκε ότι η πεζοπορία δεν είναι μόνο το φυσικό προσόν της κίνησης του ανθρώπου που του επιτρέπει κυριολεκτικά να ζεί, αλλά ότι είναι απαραίτητη και για τη σωματική και ψυχική ισορροπία του και για αυτό είναι επιβεβλημένη ακόμη και αν δεν υπάρχει ανάγκη εξάσκησης της.

Σαν αντίδραση σε αυτή τη διαπίστωση οι άνθρωποι άρχισαν να αναζητούν τους φυσικούς και υγιεινούς τρόπους ζωής και να στρέφονται προς τη φύση, από την οποία είχαν απομακρυνθεί.

Έτσι άρχισε να δημιουργείται ο περιπατητικός τουρισμός, που μπορεί να οριστεί σαν η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι η πεζοπορία.

Η πεζοπορία γίνεται σε βατές λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές με σκοπό την ήπια σωματική άθληση μέσα σε ένα παρθένο φυσικό περιβάλλον και με τη δυνατότητα περιήγησης και επίσκεψης αξιοθέατων περιοχών που βρίσκονται κοντά στα μονοπάτια της πεζοπορίας.

ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι κυριότεροι ρόλοι του τουρισμού είναι ο **οικονομικός** και ο **κοινωνικός**.

Ο κοινωνικός ρόλος που εξετάζουμε εδώ ενδιαφέρει όλα τα στρώματα της κοινωνίας και είναι ο ρόλος ο οποίος και στη θεωρία και στην πράξη δεν αμφισβητείται από κανέναν. Αντίθετα όλοι επιζητούν την ενδυνάμωσή του. Ο ρόλος αυτός δημιουργήθηκε από τα γενικότερα αίτια της εκρηκτικής αύξησης του τουρισμού, αλλά κυρίως από την μορφή των σύγχρονων κοινωνιών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υπερσυγκέντρωση των ανθρώπων στα μεγάλα αστικά κέντρα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης αυτής της δυσμενούς πραγματικότητας, διαπιστώθηκε από πολύ νωρίς ότι ο τουρισμός είναι το καλύτερο θεραπευτικό μέσο. Ο χαρακτηρισμός των διακοπών σαν περίοδο ανασύνταξης των δυνάμεων άμυνας, ανταποκρίνεται πλήρως προς την αλήθεια.

Από την υποχρέωση που έχει κάθε ευνομούμενη πολιτεία να ικανοποιεί ή να συμβάλλει στην ικανοποίηση των βασικών τουριστικών αναγκών των μελών της, ξεκίνησε και η δημιουργία του κοινωνικού τουρισμού

Σύμφωνα με το διεθνές γραφείο κοινωνικού τουρισμού, **κοινωνικός τουρισμός** είναι το σύνολο των σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από την επιδοτούμενη από την Πολιτεία, βάσει ορισμένων προγραμμάτων, συμμετοχή στον τουρισμό, των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα.

Σήμερα ο θεσμός του κοινωνικού τουρισμού στη χώρα μας ενισχύεται, αλλά σε σύγκριση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες υστερεί σημαντικά στο μέγεθος των δικαιούχων και στο ύψος της επιδότησης

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τρεις είναι οι κυριότεροι παράγοντες του κοινωνικού τουρισμού:

1) Οι φορείς του κοινωνικού τουρισμού

Οι κυριότεροι φορείς στη χώρα μας είναι ο Ε.Ο.Τ. για όλο τον πληθυσμό της χώρας, η Εργατική εστία για τους ασφαλισμένους στο Ι.Κ.Α. και η γενική γραμματεία νέας γενιάς για τη νεολαία της χώρας. Οι φορείς αυτοί συντάσσουν και εκτελούν ίδια προγράμματα κοινωνικού τουρισμού κάτω από ξεχωριστές προϋποθέσεις

Το ρόλο του φορέα κοινωνικού τουρισμού αναλαμβάνουν και άλλοι Δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς όπως είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας, οι κρατικές και ιδιωτικές τράπεζες, κ.λ.π.

Αυτοί οι φορείς συντάσσουν δικά τους προγράμματα, απευθύνονται σε ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων και προσφέρουν τα δικά τους τουριστικά προϊόντα.

Φορείς του κοινωνικού τουρισμού θεωρούνται και οι επιχειρήσεις του τουριστικού κυκλώματος που υπογράφουν συμβάσεις με τους χρηματοδοτικούς φορείς για να συμμετέχουν σύμφωνα με το συμφέρον τους, στα προγράμματα του κοινωνικού τουρισμού.

2) Η επιδότηση του κοινωνικού τουρισμού

Η επιδότηση του κοινωνικού τουρισμού από τους παραπάνω φορείς ποικίλλει ανά φορέα και ανά περίοδο εφαρμογής των σχετικών προγραμμάτων. Είναι δυνατόν να διαβαθμίζεται από την πλήρη κάλυψη ολόκληρης της τουριστικής δαπάνης, μέχρι τη μερική επιδότηση μέρους μόνο της τουριστικής δαπάνης. Είναι δυνατόν να γίνεται ακόμη με τη χορήγηση ενός επιδόματος διακοπών.

3) Οι δικαιούχοι του κοινωνικού τουρισμού

Πρόκειται συνήθως για άτομα με χαμηλό εισόδημα ή ομάδες ατόμων που για λόγους κυρίως οικονομικούς, κοινωνικούς, λόγους υγείας έχουν δυσκολίες να κάνουν διακοπές. Πιο συγκεκριμένα:

- ◆ Εργαζόμενοι και συνταξιούχοι με χαμηλό εισόδημα
- ◆ Άνεργοι
- ◆ Άτομα με ειδικές ανάγκες συμπεριλαμβανόμενοι και των υπερηλίκων
- ◆ Πολύτεκνοι των οποίων το εισόδημα είναι συνήθως ανεπαρκές λόγω των μεγάλων οικογενειακών δαπανών.
- ◆ Πολιτικοί πρόσφυγες, αγρότες και αγρότισσες των οποίων η πρόσβαση στον τουρισμό είναι δύσκολη ή δεν έχουν την απαιτούμενη πληροφόρηση και εμπειρία.
- ◆ Ανύπαντρες μητέρες και γυναίκες ή άνδρες εν χηρεία που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα οικονομικά προβλήματα.
- ◆ Η νεολαία, για τα προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς, που δεν έχει δικό της εισόδημα και αντιμετωπίζει και δαπάνες σπουδών.
- ◆ Οι ασφαλισμένοι του ΙΚΑ, για τα προγράμματα της Εργατικής Εστίας, που κατά κανόνα είναι χαμηλόμισθοι και χαμηλοσυνταξιούχοι.

Το μέγεθος της αγοράς του κοινωνικού τουρισμού δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί γιατί εξαρτάται από το ποιες ομάδες πληθυσμού θα επιλεγούν σαν δικαιούχοι από τους φορείς του κοινωνικού τουρισμού. Από τις κατηγορίες δικαιούχων που προαναφέραμε, καμιάς το μέγεθος δεν είναι ακριβώς γνωστό. Τα κριτήρια επιλογής επίσης των δικαιούχων, δεν είναι σταθερά. Για παράδειγμα, το ύψος του εισοδήματος αλλάζει από έτος σε έτος.

Στη χώρα μας όπως και σε πολλές άλλες χώρες, ο τουρισμός των ατόμων με ειδικές ανάγκες υπάγεται στον κοινωνικό τουρισμό και αντιμετωπίζεται ανάλογα.

Να αναφέρουμε πληροφοριακά ότι στη χώρα μας υπολογίζεται ότι υπάρχουν δηλωμένα, περισσότερα από 1,000,000 άτομα με ειδικές ανάγκες.

Σε μερικές χώρες όμως, όπως στη Μ.Βρετανία, ο τουρισμός των ατόμων με ειδικές ανάγκες ή τουρισμός για όλους, αποτελεί διαφορετική μορφή τουρισμού, με διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετική φιλοσοφία

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Η γενική τάση είναι να θεωρείται ότι η τρίτη ηλικία αρχίζει στα 65 χρόνια ζωής.

Στη χώρα μας μερικοί δημόσιοι οργανισμοί δέχονται ότι η τρίτη ηλικία, αρχίζει στα 60 χρόνια ζωής.

Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας δεν είναι μορφή τουρισμού, αλλά είδος τουριστικής πελατείας που στο μέλλον προβλέπεται να κυριαρχήσει δημογραφικά και τουριστικά. Σε απόλυτους αριθμούς, έχει υπολογιστεί ότι στο τέλος της προηγούμενης δεκαετίας, οι Ευρωπαίοι τουρίστες τρίτης ηλικίας που κινήθηκαν σε χώρες εκτός της χώρας της μόνιμης διαμονής τους, ξεπέρασαν τα 74 εκατομμύρια. Πρόκειται για ένα νούμερο που υποδηλώνει πολλά για τους επιχειρηματικούς παράγοντες του τουρισμού.

Οι τουρίστες αυτής της κατηγορίας είναι το πιο ευαίσθητο, το πιο ανομοιογενές, το πιο δύσκολο και το πιο συντηρητικό τμήμα της συνολικής τουριστικής αγοράς. Είναι έμπειροι, ενημερωμένοι και απαιτητικοί τουρίστες, οι οποίοι ξέρουν τι θέλουν και τι ζητούν και απαιτούν ανταποκρινόμενοι σωστά στις οικονομικές τους υποχρεώσεις, σωστή αντιμετώπιση και σωστό χειρισμό των προβλημάτων τους.

Η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου προσφέρει στους τουρίστες της τρίτης ηλικίας την ευχέρεια του προγραμματισμού και της συστηματικής επιλογής, ανεξαρτήτως εποχής.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις ξενοδοχειακών και τουριστικών παραγόντων, η Ελλάδα προσφέρεται από πολλές απόψεις ως χώρα υποδοχής τουριστών τρίτης ηλικίας, μεσαίου εισοδηματικού επιπέδου και άνω. Αρκεί λοιπόν, οι ενδιαφερόμενοι

τουριστικοί παράγοντες να ασχοληθούν συστηματικά με την οργάνωση ολοκληρωμένων υπηρεσιών, προς ένα από τα πιο σημαντικά τμήματα της τουριστικής αγοράς.

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ

Είναι ο τουρισμός που κάνουν οι νέοι. Δεν πρόκειται για μία εναλλακτική μορφή τουρισμού, αλλά για περιγραφή της τουριστικής συμπεριφοράς των νέων. Νέοι θεωρούνται οι άνθρωποι που σπουδάζουν μέχρι και το 25ο έτος της ηλικίας τους και έπειτα κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές για ακόμα 1-6 χρόνια.

Οι νέοι σαν τουρίστες είναι το πιο δυναμικό, το πιο ενεργητικό, το πιο ανθεκτικό, το πιο προσαρμόσιμο, και το πιο πολυπληθέστερο τμήμα της τουριστικής αγοράς. Είναι άτομα που αναζητούν εμπειρίες και έντονες συγκινήσεις και επιδιώκουν να “χορτάσουν” τουριστικά από το πρώτο κιόλας τουριστικό ταξίδι τους. Από όλες τις άλλες ηλικιακές κατηγορίες είναι η μόνη που σχεδόν στο σύνολό της κάνει τουρισμό.

Z. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟ

Ο τουρισμός σαν ανθρώπινη δραστηριότητα έχει άμεση σχέση με το αφθονότερο στοιχείο της φύσης που συγκροτεί και το μέγιστο τμήμα του γήινου περιβάλλοντος, το Νερό και διαπιστώνεται από το γεγονός ότι πολλές εναλλακτικές μορφές τουρισμού δεν θα υπήρχαν , αν δεν υπήρχε νερό.

Οι μορφές αυτές του τουρισμού είναι:

1. Ο παράκτιος τουρισμός
2. Ο θαλάσσιος τουρισμός
3. Ο παραλίμνιος και παραποτάμιος τουρισμός
4. Ο τουρισμός του αθλήματος της κατάβασης ποταμών

⇒ ΠΑΡΑΚΤΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Παράκτιος τουρισμός είναι ο τουρισμός που έχει τουριστικό προορισμό τις ακτές της θάλασσας. Δηλαδή ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες διαμένουν και διαστρέφονται σε παράκτια τουριστικά θέρετρα καθ' ξενοδοχεία. Από τη φύση του ο παράκτιος τουρισμός είναι θερινός τουρισμός και αναπτύσσεται από τις αρχές Απριλίου μέχρι το τέλος Οκτωβρίου .

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του παράκτιου τουριστικού προϊόντος είναι η ζέση, το εύκρατο κλίμα, η θάλασσα, οι ανοικτοί ορίζοντες και η δυνατότητα των τουριστών να κάνουν θαλασσινά μπάνια και να ντύνονται ελαφρά.

Η Ελλάδα θεωρείται σαν ένας από τους παράδεισους του παράκτιου τουρισμού λόγω γεωγραφικών και κλιματολογικών της χαρακτηριστικών.

Το 90-95% της συνολικής τουριστικής δραστηριότητας που εκδηλώνεται από εσωτερικούς και εξωτερικούς τουρίστες αναφέρεται στον παράκτιο τουρισμό και οι υπόλοιπες μορφές τουρισμού που συναντούνται συνδυάζονται λίγο ή πολύ με παράκτιες δραστηριότητες.

⇒ ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Θαλάσσιος τουρισμός (sailing Holidays) είναι ο τουρισμός του οποίου ο τουριστικός προορισμός είναι η ανοικτή θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες ικανοποιούν τις βασικές τουριστικές του ανάγκες (διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία, άθληση, πολιτιστικές ανάγκες κ.λ.π) εν πλω, δηλαδή ενώ ταξιδεύουν με ένα πλοίο, το οποίο σε αυτή τη περίπτωση έχει τη μορφή ενός πλωτού ξενοδοχείου.

Τα πλωτά μέσα, δηλαδή τα πλοία /ξενοδοχεία, που χρησιμοποιούνται στο θαλάσσιο τουρισμό είναι:

- Τα κρουαζιερόπλοια
- Τα διάφορα μηχανοκίνητα ή ιστιοφόρα yachts που ποικίλουν σε μέγεθος από τα μικρά ανοικτά ιστιοπλοικά μέχρι τις μεγάλες θαλαμηγούς

- Τα μεγάλα φουσκωτά σκάφη (τύπου Μόμπι Ντικ), οι μικρότεροι τύποι των οποίων, όπως προαναφέρθηκε, χρησιμοποιούνται μόνο για τον παράκτιο τουρισμό
- Τα πλοία των ακτοπλοϊκών και λοιπών γραμμών, όταν οι τουρίστες τα χρησιμοποιούν ελληλοδιαδόχως(από λιμάνι σε λιμάνι) και περνούν τον περισσότερο χρόνο των διακοπών τους ταξιδεύοντας, με σκοπό να επισκεφθούν περισσότερους τόπους/λιμάνια.

⇒ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σε χώρες όπου υπάρχουν λίμνες και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει θάλασσα και η πρόσβαση σε αυτή είναι δύσκολη, αναπτύσσεται ο παραλίμνιος τουρισμός, ο οποίος είναι μια μορφή παράκτιου τουρισμού.

Σε πολύ μεγάλες λίμνες είναι δυνατόν να αναπτυχθεί και τουρισμός σκάφων αναψυχής (κρουαζιερόπλοιων και yachts).

⇒ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αρκετές φορές τουριστικός προορισμός πολλών τουριστών είναι τα ποτάμια.

Τότε αναπτύσσεται ο λεγόμενος *παραποτάμιος* και ο *ποτάμιος τουρισμός* που παίρνει διάφορες μορφές, όπως:

Οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα, για να παρακολουθήσουν τα αθλήματα κατάβασης ποταμών με σκάφη Kayaks και Rafts τότε ο **παραπόταμος τουρισμός** παίρνει τη μορφή του τουρισμού αθλημάτων Υπαίθρου.

Όταν οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα για να παρακολουθήσουν την υπάρχουσα τοπική

πανίδα και χλωρίδα, τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του φυσιογνωστικού τουρισμού.

Όταν τα νερά των ποταμών χρησιμοποιούνται για κολύμπι και στις όχθες τους παρατηρούνται αθλητικές δραστηριότητες παραόμοιες με τις παράκτιες αθλητικές δραστηριότητες, τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του παράκτιου τουρισμού.

Στα πλωτά ποτάμια αναπτύσσεται και μια άλλη τουριστική δραστηριότητα αυτή των τουριστικών ποτάμιων διαδρομών. Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για ποτάμιο και όχι παραποτάμιο τουρισμό.

Σύμφωνα με τον Μ.Γκιόλμαν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης του ποτάμιου τουρισμού. Αυτό το στηρίζει στο γεγονός ότι αν ο Αξιός ενωθεί με τον Δούναβη κάτι τέτοιο θα είναι εφικτό(η απόσταση Αξιού –Δούναβη είναι μόνο 60 χλμ), για τον λόγο έχει υποβάλλει ένα πρόγραμμα για την ένωση αυτών των δύο ποταμών. Επίσης σημειώνει ότι η Γαλλία αυτή τη στιγμή έχει 3500 πλοιάρια που ενοικιάζονται με άδεια οδηγού αυτοκινήτου .

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΩΝ

Υγροβιότοπος είναι ένας βιότοπος, μια μικρή ή μεγάλη γεωγραφική περιοχή που αποτελείται από ξηρά τμήματα στεριάς και από τμήματα καλυμμένα από νερά.

Οι Ελληνικοί υγροβιότοποι θεωρούνται οι σπουδαιότεροι της Ευρώπης λόγω των σπανίων ζώων και πουλιών που φιλοξενούν αλλά δυστυχώς δεν έχουν ακόμη οριοθετηθεί και προστατευθεί επαρκώς.

Στους υγροβιότοπους αναπτύσσεται κυρίως ο τουρισμός παρατήρησης πουλιών και άλλων ειδών της πανίδας αλλά και της χλωρίδας, από τους παρατηρητές πουλιών,φυσιοδίφες, περιβαλλοντολόγους και επιστήμονες που μελετούν τη φύση.

Αναπτύσσεται επίσης ο κυνηγετικός τουρισμός, ο τουρισμός αλιείας, ο περιπατικός τουρισμός και ο εκδρομικός τουρισμός.

Η. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ

Τουριστική εποχικότητα είναι το φαινόμενο της εκδήλωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένη εποχή του έτους.

Στην πράξη σαν τουριστική εποχικότητα νοείται το μεγάλο πλήθος των πραγματοποιούμενων κύριων διακοπών και των συνεπαγόμενων ταξιδιών κατά τη λεγόμενη "τουριστική εποχή" που είναι η θερινή περίοδος και κυρίως οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος για το Βόριο Ημισφαίριο και οι μήνες Ιανουάριος και Φεβρουάριος για το Νότιο Ημισφαίριο.

Κρίνεται σκόπιμο προτού αναφερθούν οι διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού κατά κατηγορία που προσδιορίζεται από την εποχή του έτους, να διευκρινιστεί από την αρχή ότι:

- Λέγοντας εποχή του έτους κατά την οποία εκδηλώνεται η τουριστική δραστηριότητα, εννοείται πάντα η εποχή του έτους που επικρατεί στον τουριστικό προορισμό και όχι η εποχή του έτους που επικρατεί στους τόπους προέλευσης των τουριστών

- Αρκετές μορφές τουρισμού μπορούν να εκδηλωθούν σε περισσότερες από μία εποχή του έτους και ότι δεν υπάρχουν σαφή χρονικά όρια στην τοποθέτησή τους στον ετήσιο κύκλο

- Δεν υφίσταται τουριστική εποχικότητα στους τόπους της μιας εποχής (αιώνιου θέρους, αιώνιας άνοιξης και αιώνιου χειμώνα).

- Δεν υφίσταται τουριστική εποχικότητα στο διημισφαιρικό τουρισμό

- Η τουριστική εποχικότητα ενισχύεται και εξαρτάται από την εποχικότητα διαφόρων τακτικών, συνηθειών και θεσμών της ανθρώπινης δραστηριότητας(σχολική περίοδος, περίοδος αδειών κ.λ.π.)

⇒ ΘΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι το όνομα της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού που έχουν κοινό χαρακτηριστικό το ότι αναπτύσσονται κατά τη θερινή περίοδο και λόγω των

χαρακτηριστικών της περιόδου αυτής και κυρίως λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά τη διάρκειά της.

Η θερινή περίοδος με την ευρεία έννοιά της αρχίζει στις αρχές Μαΐου και τελειώνει στο τέλος Σεπτεμβρίου

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου που ευνοούν την ανάπτυξη του τουρισμού κατά τη διάρκειά της είναι οι κλιματολογικές και ατμοσφαιρικές συνθήκες που επικρατούν.

Κατά τη διάρκεια του θέρους η ζωή είναι ευκολότερη. Δεν χρειάζεται κάποιος μέτρα προστασίας από τις καιρικές συνθήκες, οι υπηρεσίες της διαμονής και διατροφής είναι ευκολότερες, η επαφή με τους ανθρώπους ευκολότερη, οι συγκοινωνίες ασφαλέστερες και ευκολότερες και η διασκέδαση προσφορότερη.

⇒ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι η ονομασία της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού, που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όταν δηλαδή στον τουριστικό προορισμό επικρατεί χειμώνας.

Από τουριστική άποψη, η χειμερινή περίοδος είναι το χρονικό διάστημα από τις αρχές Νοεμβρίου μέχρι τις αρχές Απριλίου.

Φυσικά, ο χειμώνας διαρκεί περισσότερο στις βόρειες χώρες, όπου και αναπτύσσονται **κυρίως** οι "χειμερινές" μορφές τουρισμού.

Το κύριο χαρακτηριστικό του χειμώνα, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε η ανάπτυξη του χιονοδρομικού και παγοδρομικού τουρισμού και του τουρισμού χειμερινών αθλημάτων, είναι το χιόνι και ο πάγος.

⇒ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Παραθερίζω σημαίνει περνώ το καλοκαίρι σε κάποιο τόπο, δροσερότερο από τον τόπο που μένω.

Ο παραθεριστικός τουρισμός δεν είναι κατ'ανάγκη θερινός τουρισμός γιατί είναι δυνατόν στον τόπο παραθερισμού να επικρατεί άλλη πλην του θέρους εποχή. Αναπτύσσεται όταν στον τόπο προέλευσης των τουριστών επικρατεί θέρος, αλλά στην τυπολογία των μορφών τουρισμού ισχύει το κριτήριο της εποχής του τουριστικού προορισμού. Ο παραθερισμός μπορεί να διαρκέσει όλη τη θερινή περίοδο και γίνεται μόνο όταν στο τόπο προέλευσης των τουριστών, επικρατεί το θέρος. Φυσικά δεν μπορεί να ταυτιστεί εννοιολογικά με τις διακοπές, αφού αυτές διαρκούν μόνο 3-30 ημέρες και γίνονται σε όλες τις εποχές του έτους.

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ

Τα τελευταία χρόνια οι άνθρωποι μιμούνται τα αποδημητικά πτηνά και "αποδημούν" κατά τη διάρκεια του θέρους σε δροσερότερες περιοχές (παραθερίζουν) και κατά τη διάρκεια του χειμώνα σε θερμότερες περιοχές (παραχειμάζουν). Ο τουρισμός παραχείμασης είναι μεγαλύτερος σε μέγεθος από τον παραθεριστικό.

Η τουριστική πελατεία του τουρισμού παραχείμασης είναι ελάχιστη συγκρινόμενη με τη συνολική τουριστική πελατεία, αλλά τα τελευταία χρόνια διαρκώς αυξάνεται. Την αποτελούν κυρίως άτομα τρίτης ηλικίας και συνταξιούχοι λόγω της ευαισθησίας τους στις συνθήκες του χειμώνα.

Η παραχείμαση δεν γίνεται πάντα και κατ' ανάγκη σε τουριστικούς προορισμούς στους οποίους επικρατεί θέρος. Γίνεται σε δροσερότερους τόπους στους οποίους είναι δυνατό να επικρατεί χειμώνας αλλά, ένας ηπιότερος και θερμότερος χειμώνας.

Στην Ελλάδα ο τουρισμός παραχείμασης, δηλαδή η τουριστική διαμονή μακράς διάρκειας είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Αυτό που υπάρχει είναι περιορισμένος τουρισμός διακοπών εκτός περιόδου αιχμής, με επίκεντρο τις πολιτιστικές δραστηριότητες. Η ελληνική αγορά έχει τις βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη τουρισμού παραχείμασης.

Θ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός που γίνεται για πολιτιστικούς λόγους. Έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν την επαφή, γνωριμία, γνώση και απόλαυση του πολιτιστικού πολιτισμού των τουριστικών προορισμών και τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες.

Για να κατανοήσουμε την σχέση μεταξύ τουρισμού και πολιτισμού, αρκεί να αναφέρουμε ότι ένα από τα κυριότερα γενεσιουργά αίτια του τουρισμού ήταν ο πολιτισμός. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι ο τουρισμός στην Ελλάδα και κυρίως ο εξωτερικός τουρισμός, άρχισε με τη μορφή του πολιτιστικού τουρισμού. Οι ξένοι τουρίστες άρχισαν να έρχονται συστηματικά στη χώρα μας για να γνωρίσουν και να θαυμάσουν τα μνημεία του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού.

Πέρα από το μέγεθος της Ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και του Ελληνικού πολιτιστικού πλούτου, χρειάζονται και σύγχρονα πολιτιστικά στοιχεία που ευτυχώς για την περίπτωση της χώρας μας υπάρχουν και είναι:

- Το φυσικό πολιτιστικό κεφάλαιο του τόπου όπως ηλιοφάνεια, καθαρές θάλασσες κ.λ.π.
- Το ανθρώπινο πολιτιστικό κεφάλαιο, όπως οι μεγάλοι ποιητές, καλλιτέχνες, κ.λ.π.
- Το άυλο πολιτιστικό κεφάλαιο όπως φήμη, γόητρο, ιστορία κ.λ.π.
- Τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά όπως φιλοξενία, φιλία, φιλότιμο κ.λ.π.

Πολλοί δεν γνωρίζουν ότι το πολιτιστικό περιβάλλον μας αναδείχτηκε από τους ξένους τουρίστες, που αποδείχτηκε ότι το γνώριζαν και το εκτιμούσαν περισσότερο από τους ίδιους τους Έλληνες, οι οποίοι και το καθιέρωσαν διεθνώς σαν τουριστική ατραξιόν. Η πολιτιστική ευαισθητοποίηση των Ελλήνων, άργησε να εμφανιστεί.

Σήμερα, η Ελλάδα θεωρείται σαν ένας από τους πιο ζηλευτούς πολιτιστικούς τουριστικούς προορισμούς, δεδομένου μάλιστα ότι σαν προορισμός ευνοεί και την ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού.

⇒ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες, τα μοναστήρια, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους κ.λ.π., μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνα διασύνδεση της τέχνης με την θρησκευτική λατρεία

Όλες οι θρησκείες, τόσο οι παλαιότερες πολυθειστικές και ειδωλολατρικές, όσο και οι σύγχρονες μονοθειστικές, είχαν και έχουν καθιερώσει πολλές γιορτές για να τιμήσουν τους Θεούς, τους Προφήτες και τους Αγίους τους ή για να τιμήσουν μεγάλα θρησκευτικά ή εκκλησιαστικά γεγονότα.

Η πληθώρα των εορτών σε συνδυασμό με το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσης του, αποτελούν το κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων για θρησκευτικούς λόγους και αυτή η μετακίνηση βάσιμα θεωρείται τουριστική μετακίνηση, αφού συχνά συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού ταξιδιού. Βάσιμα επίσης οι μετακινούμενοι θρησκευόμενοι θεωρούνται τουρίστες της εναλλακτικής μορφής τουρισμού που ονομάζεται θρησκευτικός τουρισμός. Οι θρησκευτικοί τουρίστες ανήκουν σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, σε όλες τις ηλικίες, σε όλα τα επαγγέλματα και σε όλες τις οικονομικές τάξεις. Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μορφή τουρισμού που δεν έχει εποχή και δεν προτιμάει εποχή. Επίσης δεν διαλέγει και δεν προτιμάει τους τουριστικούς προορισμούς, αφού αυτοί είναι οι τόποι όπου εκδηλώνονται οι θρησκευτικές τελετές.

⇒ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στη μάθηση. Συγκεκριμένα, είναι κάθε μορφή τουρισμού που έχει σαν τουριστικό προϊόν τη μάθηση ή που η τουριστική πελατεία της έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση.

⇒ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες δηλαδή μεταβαίνουν σε έναν τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους έχουν τουριστικές δραστηριότητες. Μορφή εκπαιδευτικού τουρισμού είναι για παράδειγμα η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές, σε σεμινάρια και συγκεντρώσεις.

⇒ Ο ΜΑΘΗΤΙΚΟΣ, ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟΣ, ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους πελατεία αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Είναι στην ουσία τουρισμός νέων και είναι επίσης εκπαιδευτικός τουρισμός, αφού η τουριστική πελατεία αποτελείται από νέους που έχουν θεσμική σχέση με την εκπαίδευση. Τα ταξίδια γίνονται στα πλαίσια διάφορων προγραμμάτων με τη μαθησιακή τους ιδιότητα και εκδηλώνονται συνήθως με τη μορφή του κατασκηνωτικού τουρισμού ή με τη μορφή μικρών εκδρομών.

⇒ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μορφωτικός τουρισμός είναι και ο εκπαιδευτικός και ο μαθητικός - σπουδαστικός-φοιτητικός. Είναι επίσης και ο πολιτιστικός τουρισμός.

⇒ ΠΡΟΣΚΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός των προσκόπων (ανιχνευτών). Εντάσσεται στην κατηγορία του μαθησιακού τουρισμού γιατί έχει έντονα μαθησιακά χαρακτηριστικά.

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ

Στη χώρα μας η εγκατάλειψη του τόπου της καταγωγής και η εγκατάσταση σε ένα αστικό κέντρο, συγκροτούν το φαινόμενο της αστυφιλίας. Συνήθως οι άνθρωποι αυτοί γυρίζουν προσωρινά στον τόπο καταγωγής τους για να περάσουν σε σημαντικά οικογενειακά γεγονότα , για τις απαραίτητες γεωργικές εργασίες στα χωράφια που τους απαίμειναν ή για συμμετέχουν σε εκδηλώσεις επανασύνδεσης οικογένειας..

Αυτοί οι γυρισμοί συνήθως αποτελούν τουριστικά ταξίδια και χαρακτηρίζονται σαν μικρές ή δεύτερες διακοπές. Έτσι αναπτύχθηκε η μορφή του τουρισμού επιστροφής στις ρίζες, που σε ορισμένες περιπτώσεις παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Όλοι γνωρίζουν ότι μερικές φορές το χρόνο η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη αδειάζουν και γεμίζουν τα χωριά.

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Η επιστροφή στο παρελθόν, δηλαδή σε τόπους όπου επικρατούν συνθήκες παρελθόντος, είναι συνήθως τα πρόσκαιρα και παροδικά τουριστικά ταξίδια, που στο σύνολο τους συγκροτούν το λεγόμενο τουρισμό επιστροφής στο παρελθόν.

Επειδη συχνά είναι δύσκολο να βρεθούν συνθήκες του παρελθόντος, ακόμη και στα μικρά χωριά, τις δημιουργούμε. Φτιάχνουμε παραδοσιακά χωριά κατ εικόνα και ομοίωση των χωριών των περασμένων καιρών (π.χ το χωριό των αναμήσεων στην Κέρκυρα, το χωριό Καρουζανό στην Κρήτη κ.λπ.) ή αναβιώνουμε και αναπαριστούμε ήθη και έθιμα, τρόπους καλλιέργειας και

παραγωγής ή επαναχρησιμοποιούμε παλαιά μέσα συγκοινωνιών, για να μεταφερθούμε σε ένα ήρεμο, απλό, ακίνδυνο και ωραιοποιημένο παρελθόν απαλλαγμένοι από τις πιέσεις του παρόντος.

I. ΕΛΑΣΣΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

⇒ ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ

Χρονομεριστική μίσθωση, γνωστή διεθνώς με την ονομασία Time sharing (TS) είναι η διαδικασία κατοχής και χρήσης ενός συγκεκριμένου καταλύματος για μια ορισμένη χρονική περίοδο κατ' έτος και για ορισμένα χρόνια, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και όρους που καθορίζονται νομοθετικά. Οι περισσότεροι χρήστες της χρονομεριστικής μίσθωσης υπάρχουν στις ΗΠΑ, Ιαπωνία, Γαλλία και Μ. Βρετανία.

Ενας δυνητικός τουρίστας αγοράζει από μια εταιρία Time sharing(με συμβολαιογραφική πράξη) το δικαίωμα να χρησιμοποιεί ένα κατάλυμα σε ένα ξενοδοχείο ή σε ένα συγκρότημα διαμερισμάτων για τη διαμονή του κατά τη διάρκεια των διακοπών του , για ορισμένες μόνο ημέρες ή εβδομάδες σε ορισμένη εποχή του έτους και ορισμένα χρόνια.

Το δικαίωμα αυτό που ονομάζεται και μερίδιοTS μεταπωλείται, ενοικιάζεται και κληροδοτείται όπως τα ακίνητα.

Υπολογίζεται ότι σήμερα υπάρχουν σε όλο τον κόσμο 2 εκατομμύρια ιδιοκτήτες μεριδίων TS, που αντιπροσωπεύουν 6 εκατομμύρια τουρίστες και ο αριθμός αυτός παρουσιάζει μεγάλη ετήσια αύξηση, που κατατάσσει το χρονομεριστικό τουρισμό στις ταχύτατα αναπτυσσόμενες μορφές τουρισμού.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΟΜΕΡΙΣΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

- § Εμπλουτισμός της τουριστικής προσφοράς με νέα μορφή, νέος ευέλικτος κλάδος που προσαρμόζει τον τουριστικό τομέα στη διεθνή ζήτηση και αυξάνει την ανταγωνιστικότητά του.
  - § Αναβάθμιση της τουριστικής ζήτησης με προσέλκυση ειδικής τουριστικής πελατείας που δεν διακινείται με τους γνωστούς όρους διακίνησης του μαζικού τουρισμού.
  - § Δυναμική παρέμβαση στο σύνολο της τουριστικής αγοράς, προς επίλυση σημαντικών διαρθρωτικών αδυναμιών του συστήματος πέραν των <<συμβατικών>> μεθόδων.
  - § Παράλληλη λειτουργία με τα παραδοσιακά ξενοδοχεία, χωρίς να τα θίγει ούτε να τα ανταγωνίζεται.
  - § Έμμεση αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς.
  - § Άμβλυση της εποχικότητας και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου(μέχρι και 50 εβδομάδες).
  - § Εξασφάλιση σταθερά επαναλαμβανόμενης τουριστικής πελατείας.
  - § Δημιουργία σταθερής πελατείας κατά τη διάρκεια της χαμηλής τουριστικής περιόδου, διεύρυνση του μέσου χρόνου παραμονής αλλοδαπών τουριστών και ενίσχυση του χειμερινού τουρισμού.
  - § Προσέλκυση τουριστών υψηλότερης εισοδηματικής στάθμης σε μόνιμη βάση, με αντίστοιχη αύξηση εισροής συναλλάγματος.
  - § Κίνδυνος έλξης χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τουριστών λόγω φθηνού κόστους.
  - § Κίνδυνος εξάρτησης από ξένες επιχειρήσεις και διεθνή κέντρα αποφάσεων.
- Με δεδομένες τις θετικές επιπτώσεις και την αμεσότητα εφαρμογής και απόδοσης του συστήματος Time sharing, κρίνεται σκόπιμη η κατά προτεραιότητα προώθηση του, μεμονομένα ή σε συνδιασμό και με άλλες μορφές τουρισμού, σε ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων όπως π.χ μαρίνες και συγκροτήματα Time sharing, χιονοδρομικά ή αθλητικά κέντρα και συγκροτήματα Time sharing κ.λ.π.

⇒ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

Ενας άλλος νέος θεσμός στον τουρισμό είναι η ανταλλαγή κατοικιών για διακοπές. Για να λειτουργήσει αυτός ο θεσμός πρέπει κάποιος να διαθέσει ένα δικό του σπίτι, κύριο ή εξοχικό και να αποφασίσει να το παραχωρήσει για ένα χρονικό διάστημα, συνήθως ένα μήνα, σε κάποιον άλλον για να το χρησιμοποιήσει σαν σπίτι διακοπών, παίρνοντας σαν αντάλλαγμα το σπίτι του άλλου για ένα αντίστοιχο χρονικό διάστημα

για τον ίδιο σκοπό. Δύο δηλαδή τουρίστες ανταλλάσσουν τα σπίτια τους και τα χρησιμοποιούν για διακοπές.

Προυποθέσεις του θεσμού είναι:

-Να υπάρχουν δύο παρόμοια κατά το δυνατόν σπίτια

-Τα σπίτια να είναι σε διαφορετικούς προορισμούς(ένα στο εσωτερικό και ένα στο εξωτερικό.)

-Να έλθουν σε επαφή οι δύο ιδιοκτήτες και να συμφωνήσουν για την ανταλλαγή των σπιτιών.

Για να ενταχθεί κάποιος στο πρόγραμμα ανταλλαγής κατοικιών πρέπει να κάνει ορισμένες παραδοχές, όπως:

-Να παραδεχτεί ότι είναι έτοιμος να παραχωρήσει την ιδιοκτησία του σε έναν ξένο.

-Να παραδεχτεί ότι ο ξένος αυτός μπορεί να έχει προβλήματα συμπεριφοράς και υγείας που θα τα μεταφέρει στο σπίτι του.

-Να παραδεχτεί ότι είναι υποχρεωμένος να σεβαστεί και αυτός την ιδιοκτησία του άλλου όταν θα τη χρησιμοποιήσει.

⇒ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ JET SET (ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ)

Jet set σημαίνει ένα διεθνές κοινωνικό γκρουπ πολύ πλούσιων ανθρώπων που συχνάζει στα θέρετρα της μόδας.

Τα άτομα αυτά συνήθως κινούνται εκτός του κανονικού του τουριστικού κυκλώματος γιατί χρησιμοποιούν συχνά δικά τους μέσα συγκοινωνιών και δικά τους καταλύματα, επίσης διαθέτουν δικό τους προσωπικό διατροφής. Όταν κινηθούν μέσα στο τουριστικό κύκλωμα, διαμένουν σε ξενοδοχεία πολυτελείας, είναι πολύ απαιτητικοί, κάνουν έντονη κοσμική ζωή και γενικά θεωρούνται δύσκολοι πελάτες.

⇒ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες επιλέγουν τα τουριστικά προϊόντα που θα καταναλώσουν.

Ο επιλεκτικός τουρισμός είναι ατομικός ή οικογενειακός τουρισμός και είναι προφανές ότι η τουριστική πελατεία του αποτελείται από πλούσιους ανθρώπους που διαλέγουν και αγοράζουν οτιδήποτε επιθυμούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Συνήθως διαλέγουν τα ακριβά τουριστικά προϊόντα. Και σαν πελάτες έχουν πολλές ομοιότητες με τους πελάτες του κοσμοπολίτικου τουρισμού.

⇒ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΑΚΙΔΙΟΥΧΩΝ

Οι γνωστοί με τον όρο backpackers, είναι στην πλειονότητά τους φτωχοί νεαροί που φορούν στην πλάτη τους ένα σακίδιο με ολόκληρο το νοικοκυριό τους (υπνόσακους, είδη πρώτης ανάγκης, τα εντελώς απαραίτητα ρούχα, υδροδοχείο κ.λπ.) και ξεκινούν από τις Βορειοευρωπαϊκές χώρες προς τις τουριστικές χώρες του Νότου.

Ο τουρισμός των σακιδίων είναι μία από τις μη-καταναλωτικές μορφές τουρισμού, κατά τις οποίες οι τουρίστες δαπανούν καθόλου ή πολύ λίγα χρήματα. Τέτοιες μορφές είναι ακόμη ο περιπατικός, ο κυνηγετικός, ο τουρισμός παρατήρησης της χλωρίδας και της πανίδας, ο τουρισμός άγρας ζωής, ο τουρισμός προσανατολισμού και επιβίωσης κ.λπ. αν και εφόσον οι τουρίστες

κινούνται εκτός του τουριστικού κυκλώματος και αντιμετωπίζουν τις ανάγκες του ταξιδιού, διαμονής και διατροφής με δικά τους μέσα.

⇒ ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (Σεξοτουρισμός)

Σήμερα πολλοί τουρίστες προτιμούν τον ερωτικό τουρισμό για να ικανοποιήσουν ερωτικές τους ανάγκες και φαντασιώσεις.

Τουριστικός προορισμός αυτών των τουριστών είναι οι τόποι όπου προσφέρονται τέτοια προϊόντα. Και αυτοί οι τόποι είναι κυρίως οι υποανάπτυκτες χώρες της ΝΑΑσίας, της Αφρικής και της Ν.Αμερικής.

Η μορφή αυτή του τουρισμού κρίνεται απαράδεκτη γιατί προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τις ανθρώπινες αξίες, τους κοινωνικούς θεσμούς ακόμη και την ιδέα του τουρισμού. Δυστυχώς όμως υπάρχει και αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια.

⇒ ΓΥΜΝΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο γυμνισμός είναι μία φυσιολατρική εκδήλωση, στην οποία εκτός από τον φυσικό παράγοντα ενυπάρχει η αξίωση της απελευθέρωσης από κοινωνικές συμβατικότητες και προκαταλήψεις.

Ο Γυμνιστικός τουρισμός είναι μία πολύ μικρή μορφή τουρισμού, με έντονο εποχικό χαρακτήρα(αναπτύσσεται μόνο κατά το θέρος), η πελατεία του είναι ακαθόριστη κοινωνικά και οικονομικά, δεν έχει επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό και αρκείται στη διαβίωση μέσα σε μία κλειστή γυμνιστική κοινωνία.

Ο γυμνισμός που συνδιάζεται με το υδάτινο στοιχείο και το θερμό κλίμα αναπτύσσεται κυρίως σε σχέση με τη θαλάσσια αναψυχή. Επομένως, χώρες με εκτεταμένες παραλίες και με νησιά, όπως η Ελλάδα, είναι ιδιαίτερα κατάλληλες για γυμνισμό.

Το **οικονομικό όφελος** από τον γυμνισμό είναι περιορισμένο, όχι λόγω του εισοδηματικού επιπέδου αυτού του είδους της τουριστικής πελατείας που είναι μάλλον υψηλό, αλλά κυρίως λόγω του σχετικά μικρού αριθμού των γυμνιστών. Όσο για τις **κοινωνικές επιπτώσεις**, αυτές είναι συνάρτηση του βαθμού αποδοχής του γυμνισμού από κάθε τοπική κοινωνία. Ο βαθμός αποδοχής πάλι εξαρτάται από το στάδιο κοινωνικού εκσυγχρονισμού που διανύει μια κοινωνία. Τέλος οι **περιβαλλοντικές επιπτώσεις** είναι ασφαλώς θετικές, γιατί ο γυμνισμός έχοντας φυσιολατρικό χαρακτήρα, είναι υπέρ της προστασίας της φύσης.

⇒ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΖΙΝΩΝ

Τουρισμός Καζίνων στη χώρα μας δεν υπάρχει. Βεβαίως υπάρχουν τα Καζίνα και εκατομμύρια Ελλήνων κάθε χρόνο συρρέουν σε αυτά τα Καζίνα. Όλοι αυτοί όμως δεν κάνουν τουρισμό, κάνουν κατά κανόνα νυκτερινές εκδρομές, ικανοποιούν τις ανάγκες του παιχνιδιού, της ελπίδας και της εμφάνισης στο περιβάλλον των Καζίνων.

Αντίθετα σε πολλές χώρες του εξωτερικού υπάρχει και μάλιστα ανθεί ο τουρισμός των Καζίνων, όπως στη Γαλλία όπου υπάρχουν 138 Καζίνα και στην Αγγλία 126.

Αυτή η μορφή τουρισμού θεωρείται η πιο συναλλαγματοφόρα μορφή για τις χώρες υποδοχής, και απευθύνεται σε μία συγκεκριμένη πελατεία.

Ολοκληρώνοντας όλες τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, ήρθε η ώρα να αναλύσουμε την μορφή του οικοτουρισμού (που θεωρείται ως μία επέκταση ή ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού) και ειδικότερα τα ζητήματα που προκύπτουν σε διεθνές, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Οι ορισμοί που έχουν διατυπωθεί για τον οικοτουρισμό είναι πολλοί και διάφοροι. Εδώ θα αναφέρουμε τον ορισμό που διατύπωσε ο Fennell και που θεωρούμε ότι είναι από τους περιεκτικότερους:

Οικοτουρισμός είναι μία βιώσιμη μορφή τουρισμού, που εστιάζεται κατά κύριο λόγο στην εμπειρία και την επιμόρφωση σχετικά με τη φύση και η οποία λαμβάνει μία τέτοια δεοντολογική μορφή διαχείρισης, ώστε να έχει μικρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, να μην είναι καταναλωτική και να προσανατολίζεται στην τοπική κοινότητα(έλεγχος, οφέλη και κλίμακα). Τέλος, ο οικοτουρισμός λαμβάνει χώρα σε φυσικές περιοχές και θα πρέπει να συμβάλλει στην προστασία των περιοχών αυτών.

Κρίνεται σκόπιμο να δοθεί ένας ορισμός για το τι είναι βιώσιμος τουρισμός, προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα και ο παραπάνω ορισμός.

Σύμφωνα, λοιπόν, με την ένωση Tourism Concern, **βιώσιμος τουρισμός** σημαίνει:

“Τουριστικά και άλλα έργα υποδομής, τα οποία, τόσο σήμερα όσο και στο μέλλον θα λειτουργούν μέσα στα όρια της δυναμικότητας της φύσης για αναγέννηση και μελλοντική ανανέωση των φυσικών πόρων. Αναγνωρίζει τη συνεισφορά των ανθρώπων και της ντόπιας κοινότητας, τα έθιμα και τον τρόπο ζωής τους που διαμορφώθηκε μέσα από την τουριστική εμπειρία. Αποδέχονται ότι οι ντόπιοι πρέπει να έχουν ένα ίσο μερίδιο από τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού”.

Φαίνεται να υπάρχει μια ομοιοφωνία στο γεγονός ότι ο οικοτουρισμός ήταν πρακτικά βιώσιμος πριν τη δεκαετία του 1980. Πιθανότατα τα καλύτερα παραδείγματα της εξέλιξης του οικοτουρισμού βρίσκονται στον Αφρικανικό φυσικό τουρισμό, που αναπτύχθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα και για ορισμένους, στις επιχειρήσεις φυσικού τουρισμού των μέσων του 19ου αιώνα.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

“ Την τελευταία δεκαετία ζούμε στη Διεθνή Τουριστική Αγορά την ραγδαία ανάπτυξη του φαινομένου του οικοτουρισμού και των συναφών εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού αναφέρει ότι ο τουρισμός στη φύση αναλογεί στο 7% της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης και εκτιμά ότι ποσοστό περίπου 20% των διεθνών αφίξεων αφορούν τον οικοτουρισμό, χωρίς να υπολογίζουμε τους ολοένα αυξανόμενους αριθμούς των εσωτερικών επισκεπτών. Επίσης, έχει υπολογισθεί ότι ενώ η γενική τάξη αύξησης του τουρισμού προσεγγίζει το 4% ετησίως, η ετήσια αύξηση του οικοτουρισμού αγγίζει ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 10-30%.

Ο οικοτουρισμό, είναι σήμερα ο **ταχύτερα αναπτυσσόμενος τομέας** της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας, όπως επισημαίνουν ήδη από το 1995, διεθνείς αναλυτές. Για την Ελλάδα ο οικοτουρισμός αποτελεί μία νέα πρόκληση και προτεραιότητα της αναπτυξιακής τουριστικής πολιτικής της χώρας μας, προσφέρει στην αναδιανομή του τουριστικού προϊόντος προς όφελος περιοχών

που μέχρι σήμερα δεν ήταν τουριστικοί προορισμοί, ενώ συγχρόνος συμβάλλει στον ποιοτικό τουρισμό.

Μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο των δράσεών του, και με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων που πραγματοποιήθηκαν στην χώρα μας, το Υπουργείο Τουρισμού προώθησε τη δημιουργία Δικτύου Οικοτουριστικών Διαδρομών και Προορισμών σε περιοχές που βρίσκονται πλησίον της Αρχαίας Ολυμπίας και των πέντε Ολυμπιακών Πόλεων (Αθήνα, Βόλος, Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη, Πάτρα). Στόχος η τουριστική ανάδειξη της ενδοχώρας των αστικών αυτών κέντρων που συνδέθηκαν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες και επιλέχθησαν **26 προστατευόμενες περιοχές** όπου υπάρχουν πολύτιμοι οικότοποι και πλούσια χλωρίδα και πανίδα´´.

Ο ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η θέση της Ελλάδας στα όρια τριών ηπείρων, το πλούσιο ανάγλυφό της, τα πολυάριθμα νησιά, η πολυτάραχη γεωλογική της ιστορία αλλά και ο άνθρωπος που χιλιάδες χρόνια ζει και δημιουργεί στο χώρο, έχουν σχηματίσει ένα μοναδικό περιβάλλον.

Υπάρχει πλούτος φυτών, κοντά στα 6000 είδη και υποείδη, που αποτελεί ένα βοτανικό παράδεισο στην Ευρώπη.

Οι ψηλές κορυφές των βουνών, τα απόκρημνα φαράγγια, τα άγρια ποτάμια, οι πεδιάδες και τα δέλτα των ποταμών, είναι το αποτέλεσμα χιλιάδων χρόνων λειτουργίας της φύσης. Στον Ελλαδικό χώρο υπάρχουν μοναδικές περιοχές στον κόσμο, για την ομορφιά τους, τον πλούτο τους σε ζωντανούς οργανισμούς, τον πλούτο σε ιστορία, μνημεία και πολιτισμό.

Στην Ελλάδα το 1/5 της έκτασης περιλαμβάνεται στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000, γεφονός που δείχνει ακριβώς αυτόν τον πλούτο

Προκειμένου να διατηρηθεί αυτός ο πλούτος στην Ελλάδα αλλά και σε κάθε γωνιά της γης διατυπώθηκαν οι πιο κάτω εντολές.

ΟΙ 10 ΕΝΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- 1.** Σεβάσου την ευπάθεια της γης. Συνειδητοποίησε ότι όλοι πρέπει να έχουν τη θέληση να βοηθήσουν στη προστασία μοναδικών και όμορφων προορισμών, για να τις απολαύσουν και οι επόμενες γενιές.
- 2.** Άφησε μόνο χνάρια. Πάρε μόνο φωτογραφίες. Οχι γκράφιτι. Οχι σκουπίδια. Μην παίρνετε ενθύμια και αναμνηστικά από τόπους ιστορικής αξίας και περιοχές φυσικού κάλους.
- 3.** Για να κάνετε το ταξίδι σας πιο ενδιαφέρον, μάθετε για τη γεωγραφία, ήθη, έθιμα, τρόπους και κοουλτούρες των περιοχών που επισκέπτεστε. Ενθαρρύνετε τις προσπάθειες για τοπική συντήρηση
- 4.** Σεβαστείτε την ησυχία και την αξιοπρέπεια των άλλων. Ρωτήστε πριν φωτογραφίσετε τους άλλους ανθρώπους
- 5.** Μην αγοράσετε προϊόντα που προέρχονται από υπό εξαφάνιση φυτά και ζώα, όπως για παράδειγμα κισσός, καβούκι χελώνας, δέρματα ζώων και πούπουλα. Διαβάστε και ερευνήστε για προϊόντα που δεν μπορείτε να εισάγετε.
- 6.** Πάντα ακολουθείτε προεπιλεγμένες διαδρομές. Μην ενοχλείτε τα ζώα, φυτά ή το φυσικό τους περιβάλλον.
- 7.** Πληροφορηθείτε για προγράμματα συντήρησης και οργανισμούς που αποσκοπούν σε συντήρηση του περιβάλλοντος
- 8.** Προσπαθείτε να περπατάτε ή να χρησιμοποιήτε περιβαλλοντικές μεθόδους μεταφοράς, όπου και όποτε είναι δυνατόν. Ενθαρρύνετε τους οδηγούς δημοσίων οχημάτων να σβήνουν τις μηχανές όταν παρκάρουν.
- 9.** Δείξτε κατανόηση σε αυτούς που συντελούν στην βελτίωση της ενεργειακής και περιβαλλοντικής συντήρησης (ποιότητα του αέρα, νερού, ανκύκλωση, ασφαλή διοίκηση των αποβλήτων και τοξικών προϊόντων, ηχορύπανση κ.λ.π.) και οι οποίοι προωθούν ειδικευμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό.

10. Ενθαρρύνετε τους διάφορους οργανισμούς να γίνονται μέλη σε περιβαλλοντικές οργανώσεις. Για παράδειγμα, η ASTA, προτρέπει τις επιχειρήσεις να υιοθετήσουν τους δικούς τους περιβαλλοντικούς κώδικες, οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν ειδικά ιστορικά μέρη και οικοσυστήματα.

Το ερώτημα που προκύπτει τώρα είναι ποιοι θεωρούνται οικοτουρίστες?

Μπορούμε να καθορίσουμε τον οικοτουρίστα με βάση την πρόθεσή του να μάθει για τη φύση, την πρόθεσή του να επισκεφτεί μη-ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές και τη δέσμευση τουλάχιστον του 33% του χρόνου του για τα δύο πρώτα κριτήρια.

Το θέμα που καλούμαστε να αναλύσουμε σε αυτή την εργασία είναι η τουριστική ανάπτυξη κάτω από τρεις διαφορετικές οπτικές γωνίες:

- ⇒ Την ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού, όπου περιλαμβάνεται η θεωρία της ανάπτυξης και ο τουρισμός στις υποανάπτυκτες χώρες (Διεθνή ζητήματα)
- ⇒ Ο ρόλος του πυρήνα-μιας τουριστικής περιφέρειας (Περιφερειακά ζητήματα)
- ⇒ Ντόπια ανάπτυξη (Τοπικά ζητήματα)

ΔΙΕΘΝΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο τουρισμός είναι ένας κλάδος της παγκοσμίας οικονομίας, που προσπάθησε να υπογραμμίσει και να αξιολογήσει τις ανισότητες, που υπάρχουν μεταξύ των μεγάλων εθνών και των περιθωριοποιημένων οικονομιών, ενώ παράλληλα, με τον τρόπο του, διευρύνει το χάσμα μεταξύ αυτών, που έχουν πρόσβαση στους φυσικούς πόρους, και σε αυτούς που δεν έχουν. Κατά τους **Vogeler** και **DeSouza** (1980), το χάσμα αυτό έχει προκαλέσει εικόνες διαστραμμένων ανθρώπινων υπάρξεων ενός αφύσικου φολκλορισμού, όπου τα υπανάπτυκτα έθνη μοιάζουν με παιδιά, που δεν μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους ούτε και να λάβουν τις δικές τους αποφάσεις.

Για την εκτίμηση και τη μέτρηση της ανάπτυξης, οι παλαιότερες έρευνες χρησιμοποίησαν έναν αριθμό διαφορετικών τρόπων για να την προσδιορίσουν, όπως ο αριθμός των κλινών στα νοσοκομεία, η ημερήσια λήψη θερμιδών, η ημερήσια λήψη ζωικών πρωτεϊνών, το ποσοστό του πληθυσμού που ασχολείται με την γεωργία, το ποσοστό επί του συνόλου των εισαγωγών τροφίμων, οι εξαγωγές, η παιδική θνησιμότητα, και η γενική θνησιμότητα του πληθυσμού. Πολλές από τις μεθόδους αυτές δέχθηκαν σημαντικές επικρίσεις αφού το κοινωνικό-πολιτιστικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό τοπίο της κάθε χώρας είναι μοναδικό και διαφορετικό από αυτό των άλλων.

Για παράδειγμα, δεν υπάρχει καμία ουσία στο να συγκρίνουμε την ημερήσια κατανάλωση θερμιδών των κατοίκων της Β. Αμερικής και των κατοίκων της Νοτιοανατολικής Ασίας, αφού οι φυσιολογικές τους ανάγκες είναι εντελώς διαφορετικές.

Ένα άλλο στοιχείο, που χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση του επιπέδου ανάπτυξης των χωρών, ήταν οι πόροι, όπου ένα μέγεθος επάρκειας πόρων θεωρούνταν δείκτης ανάπτυξης. Όμως ο **Mountjoy** (1971) τονίζει ότι, παρά το γεγονός ότι η Βραζιλία διαθέτει ένα τεράστιο απόθεμα φυσικών πόρων και η Δανία δε διαθέτει παρά ελάχιστους, η Δανία θεωρείται πολύ πιο αναπτυγμένη από τη Βραζιλία. Συνεπώς, η ανάπτυξη δεν πρέπει να βασίζεται στα πιθανά αλλά στα υφιστάμενα επίπεδα υλικής ευημερίας.

Τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μια τεράστια παραδειγματική αναθεώρηση της αναπτυξιακής σκέψης, που παρουσιάζεται ως θεμελιώδης πρόκληση για την κλασική θεωρία της οικονομικής ανάπτυξης. Η νέα αυτή προσέγγιση δίνει έμφαση στις βασικές ανάγκες των φτωχών και υποστηρίζει την ανάπτυξη στο κατώτερο επίπεδο. Στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όμως, δεν μπορεί να σημειωθεί καμία ουσιαστική αλλαγή, αν πρώτα οι στρατηγικές που διαμορφώνονται και υλοποιούνται, δεν είναι περιβαλλοντικά βιώσιμες.

Ο **Moyntjoy** αναφέρει ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες για την παρακολούθηση και τη μέτρηση της ανάπτυξης είναι οι άνθρωποι, και ειδικότερα ο αριθμός τους, η ηλικία τους, οι πρωτοβουλίες τους, η εφευρετικότητα τους, οι γνώσεις τους και η προθυμία τους να κάνουν θυσίες. Αυτό που καθορίζει την ανάπτυξη δεν είναι τόσο οι αντιδράσεις τους, όσο ο τρόπος με τον οποίο αυτές χρησιμοποιούνται.

Προκειμένου να κατανοηθεί ευκολότερα, αρκεί να αναφέρουμε ότι, οι τεχνολογικά κατώτερες κοινωνίες, εκμεταλλεύονται ένα συγκεκριμένο τύπο φυσικού περιβάλλοντος, μέσα στο πλαίσιο των κοινωνικών τους δομών, ενώ οι Δυτικές κοινωνίες λέγεται πως εκμεταλλεύονται κάθε είδος περιβάλλοντος. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζεται ξεκάθαρα μέσα από τις πρόσφατες διεθνείς ανησυχίες σχετικά με τις επιπτώσεις, που θα έχει στον πλανήτη η αύξηση της θερμοκρασίας της ατμόσφαιρας. Φυσικό επακόλουθο, είναι ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, διατηρούν μια ισχυρότατη αρνητική θέση απέναντι στις βιομηχανοποιημένες και ανεπτυγμένες χώρες και για το ρόλο, που έπαιξαν στη δημιουργία της μόλυνσης, η οποία επέδρασε στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και στην καταστροφή του όζοντος.

Είναι πολύ σημαντικό να εξετάσουμε μεμονωμένα τι συμβαίνει με τον τουρισμό στις υπανάπτυκτες χώρες:

Οι χώρες αυτές, εξακολουθούν να υποφέρουν από μία μακρά ιστορία ξένης κυριαρχίας και οικονομικά εξαρτημένης ανάπτυξης. Η εξάρτηση αυτή δεν αναπτύσσεται μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες στην οικονομία μιας τέτοιας χώρας, αλλά από τη ζήτηση που εκφράζουν οι ξένοι τουρίστες και τις ξένες επενδύσεις στη χώρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ακόλουθο: όταν προσδιορίζεται ένας πιθανός νέος τουριστικός προορισμός, η παρέμβαση και η εμπλοκή των πολυεθνικών επιχειρήσεων αυξάνεται. Με λίγα λόγια, οι ξένες εταιρείες επηρεάζουν την εικόνα της χώρας-υποδοχής μέσα από την ανάπτυξη και την διαφήμιση. Όλες αυτές οι προσπάθειες γίνονται προκειμένου οι τουρίστες να ταυτίσουν αυτή τη χώρα με τις εικόνες που τους προβάλλονται και την φύση των καταλυμάτων, των αξιοθέατων και των άλλων τουριστικών υπηρεσιών που βλέπουν.

Στον τουριστικό κλάδο, η κυριαρχία μιας υπανάπτυκτης χώρας φαίνεται μέσα από την έντονη παρουσία ξένης εταιρείας των αεροπορικών γραμμών και των ξενοδοχείων. Όλο αυτό, πηγάζει από την αδυναμία των παραγωγών του γεωργικού και κατασκευαστικού κλάδου μιας υπανάπτυκτης χώρας να εγγυηθούν μια άριστη προσφορά αγαθών και υπηρεσιών για τα διεθνή πολυτελή πρότυπα των τουριστικών εγκαταστάσεων, δημιουργώντας έτσι, μια ισχυρή εξάρτηση από τις εισαγωγές ειδών τόσο για την ανέγερση όσο και για την λειτουργία των τουριστικών εγκαταστάσεων.

Σύμφωνα με τον **Winpenny** (1982) οι θέσεις των μεσαίων και ανώτερων στελεχών στις τουριστικές εγκαταστάσεις των υπανάπτυκτων χωρών καταλαμβάνονται από ξένους επαγγελματίες. Χαρακτηριστικό είναι το ακόλουθο σενάριο μιας καθολικής κυριαρχίας:

“ Φτάνοντας σε ένα νησί της Καραϊβικής, και μεταξύ αεροπλάνου και ξενοδοχείου, οι τουρίστες θα μπορούσαν να περάσουν μέσα από ένα κτίριο, που θα το παρουσίαζαν άνθρωποι από τον Καναδά, και να μεταφέρονταν ακόμα από

ένα δρόμο που θα είχε χτιστεί ή βελτιωθεί "χάρη" στη βοήθεια της Καναδικής κυβέρνησης, για λογαριασμό, βέβαια, των αναμενόμενων Καναδών τουριστών. Στο ξενοδοχείο, θα σας καλωσώρυσουν με ένα κοκτέιλ από φρούτα και ρούμι, ένα από τα ελάχιστα τοπικά προϊόντα, που περιλαμβάνονται στο όλο πακέτο. Στο πρώτο σας γεύμα, ένα μενού, που πολύ πιθανόν να σχεδιάστηκε στο Τορόντο, στο Σικάγο ή στο Μαιάμι, θα σας προσφέρει μια πλούσια επιλογή από εδέσματα, που έχουν εισαχθεί από τη Β. Αμερική "άνοστα, ομογενοποιημένα και γνωστά φαγητά, που θα παρουσιάζονται με μια δόση τοπικού χρώματος".

(Hills και Lundgren 1977)

Σύμφωνα με τον **Rajotte** (1980) ο τουρισμός είναι λιγότερο καταστροφικός για το περιβάλλον απ'ότι οι άλλες μορφές ανάπτυξης. Οι επιπτώσεις όμως, που επιφέρει ο τουρισμός είναι αρκετές και σημαντικές. Πολλές από τις επιπτώσεις αυτές, έχουν μια καθολική και παγκόσμια επίπτωση, όμως η ένταση και η σοβαρότητά τους είναι περισσότερο ορατές στα νησιωτικά περιβάλλοντα (ένα μεγάλο μέρος της έρευνας αφορούσε νησιωτικά περιβάλλοντα). Σημαντική είναι και η άποψη ότι πολλές φορές το μέγεθος συνοδεύεται από οικολογική διαφοροποίηση και ποικιλία. Για π.χ. οι πολιτείες της Καραϊβικής, εξαιτίας του μικρού τους μεγέθους, διαθέτουν μια ισχνή ζωτικότητα σε χλωρίδα και πανίδα. Ο τουρισμός λοιπόν, εντείνει τις πιέσεις στα συστήματα αυτά μέσα από τις συνεχείς αυξήσεις του αριθμού των επισκεπτών, που συνήθως ξεπερνούν τον αριθμό του συνολικού πληθυσμού των κατοίκων. Σύμφωνα με πηγές το 1979 επισκέφθηκαν τις Βερμούδες πάνω από 600.000 τουρίστες, αριθμός δέκα φορές μεγαλύτερος από τον πληθυσμό του νησιού. (π.χ. μαζικού τουρισμού).

Αυτό που πρέπει να διερευνηθεί περισσότερο στο μέλλον, είναι κατά πόσο ο οικοτουρισμός στις αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Βραζιλία, χώρες της Ανατολικής Αφρικής κ.λ.π., προκαλεί τα ίδια οικολογικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, που προκαλεί ο μαζικός τουρισμός. Ο **Kusler** (1991) γράφει ότι ο οικοτουρισμός στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες χαρακτηρίζεται

από περιορισμένο ξένο συνάλλαγμα, κρατικές χρηματοδοτήσεις, ξένο τουρισμό, ξένη εταιρεία των ξενοδοχείων και των άλλων εγκαταστάσεων και ανύπαρκτο προγραμματισμό του τρόπου χρήσης της γης. Συνεχίζει τονίζοντας ότι, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες διαφέρουν από τον ανεπτυγμένο κόσμο σε κάποια βασικά σημεία δοκιμής και οργανωτικής φύσης. Πιο συγκεκριμένα, τα σημεία αυτά περιλαμβάνουν τις χρηματοδοτήσεις, το πολιτικό κλίμα μιας χώρας, την εύκολη πρόσβαση στις επαγγελματικές ευκαιρίες, το προαιρετικό εισόδημα, καθώς επίσης, τους πόρους για την απόκτηση και τον προγραμματισμό της γης.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ PHILOXENIA ΤΗΣ HELEXPO

Η Διεθνής Έκθεση Τουρισμού αποτελεί έναν από τους κύριους άξονες, στήριξης, ανάπτυξης και προώθησης της εθνικής τουριστικής πολιτικής και συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό φορέων

Οι εισπράξεις από την τουριστική βιομηχανία έφθασαν το 2000 τα 10 δις δολάρια, ενώ το 20% του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας απασχολείται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό.

Η **17η PHILOXENIA** που πραγματοποιήθηκε το 2001 εμφάνισε μεγαλύτερα μεγέθη σε σχέση με το 2000. Ο αριθμός των εκθετών (άμεσοι και έμμεσοι) ανήλθε σε 658, εκ των οποίων οι 512 ήταν Έλληνες και οι 146 ξένοι, προερχόμενοι από 29 χώρες. Οι άμεσες κρατικές συμμετοχές ήταν 11 και συγκεκριμένα συμμετείχαν οι χώρες: Αίγυπτος, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Πολωνία, Ρουμανία, Ταυλάνδη, Τουρκία και Τυνησία. Επίσης, συμμετείχε η **Ένωση Ευρωπαϊκών Τουριστικών Εκθέσεων (ETTFA)**, η οποία εκπροσωπεί περί τα 20 μέλη οργανωτές Τουριστικών Εκθέσεων σε όλη την Ευρώπη.

Στο επίκεντρο αυτής της διοργάνωσης βρέθηκε να είναι ο Οικοτουρισμός, με την ευκαιρία του χαρακτηρισμού του έτους 2001 ως έτος Οικοτουρισμού από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μία από τις κυριότερες θεωρητικές μεθόδους, που χρησιμοποιήθηκαν για την ερμηνεία της ανάπτυξης, είναι η έννοια του πυρήνα και της περιφέρειας, για την οποία οι **Friedmann** και **Alonso** (1974) περιγράφουν ότι ο πυρήνας, δηλαδή ο κεντρικός πόλος τουριστικής έλξης χαρακτηρίζεται από τις υψηλές δυνατότητες ανάπτυξης ενώ οι περιοχές της περιφέρειας χαρακτηρίζονται από τη φθίνουσα αγροτική οικονομία με χαμηλή γεωργική παραγωγή. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της έννοιας του πυρήνα-περιφέρειας του **Chritaller** σχετικά με τους τουριστικούς χώρους στην Ευρώπη αναφέρει ότι: ο τουρισμός αποφεύγει τους κεντρικούς χώρους και προσελκύεται στην περιφέρεια, προσεγγίζοντας τους φυσικούς πόρους, που δεν μπορούν να βρεθούν στις πόλεις. Επίσης ο **Battisti** αναφέρθηκε στη διαφορά μεταξύ περιφερειακών περιοχών και περιφερειακών χωρών. Το πρώτο αντιπροσωπεύει ένα ευρύ φάσμα επιλογών για την επιλογή ενός τουριστικού τόπου, ενώ το δεύτερο αφορά συγκεκριμένους προορισμούς της τουριστικής ροής, όπου "επιτυγχάνεται η ευημερία του χώρου για λόγους αναψυχής και τουρισμού".

Όσο περισσότερο υποκύπτουν οι συνοριακές περιοχές στην εισβολή των τουριστών, τόσο περισσότερο μειώνεται η μοναδικότητα της περιοχής και η δυνατότητα για μελλοντικά ταξίδια σε ανέγγιχτες περιοχές, αφού ο αριθμός των περιοχών αυτών μειώνεται διαρκώς.

Ένα από τα χαρακτηριστικότερα στοιχεία των ανθρώπων που ταξιδεύουν στις απομακρυσμένες περιφέρειες, είναι η ανάγκη να βιώσουν κάτι διαφορετικό σε ένα χώρο μακριά από κάθε τι άλλο ενώ παράλληλα υπάρχει η ανάγκη διαφυγής από τις τουριστικές ομάδες, κάτι που μπορεί να γίνει μόνο μέσα από το λιγότερο ταξιδεμένο δρόμο. Οι **παράγοντες** που ίσως να συμβάλλουν στην αίσθηση αυτή σύμφωνα με τον Fennell (1996), είναι:

- §Οικειότητα με τον προορισμό
- §Απρογραμμάτιστη αλλαγή
- §Ψυχολογική και /ή φυσιολογική αλλαγή
- §Απόσταση από ανέσεις
- §Προσαρμογή
- §Πληθυσμιακή πυκνότητα
- §Αυθεντικότητα
- §Συμβολισμός
- §Επίπεδο προσέγγισης
- §Απόσταση από το σπίτι

Έτσι, λοιπόν, η σχέση πυρήνα και περιφέρειας δεν περιλαμβάνει μόνο ένα ψυχολογικό στοιχείο αλλά και ένα χωροταξικό. Οι επιπτώσεις που έχει η έννοια πυρήνα-περιφέρειας για τον οικοτουρισμό φαίνονται μέσα από την εξάρτηση των απομακρυσμένων ταξιδιωτικών περιοχών, από τις εθνικές και διεθνείς αγορές, τους τουριστικούς πράκτορες εισερχόμενου και εξερχόμενου τουρισμού, και τα εξωγενή μέσα και προγράμματα μεταφορών. Η δύναμη υλοποίησης ενός οικοτουριστικού πλάνου σε μία αναπτυσσόμενη χώρα βρίσκεται στα χέρια των λίγων, γεγονός που συμβάλλει στη συνέχιση των οικονομικών προβλημάτων των αναπτυσσόμενων χωρών, αφού τα χρήματα και οι πόροι ανήκουν στα χέρια των λίγων, ενώ η πλειοψηφία των ντόπιων κατοίκων, μεταξύ των οποίων και η μέση αστική τάξη είναι μάλλον αφανής και εξακολουθεί να ζει σε άθλιες συνθήκες.

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Το **Κέντρο Υποστήριξης Οικοτουρισμού** δημιουργήθηκε στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος **RIPE**, στοχεύοντας στη δυνατότητα σχεδιασμού καινοτόμων δράσεων στο τομέα του τουρισμού, στη Πελοποννησιακή περιφέρεια. Τον ολικό σχεδιασμό, δημιουργία και υλοποίησή της δράσης του οικοτουρισμού ανέλαβε το Επιμελητήριο Λακωνίας, δεδομένου ότι ο νομός Λακωνίας διαθέτει χαρακτηριστικό γεωφυσικό κάλλος, πολιτισμικό πλούτο, καθώς και υψηλό ποσοστό μικρών τουριστικών μονάδων και νέων τουριστικών επιχειρήσεων.

Το Κέντρο Οικοτουρισμού έχει ως κύριο στόχο του την προώθηση του οικοτουριστικού προϊόντος σε σημαντικό βαθμό στις αγορές εσωτερικού και εξωτερικού, και ειδικότερα στους tour operators. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον σαφή σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου προϊόντος οικοτουριστικής διάστασης, όπου ως τελικός χρήστης του ορίζεται ο πολίτης – τουρίστας, σε εθνικό και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το Οικοτουριστικό Κέντρο έχει ως βάση του το Γύθειο Λακωνίας. Ως κύριο ενδιαφέρον μας αποτελεί η επιθυμία αναβάθμισης του παραδοσιακού τουριστικού προϊόντος της Πελοποννησιακής Περιφέρειας, καθώς και η ανάδειξη διαφόρων νέων μορφών οικοτουριστικής διάστασης.

Το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον της Πελοποννήσου, τα πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία της Περιφέρειας και οι παραδόσεις της είναι στοιχεία που αποτελούν ένα εξαιρετικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη και βιωσιμότητα του οικοτουριστικού προϊόντος. **Σκοπός του Κέντρου** είναι η άμεση ενημέρωση και εξυπηρέτηση των πολιτών- τουριστών, ειδικά στον τομέα της παροχής ηλεκτρονικών πληροφοριών και υπηρεσιών, καθώς και στην χρήση καινοτόμων επιχειρησιακών εφαρμογών, με σκοπό την αυτόματη αναζήτηση και εύρεση της περιοχής και του καταλύματος, των φυσικών πόρων και μορφών ψυχαγωγίας που επιθυμεί ο κάθε ενδιαφερόμενος.

ΤΟΠΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Σύμφωνα με τον **Bujold** κοινοτική ανάπτυξη είναι η διαδικασία με την οποία ενώνονται οι δυνάμεις των ίδιων των ανθρώπων με αυτές των κρατικών φορέων για την βελτίωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών συνθηκών της κοινότητας.

Η κοινοτική ανάπτυξη εστιάζεται στην καλύτερη ποιότητα ζωής και μπορεί να εμπεριέχει τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας, την αύξηση της πολιτιστικής συνείδησης ή την προσφορά ενός ευρύτατου φάσματος ευκαιριών για όλα τα μέλη της κοινότητας, ενώ η κοινοτική οικονομική ανάπτυξη (ΚΟΑ) εστιάζει την προσοχή της στο μικρό μέγεθος, το περιβάλλον και την κοινωνία, επιχειρώντας να βοηθήσει τους ιδιοκτήτες γής να γίνουν παραγωγοί, τους καταναλωτές να γίνουν προμηθευτές και τους υπαλλήλους να γίνουν επιχειρηματίες μέσα από τις αρχές της οικονομικής βιωσιμότητας, του κοινοτικού ελέγχου, της ικανοποίησης των αναγκών των ανθρώπων, και της δημιουργίας μίας κοινοτικής κουλτούρας.

Ο τουρισμός θεωρείται βασικό εργαλείο για την ανάπτυξη των κοινοτήτων, χάρη στα οικονομικά οφέλη, που προσδίδει στις αδύνατες οικονομίες, στη διαφοροποίηση που προκαλεί στους υφιστάμενους τομείς της οικονομίας, και της ικανότητας του να ενώνει τα μέλη μιας κοινότητας.

Ξεκινώντας από αυτή τη βάση, οι ερευνητές άρχισαν να εξετάζουν την κοινοτική ανάπτυξη και τη σχέση της με τον τουρισμό και τον οικοτουρισμό υπό διαφορετικά πρίσματα.

Σύμφωνα με τον **Christensen** ένα πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξης συμβάλει στην αλλαγή του βιοτικού επιπέδου των μελών μιας κοινότητας, γεγονός που με τη σειρά του προκαλεί επιδράσεις σε διαφορετικές κοινωνικές βαθμίδες.

Η **MacKinnon** πιστεύει ότι οι τακτικές που ακολουθούν οι περιοχές καθορίζουν και τον τρόπο με τον οποίο οι ντόπιοι αντιλαμβάνονται τον οικότουρισμό. Για π.χ. μία κοινότητα στο Μεξικό (Tres Garantias στη χερσόνησο Yucatan) αναπτύχθηκε αρχικά από μία διεθνή εμπειρογνομώνων ανάπτυξης, ως προστατευόμενος χώρος για κυνήγι. Σύντομα, όμως, οι ντόπιοι ανακάλυψαν ότι οι επισκέπτες αναζητούσαν μη- καταναλωτικές μορφές αναψυχής. Έτσι το έργο είχε πάρει σάρκα και οστά με βάση την προσέγγιση στον οικότουρισμό και έτσι σημειώθηκαν κάποια θετικά αποτελέσματα απ' αυτόν. Η συγγραφέας αναφέρει ότι η κοινωνική ενσωμάτωση των ντόπιων κατοίκων μέσα στην κοινότητα δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα αλλά ούτε και πρόκειται να ολοκληρωθεί παρά μόνο όταν τα οφέλη του οικότουρισμού διανεμηθούν σε όλους τους κατοίκους και η αντίληψη της ιδιοκτησίας των πόρων μετατέθει στην κοινότητα. Το κλασσικό μοντέλο ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού διευρύνει το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών σε χώρες όπως το Μεξικό. Αντίθετα οι προσπάθειες ανάπτυξης κοινοτικού τουρισμού είναι από μόνες τους περιβαντολλογικά βιώσιμες.

Τελειώνοντας, η συγγραφέας αναφέρει ότι, οι ντόπιοι κάτοικοι είναι οι πρώτοι που συνειδητοποιούν τα οφέλη, που απορρέουν από τη διατήρηση των φυσικών τους πόρων- πολύ περισσότερο δε από τους ξένους επενδυτές που δε ζουν στη περιοχή.

Σύμφωνα με έναν άλλο ερευνητή, τον **Williams** (1992), πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, μιας κοινότητας, ώστε να διασφαλιστεί η προσφορά ενός προϊόντος υψηλής ποιότητας, χωρίς την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Παρά το γεγονός ότι και στη βιομηχανία του οικότουρισμού θα υπάρχουν άμεσοι και έμμεσοι δικαιούχοι και εμπλεκόμενοι επιχειρηματικά, σε κάποιο επίπεδο κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή ολόκληρης της κοινότητας. Η συμμετοχή, λοιπόν, παίζει βασικότατο ρόλο στο στάδιο της πρωτοβουλίας, αφού προσφέρει στους ανθρώπους αυτούς την ευκαιρία να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων, όπου στις περισσότερες περιπτώσεις αυτοί που εμπλέκονται είναι μόνο οι άνθρωποι με πολιτικές διασυνδέσεις ή εκείνοι που συμμετέχουν στον έλεγχο ή τη διαχείριση της επιχείρησης. Η συμμετοχή αυτή μπορεί να πάρει τη μορφή κοινοτικών εκπροσώπων, που θα μιλούν εκ μέρους τμημάτων

του πληθυσμού. Η κοινοτική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού πρέπει να στηρίζεται στην εμπιστοσύνη και τη διαφάνεια. Κάθε ενέργεια και απόφαση πρέπει να κοινοποιείται στην κοινότητα μέσα από ενημερωτικά φυλλάδια ή με άλλους τρόπους.

Ο **Sproule**, υποστηρίζει ότι τα χρήματα και οι επιδοτήσεις μπορούν να χωρίσουν μια κοινότητα και ότι ο μόνος τρόπος, που υπάρχει, προκειμένου να έχει κανείς διαφάνεια στη διαχείριση που κάνει, είναι να ενημερώνει σχετικά με τις δαπάνες και τα προγράμματα χρηματοδότησης, ώστε να μην υπάρχουν υποψίες για κατάχρηση ή διαφθορά. Πιο συγκεκριμένα, ο **Sproule** όταν μιλάει για τον κοινοτικό τουρισμό, αναφέρεται στις επιχειρήσεις οικοτουρισμού, που ανήκουν και διευθύνονται από την κοινότητα. Συνεχίζει λέγοντας ότι, ο κοινοτικός τουρισμός εμπεριέχει την έννοια μιας κοινότητας, που φροντίζει τους φυσικούς πόρους, προκειμένου να κερδίσει κάποιο εισόδημα μέσα από τη λειτουργία μιας τουριστικής επιχείρησης και να χρησιμοποιήσει το εισόδημα αυτό για τη βελτίωση της ζωής της. Περιλαμβάνει δε τη διατήρηση του περιβάλλοντος, την επαγγελματική αναβάθμιση και την κοινοτική ανάπτυξη.

Παρακάτω θα αναφερθούν κάποιες προτάσεις σχετικά με το πώς μπορεί να είναι σε τοπικό επίπεδο το μοντέλο συμμετοχής για την ανάπτυξη προγραμμάτων οικοτουρισμού.

- ü Προσδιορισμός του ρόλου της τοπικής συμμετοχής στο έργο
- ü Επιλογή ερευνητικής ομάδας που θα περιλαμβάνει μια ευρεία και πολυδιάστατη προσέγγιση καθώς και ανθρώπους από τις κοινωνικές επιστήμες και τα μέσα ενημέρωσης.
- ü Διεξαγωγή προκαταρκτικών ερευνών προκειμένου να ερευνηθούν οι πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της κοινότητας στο πλαίσιο του περιβάλλοντος
- ü Προσδιορισμός του επιπέδου της τοπικής συμμετοχικότητας καθώς και τον προσδιορισμό του χρόνου αναγκαιότητάς της. Σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει υποστήριξη των τοπικών αρχών από την κυβέρνηση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ενδιάμεσοι φορείς.
- ü Προσδιορισμός ενός κατάλληλου μηχανισμού συμμετοχικότητας

- ύ Εναρξη διαλόγου και εκπαιδευτικών προσπαθειών
- ύ Συλλογική λήψη αποφάσεων
- ύ Ανάπτυξη και εφαρμογή ενός προγράμματος δράσης
- ύ Ελεγχος και αξιολόγηση

Γενικά, οι πρωτοβουλίες κοινοτικής συμμετοχής έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν την αποδοχή των ντόπιων κατοίκων, αν οι υπεύθυνοι ανάπτυξης αναγνωρίσουν το γεγονός ότι, η κάθε κοινωνική ομάδα μέσα στην κοινότητα επιθυμεί διαφορετικά πράγματα, όπως είναι φυσιολογικό, ανάλογα με το πόλο που έχει στην κοινότητα.

Σχετικά με αυτό ακριβώς το θέμα, ο **Jurowski** υποστηρίζει ότι οι υπεύθυνοι της τουριστικής ανάπτυξης οφείλουν να εξετάσουν προσεκτικά τις μεμονωμένες αξίες του κάθε ανθρώπου, για να εφαρμοστεί με επιτυχία το πρόγραμμά τους, αφού οι επιδράσεις που ασκεί ο τουρισμός δεν είναι ο ίδιος για όλους.

Αξίζει να αναφέρουμε τους τρεις τύπους ατόμων που προσδιόρισε ο **Jurowski**:

1. “**προσκολλώμενος κάτοικος**” : μπορεί να είναι ένα άτομο που ζει στην κοινότητα επί σειρά ετών ή να είναι ένας ηλικιωμένος άνθρωπος, που του αρέσει η ζωή στην συγκεκριμένη κοινότητα, λόγω των κοινωνικών και φυσικών πλεονεκτημάτων της.
2. “**ο χρήστης πόρων**” : περιλαμβάνει ανθρώπους, που ασχολούνται με τις υπαίθριες δραστηριότητες αναψυχής
3. “**ο φυσιολάτρης**” : περιλαμβάνει άτομα που αγαπούν ιδιαίτερα τη φύση και ότι σχετίζεται με αυτή

Η έρευνα αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφού, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με ένα μεγάλο μέρος της τουριστικής έρευνας, που θεωρεί την τοπική κοινότητα ως μία ομοιογενή ομάδα

Ακολουθεί ένα παράδειγμα που μας δείχνει τη σημασία υλοποίησης ενός κοινού στόχου για την απομάκρυνση των εμποδίων και την καθιέρωση της υπευθυνότητας μέσα στο πρόγραμμα οικοτουριστικής ανάπτυξης της κοινότητας

Οι **Balasco** και **Stayer** λοιπόν, αναφέρουν:

“ Έβλεπα τις χήνες να πετούν με το χαρακτηριστικό σχηματισμό τους σε V, με τον αρχηγό να αλλάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα και κάθε χήνα να μπαίνει με τη σειρά της πρώτη. Έβλεπα κάθε χήνα να είναι υπεύθυνη για την πορεία, που ακολουθούσε το κοπάδι, να αλλάζει ρόλους όταν ήταν απαραίτητο από ηγέτη, σε ακόλουθο, ή σε οδηγό....έβλεπα κάθε χήνα να είναι και αρχηγός”.

Το δίδαγμα του παραπάνω παραδείγματος είναι ότι ουσιαστικά, η όλη διαδικασία της ηγεσίας, επιτρέπει στους ανθρώπους, είτε αυτοί προέρχονται μέσα είτε έξω από την κοινότητα, να κάνουν ένα βήμα μπροστά και να προσφέρουν τη βοήθειά τους, κατά τρόπο αξιοσέβαστο.

Βασικό ρόλο στη διαδικασία της διαχείρισης για την ανάπλαση μιας περιοχής μέσα από τον οικοτουρισμό παίζει η επιμόρφωση (να προσφέρονται δηλαδή στους ανθρώπους τα κατάλληλα εφόδια, ώστε να γνωρίζουν για τις επιλογές που έχουν). Χαρακτηριστικό παράδειγμα, του ρόλου που παίζει η επιμόρφωση, για τα εφόδια των πολιτών είναι το πρόγραμμα Community Baboon Sanctuary στη Μπελίξε. Μέσα από ειδικά προγράμματα συνεργασίας και επιμόρφωσης, διαπιστώθηκε ότι συνέβαλαν στην αναθέρμανση της αγάπης και του σεβασμού των ανθρώπων απέναντι στη γη, γεγονός σημαντικότερο για την ανάπτυξη των κοινοτήτων και των εθνών.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ- ΙΘΑΓΕΝΕΙΣ

Ο **Uhlik** αναφέρει ότι συνεταιρισμός είναι “μια σταθερή συμφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων πλευρών, βασισμένη στην ικανοποίηση συγκεκριμένων και κοινών αναγκών. Αυτοί οι συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται από την αντοχή στο χρόνο, την περιεκτικότητα,τη συνεργασία και την ελαστικότητα”.

Σύμφωνα με τον **Sproule** (1996) οι συνεταιρισμοί που αναπτύσσονται για τον οικότουρισμό πρέπει να είναι σύμφωνοι με τα συστήματα, που αναπτύσσονται σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Υπάρχουν πολλοί συνεταιρισμοί, που μπορούν να αναπτυχθούν για τη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας συνεργασίας και εμπιστοσύνης.

Μεταξύ των πιθανών εταίρων είναι:

- ⇒ οργανώσεις μέσα στην καθιερωμένη πια τουριστική βιομηχανία και ειδικότερα τουριστικοί πράκτορες
- ⇒ οι κρατικοί τουριστικοί οργανισμοί και φορείς, που είναι υπεύθυνοι για τους φυσικούς πόρους και ειδικότερα οι υπηρεσίες διαχείρισης των πάρκων
- ⇒ οι μη κρατικοί φορείς, ειδικά αυτοί που εμπλέκονται σε περιβαλλοντικά ζητήματα, στη διαχείριση μικρών επιχειρήσεων και στην κλασσική κοινοτική ανάπτυξη
- ⇒ πανεπιστήμια και άλλοι ερευνητικοί φορείς
- ⇒ άλλες κοινότητες, όπως εκείνες που διαθέτουν μια τουριστική ιστορία αλλά και εκείνες, που βρίσκονται ακόμα στην αρχή
- ⇒ άλλοι διεθνείς οργανισμοί, δημόσια και ιδιωτικά χρηματοδοτικά ιδρύματα, εθνικές πολιτιστικές ενώσεις και φυσικά πολλοί άλλοι.

Στην ιστορία της τουριστικής βιομηχανίας, έχουμε δει πολλές φορές παραδείγματα ομάδων διαφορετικών συμφερόντων που συγκρούονταν μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα, στον Καναδά, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στην Αυστραλία καθώς και σε πολλές άλλες χώρες του κόσμου, υπάρχει ένας υψηλός βαθμός ασυμβατότητας μεταξύ πάρκων και ιθαγενών ανθρώπων. Μάλιστα, ο **McNeely** (1993) υποστηρίζει ότι, παρά τα όσα συνέβησαν στο παρελθόν, κρίνεται

αναγκαίο να αναπτυχθούν συνεταιρισμοί μεταξύ των δύο αυτών ομάδων, ώστε και οι δύο να καταφέρουν να δημιουργήσουν μια καλύτερη ζωή για τους επόμενους αιώνες. Προτείνει μάλιστα, και δέκα αρχές που αν τηρηθούν θα ενισχυθούν οι συνεταιριστικές προσπάθειες των ομάδων αυτών και αξίζει να τις αναφέρουμε:

- I. ανάπτυξη πάνω στις βάσεις, που έχει θέσει η ντόπια κουλτούρα
- II. μεταβίβαση ευθυνών στους ντόπιους ανθρώπους
- III. εξέταση της περίπτωσης για μεταβίβαση ορισμένων προστατευόμενων περιοχών στους ιθαγενείς κατοίκους
- IV. πρόσληψη ντόπιων κατοίκων
- V. διασύνδεση των κρατικών προγραμμάτων ανάπτυξης με τις προστατευόμενες περιοχές
- VI. προτεραιότητα στην τοπική ανάπτυξη μικρής κλίμακας
- VII. συμμετοχή ντόπιων κατοίκων στην προετοιμασία των αναπτυξιακών προγραμμάτων
- VIII. επιβολή περιορισμών
- IX. ανάπτυξη της έννοιας της συντήρησης του περιβάλλοντος στις εξελισσόμενες νέες εθνικές κουλτούρες
- X. υποστήριξη της διαφοροποίησης ως αξία

Αντί λοιπόν να αναπαραγάγουν τα όσα συνέβησαν στο παρελθόν, θα πρέπει να συνεργαστούν και η κάθε ομάδα φυσικά να δώσει μεγαλύτερη σημασία σε θέματα που την ενδιαφέρουν πιο άμεσα. Για π.χ. όσοι ασχολούνται με τα πάρκα μπορεί ως προτεραιότητά τους να έχουν ζητήματα που αφορούν τη βιοποικιλότητα και την καθιέρωση νέων προστατευόμενων περιοχών, ενώ οι ιθαγενείς να δίνουν μεγαλύτερη βάση σε ζητήματα που αφορούν τη διατήρηση της κουλτούρας και τη λήψη αποφάσεων.

Σχετικά με αυτή την ασυμβατότητα μεταξύ των ομάδων που προαναφέραμε ο **Notzke** (1994) επισημαίνει:

“Η διάκριση μεταξύ εργασίας και αναψυχής είναι κατά ένα μεγάλο βαθμό ένα φανταστικό κατασκεύασμα της βιομηχανικής κοινωνίας. Ο κατακερματισμός και η τμηματοποίηση της ζωής και του περιβάλλοντος, που αποτελεί ενιαίο και

αναπόσπαστο μέρος της δυτικής κουλτούρας, είναι εντελώς άγνωστα στις κοσμοθεωρίες ιθαγενών, οι οποίες αντιμετωπίζουν τον κόσμο κατά τρόπο καθολικό και ενοποιημένο”.

Την παραπάνω άποψη έρχεται να συμπληρώσει ο **Sadler** (1989) ο οποίος λέει ότι οι ιθαγενείς αντιλαμβάνονται το χώρο υπό ένα εντελώς καθολικό πρίσμα το οποίο είναι αντίθετο προς τη δυτική άποψη, που αφορά τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Έτσι, οι υπεύθυνοι διαχείρισης των πάρκων απέκλεισαν εντελώς τους ιθαγενείς από την διαδικασία προγραμματισμού. Ως άμεση συνέπεια ήταν να αποκτήσουν μια αδιάφορη αν όχι εχθρική, στάση απέναντι στην ύπαρξη πάρκων κοντά ή δίπλα στις περιοχές τους.

Είναι πολύ σημαντικό, λοιπόν, να αλλάξει η νοοτροπία που υπάρχει αυτή τη στιγμή σε πολλά πάρκα έτσι ώστε να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην έννοια της προστασίας που είναι και το κυριότερο μέλημα των ιθαγενών.

Επιπλέον, είναι απόλυτα λογικό και κατανοητό, ότι οι ιθαγενείς θα αποδεχτούν ευκολότερα τον τουρισμό και τις προστατευόμενες περιοχές, αν το νομικό πλαίσιο, που θα αφορά τις εκτάσεις αυτές, θα λειτουργεί και προς όφελός τους.

Πιο συγκεκριμένα, τα **οφέλη των ιθαγενών** θα μπορούσαν να προκύψουν από τα παρακάτω:

- ✓ διαρκής και/ή αποκλειστική πρόσβαση στους βιοφυσικούς πόρους της προστατευόμενης περιοχής για λόγους επιβίωσης των δικών τους πόρων
- ✓ προσφορά ευκαιριών τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης αναφορικά με τις θέσεις απασχόλησης στον τουρισμό και τους φορείς προστασίας του περιβάλλοντος
- ✓ προτεραιότητα στην εφαρμογή προγραμμάτων που θα οργανώνονται από περιβαλλοντικούς ή τουριστικούς φορείς
- ✓ προτεραιότητα στην παροχή αδειών λειτουργίας για επιχειρήσεις μέσα στο πάρκο ή την προστατευόμενη περιοχή
- ✓ συγκέντρωση και διάδοση των παραδοσιακών γνώσεων και των πολιτιστικών αξιών των ιθαγενών κοινωνιών από έναν περιβαλλοντικό φορέα. Σκοπός ή διατήρησή τους από τις ίδιες τις κοινωνίες για την ενίσχυση των κοινωνικών τους παραδόσεων, αλλά και από την ίδια τη διοικητική αρχή για τη διαχείριση

της προστατευόμενης περιοχής και την παρουσίαση στους επισκέπτες αυτών των αξιών της κοινωνίας του.

Υπάρχουν φυσικά ολόενα και περισσότερα παραδείγματα που ιθαγενείς πληθυσμοί αναλαμβάνουν τον έλεγχο στη βιομηχανία του οικοτουρισμού.

Ο **Hitchcock** (1993) αναφέρει ότι ο ημι-νομαδικός και κτηνοτροφικός λαός των Purros στη Ναμίμπια κατάφερε να αναπτύξει μια επιτυχημένη οικοτουριστική βιομηχανία. Οι οικοτουρίστες πληρώνουν ένα εισιτήριο αξίας 12 δολαρίων (περίπου 12 ευρώ), προκειμένου να μπουν στην περιοχή της φυλής τους, ενώ όλα τα χρήματα, που συγκεντρώνονται, μοιράζονται ισόποσα στα μέλη της κοινότητας. Επιπλέον, οι τουρίστες οφείλουν να ακολουθούν συγκεκριμένους κανόνες και οδηγίες (που καθιερώνονται από τους ντόπιους), υπάρχουν συγκεκριμένες τιμές για τα διάφορα είδη λαϊκής τέχνης και τους οδηγούς, προκειμένου να αποφεύγονται ανταγωνιστικές καταστάσεις, και τέλος, έχουν οργανωθεί προγράμματα ενημέρωσης των επισκεπτών σχετικά με τους τρόπους χρήσης των φυσικών πόρων της περιοχής. Ο Hitchcock μάλιστα, αναφέρει ότι παρόμοιες κοινοτικές πρωτοβουλίες αναπτύσσονται σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Το θέμα του ελέγχου στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού αποτέλεσε το επίκεντρο ενός θέματος, που δημιουργήθηκε μεταξύ των Ινδιάνων Κούνα του Παναμά και της κυβέρνησης του Παναμά. Ο **Chapin** (1990) γράφει ότι κατά τη δεκαετία του 1970, η κυβέρνηση του Παναμά σκόπευε να συνεργαστεί με μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, προκειμένου να προωθήσει ένα τουριστικό προϊόν στην περιοχή των Κούνα (κοντά στο Carti, απέναντι από την Καραϊβική): "Ως αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες τους ως τουριστικά αξιοθέατα, οι Κούνα επρόκειτο ν'αυξήσει την απασχόληση αφού λάβει θέσεις εργασίας ως προσωπικό εξυπηρέτησης". Σύμφωνα με τον **Chapin**, οι Κούνα αρνήθηκαν να συνεργαστούν με την ομάδα μελέτης οικοτουριστικής ανάπτυξης και όλοι μαζί κατάφεραν να απομακρύνουν την τουριστική βιομηχανία από την περιοχή τους. Ενώ τα πλάνα για την ανέγερση ενός καζίνο απορρίφθηκαν, εκείνη τη στιγμή ένας από τους υπευθύνους είδε το σκάφος του να γίνεται αντικείμενο αρπαγής από μέλη της φυλής, ενώ κάποιος άλλος πυροβολήθηκε, θα ήταν παρ'ολίγον θύμα

απαγχονισμού, ενώ ξυλοκοπήθηκε από νεαρά μέλη των Κούνα. Αντίστροφα, τα μικρά ξενοδοχεία, που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην περιοχή, λειτουργούν και ανήκουν σε μέλη των Κούνα και εξυπηρετούν ένα μικρό και ελεγχόμενο αριθμό τουριστών υπό την ιδιοκτησία και τους νόμους των Κούνα. Συμπερασματικά, οι κοινότητες αναγνωρίζουν τη σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης και προσπαθούν να την επιτύχουν έχοντας όμως εξασφαλίσει τις παρακάτω συνθήκες:

- ü να έχουν τον έλεγχο της οικοτουριστικής βιομηχανίας
- ü τα έργα να είναι μικρά και ελέγξιμα
- ü να υπάρχει ισότητα και διάλογος μεταξύ των ομάδων, που εμπλέκονται στην όλη προσπάθεια

Όσον αφορά τα παραπάνω, η σημασία της επιμόρφωσης και της εκπαίδευσης φαίνεται να αποτελούν έναν κοινό κρίκο μεταξύ του οικοτουρισμού και της ανάπτυξης των ιθαγενών. Ειδικότερα, ο *Wearing*, πιστεύει ότι αυτά τα δύο, η εμπειρική επιμόρφωση και η εκπαίδευση, μπορούν να παίξουν σημαντικότερο ρόλο επιτρέποντας στις κοινότητες αυτές να προωθήσουν τον οικοτουρισμό με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην είναι απλά ένα εμπορικό προϊόν, όπου θα υπάρχει αύξηση των κερδών και κατάχρηση του φυσικού πλούτου.

Οι **Baker** (1992) υποστηρίζουν ότι οι ιθαγενείς μπορούν να συνεισφέρουν επάξια στη διαχείριση των πάρκων προσφέροντας τις γνώσεις τους γύρω από την οικολογία, γνώσεις που αποκτήθηκαν μέσα από πολλές γενεές, στις κλασικές βιολογικές έρευνες, ώστε να ξεπεραστούν τα χρονικά και οικονομικά εμπόδια, που συνήθως συνδέονται με τις ερευνητικές προσπάθειες. Ο **De Lacy** (1992) αναφερόμενος στην ανάγκη ανάπτυξης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ιθαγενών, εξετάζει έναν αριθμό προγραμμάτων απασχόλησης των ιθαγενών που υλοποιήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1980, συμπεριλαμβανομένης της εκκίνησης ειδικών μαθητικών προγραμμάτων που ήδη προσφέρονται σε επιλεγμένα πανεπιστήμια της Αυστραλίας. Παρόμοια προγράμματα αναφέρονται και από τον **Liu** (1994) στα Αμερικανικά Νησιά του Ειρηνικού, όπου η υποστήριξη των ιθαγενών επιχειρηματιών οικοτουρισμού θεωρείται κρίσιμη για την επιτυχημένη ανάπτυξη μιας βιώσιμης τοπικής οικονομίας. Υποστηρίζει

μάλιστα, ότι η κυβέρνηση οφείλει να λάβει θέση στη χρηματοδότηση, την υποστήριξη της ανάπτυξης και την επιχειρηματική λειτουργία καθώς και την προσφορά εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ανάπτυξη των σωστών επιχειρηματικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων στο μάρκετινγκ στον πληθυσμό αυτό.

Κοινή διαπίστωση είναι ότι η τουριστική βιομηχανία έχει αναγνωριστεί ως ένας εξαιρετικός φορέας κοινωνικής και οικολογικής αλλαγής, όπου για μερικούς αυτή η αλλαγή συμβαίνει μέσα από την αυξημένη εκπαίδευση, την αναθέρμανση της υπερηφάνειας για τον πολιτισμό, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικά την οικονομική ανάπτυξη, ενώ για ορισμένους άλλους γίνεται εις βάρος των ανθρώπων και του φυσικού πλούτου.

Ο τύπος και η έκταση της τουριστικής ανάπτυξης στη δεκαετία του 1990, επηρεάστηκε από την τάση του παρελθόντος για τεράστιες τουριστικές εγκαταστάσεις, που εξυπηρετούσαν μια ολοένα αυξανόμενη αγορά ταξιδιωτών, που αναζητούσαν άνετες και ολοκληρωμένες διακοπές. Ο **Fennell (1989)** αναφέρει ότι αυτή η έκρηξη των τεράστιων συγκροτημάτων ξεκίνησε στα μέσα τη δεκαετίας του 1980 και περιλαμβάνει χώρους όπως η παραθεριστική κοινότητα συνολικής έκτασης 310 στρεμμάτων στο **Waikoloa** της Χαβάης. Ενώ η τουριστική ανάπτυξη μέχρι τώρα επικεντρωνόταν σε περιοχές με σταθερά πολιτικά συστήματα, τα τελευταία χρόνια οι επιχειρηματικοί σύμβουλοι ενδιαφέρονται για τις παρθένες αγορές της Άπω Ανατολής.

Στα μέσα αυτής της έντονης ανάπτυξης σημειώθηκε μια τάση για πιο υπεύθυνο τουρισμό και ανάπτυξη, που ξεκίνησε μέσα από το πράσινο κίνημα, πιέσεις από την πανεπιστημιακή κοινότητα, μη-κυβερνητικές οργανώσεις και το ευρύ κοινό. Φυσικά η ανταπόκριση ήταν τέτοια που ακόμα και κάποιες μεγάλες αλυσίδες ξενοδοχείων, αναγκάστικαν να πειραματιστούν με οικολογικές τακτικές και μεθόδους όπως πλύσιμο των σεντονιών μετά από αίτημα του πελάτη και όχι κάθε μέρα, μείωση της χρήσης του ηλεκτρικού ρεύματος και πολλά άλλα. Η αλλαγή αυτή έγινε περισσότερο αισθητή μέσα από την ανάπτυξη πρωτοβουλιών μικρής κλίμακας στις αστικές (B.B.), στις αγροτικές (αγροτουρισμός), και φυσικές (οικοτουρισμός) περιοχές.

ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ

Σύμφωνα με τον **EplerWood**, η έννοια του οικοτουρισμού χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα κατά τρόπο λανθασμένο στα διάφορα διαφημιστικά μέσα των παραθεριστικών κέντρων, ενώ δεν έχει οριστεί ακόμα η έννοια του "οικοτουριστικού παραθεριστικού κέντρου". **Για παράδειγμα**, ένα εμπορικό τουριστικό φυλλάδιο έγραψε ότι *“ Μια άλλη νεοεμφανιζόμενη και μάλλον ασυνήθιστη περιοχή για ανάπτυξη οικοτουριστικών κέντρων παραθερισμού είναι η Ινδία.....Η χώρα αυτή προσφέρεται για αυθεντικές πολιτιστικές εμπειρίες. Κάποιος πρότεινε μια περιήγηση ιστορικού περιεχομένου της Ινδίας με σιδηρόδρομο”*

.....

Οι **Russell** ορίζουν τον οικολογικό ξενώνα ως ένα τουριστικό κατάλυμα φυσικού τύπου που καλύπτει τη φιλοσοφία και τις αρχές του οικοτουρισμού.

Η σημασία της οικολογίας υπογραμμίζεται και από την Ecotourism Society, η οποία υποστηρίζει ότι τα καταλύματα αυτά προωθούν την εμπειρία μόρφωσης και συμμετοχικότητας η οποία ταυτόχρονα αναπτύσσεται και λειτουργεί σε σχέση με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται.

Σύμφωνα με τον **Andersen** για να είναι πράγματι βιώσιμες οι εγκαταστάσεις των οικολογικών ξενώνων, πρέπει να εφαρμοστεί, μαζί με έναν κώδικα περιβαλλοντικής δεοντολογίας, μία προσέγγιση στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, που θα έχει ήπιες επιπτώσεις στο περιβάλλον- μια προσέγγιση που σύμφωνα με αυτόν θα αναθεωρήσει πλήρως τον κλασικό σχεδιασμό, που ακολουθούν οι αρχιτέκτονες. Ο Andersen κατάφερε να εφαρμόσει στην πράξη ορισμένες από τις αρχιτεκτονικές του αρχές στο παραθεριστικό του κέντρο **Lapa Rios Resort** στη **χερσόνησο Osa** στην ακτή του Ειρηνικού της Κόστα Ρίκα. Οι εγκαταστάσεις αυτές περιλαμβάνουν ένα κυρίως κτίριο και 14 ιδιωτικά μπανγκαλόου, που χτίστηκαν από ντόπιους μηχανικούς με την απομάκρυνση ενός μόνο δέντρου.

Δεδομένων των αρχών περί ήπιων επιδράσεων και χαμηλής δυναμικότητας της οικοτουριστικής ανάπτυξης, το ερώτημα που προκύπτει, είναι : **σε ποιο βαθμό δεν μπορεί να εφαρμοστεί το μοντέλο του οικολογικού ξενώνα;**

Η **Ayala** (1996) ως εργολάβος διεθνών οικοτουριστικών παραθεριστικών κέντρων, πιστεύει ότι ο οικοτουρισμός εξελίσσεται σταδιακά σε τμήματα του μαζικού τουρισμού.

Υποστηρίζει την άποψη αυτή αναφέροντας ότι υπάρχει ανάγκη διαφοροποίησης των αναρίθμητων παράκτιων τουριστικών προϊόντων μετά την απαίτηση του οικοτουρισμού. Συνεχίζει λέγοντας ότι το όριο μεταξύ οικοτουριστών και συμβατικών τουριστών είναι λιγότερο σαφές στην περίπτωση των ταξιδιών μακρινών αποστάσεων καταγράφοντας ομοιότητες στα:

- μορφωτικά τους επίπεδα
- οικογενειακά εσοδήματα
- επαγγέλματα

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι:

1. η δυνατότητα πραγματοποίησης μακρινών ταξιδιών προϋποθέτει την καλή οικονομική κατάσταση του ενδιαφερόμενου και επιπλέον,
2. η οικονομική ευημερία είναι ανάλογη της μόρφωσης και του επαγγέλματος

Η **Ayala** προσθέτει ότι πολλές αλυσίδες μεγάλων παραθεριστικών κέντρων στην Αφρική και την Κ.Αμερική φθάνουν στο σημείο να δωρίζουν χρήματα σε οργανισμούς προστασίας του περιβάλλοντος. Πρέπει όμως, να αναρωτηθούμε ποιο ποσοστό των εσόδων των ξενοδοχείων αυτών παραμένει στη ντόπια κοινότητα και ποιο ποσοστό επιστρέφει στη Β. Αμερική ή την Ευρώπη. Ίσως η πρωτοβουλία αυτή να μην είναι τίποτα άλλο από έναν τρόπο διαφήμισης που παρουσιάζει τις επιχειρήσεις αυτές φιλικές προς το περιβάλλον.

Είναι δυνατόν η αποτυχία του οικοτουρισμού να οφείλεται στην πεποίθηση, ότι λειτουργεί πολύ καλά ως μορφή μαζικού τουρισμού και ότι τα τεράστια οικο-παραθεριστικά κέντρα αποτελούν την μόνη λύση για να έρθει ο οικοτουρισμός πιο κοντά στις μάζες. Βέβαια η λογική αυτή ίσως είναι η μοναδική ευκαιρία για

κέρδος και όχι η ευγενής υποχρέωση για παροχή διακοπών στις μάζες(στα τροπικά δάση).

Αν εξετάσει κάποιος προσεκτικά ορισμένες από τις εγκαταστάσεις αυτές θα ανακαλύψει χαρακτηριστικά στοιχεία μη- βιωσιμότητας. Για π.χ. έλλειψη ενημερωτικών προγραμμάτων σχετικά με τα φυσικά και πολιτιστικά αξιοθέατα των περιοχών όπου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις καθώς επίσης τη χρήση μη-τοπικών υλικών. Τέτοιες εγκαταστάσεις λοιπόν, έχουν μόνο διακοσμητικό χαρακτήρα με ελάχιστα στοιχεία επιμόρφωσης και βιωσιμότητας,στοιχεία κρίσιμα για αυτόν τον τύπο τουρισμού.

Ακόμα και στις περιπτώσεις, όπου η ιδιοκτησία ανήκει στα χέρια ενός ή περισσότερων ατόμων, σπανίως θα δούμε συμμετοχή του ντόπιου πληθυσμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Ο οικοτουρισμός παρά τις “καλές” προθέσεις του, μέχρι σήμερα δεν έχει δώσει ενδείξεις ότι είναι λιγότερο παρεμβατικός σε σχέση με τις άλλες μορφές τουρισμού. Δεν είναι δυνατό να μιλάμε για σωστούς τρόπους ελέγχου της ανάπτυξης όταν υπάρχουν ελάχιστα επιτυχημένα παραδείγματα αυτών. Ακόμα και σε περιπτώσεις που καταγράφεται επιτυχία, πιθανόν να μην λειτουργούν αρκετό χρονικό διάστημα ώστε να έχει ολοκληρωθεί ο κύκλος προορισμού τους. Σε πολλές περιοχές του κόσμου, οι τοπικές πρωτοβουλίες είναι μηδαμινές μπροστά στις συνθήκες, που εξακολουθούν να πλήττουν την ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

Η διαφορά, που υπάρχει στη σχέση μεταξύ παραθεριστικών κέντρων μαζικού τουρισμού και οικοτουρισμού είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς και ο έλεγχος του προορισμού όπου κυριαρχούν τα διεθνή ή πολυεθνικά εταιρικά συμφέροντα. Οι περιοχές που σκοπεύουν να αναπτύξουν τον οικοτουρισμό, θα πρέπει να μπορούν να διασφαλίσουν τη συνεργασία των κοινοτήτων αλλά και των διάφορων μέσων όπως π.χ. ευθύνες για την λήψη αποφάσεων, για την αποχή τους από τις δυσλειτουργίες της παγκόσμιας τουριστικής ανάπτυξης που δηστυχώς κυριαρχούν στον οικονομικό αυτό κλάδο.

Το ερώτημα που τίθεται τώρα είναι: τι ρόλο παίζει η ηθική στον οικοτουρισμό;

Η παρουσία ή η απουσία μιας αποδεκτής ηθικής συμπεριφοράς στις τουριστικές περιοχές είναι κατά μεγάλο βαθμό συνάρτηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται και ενεργούν οι τουρίστες, οι επιχειρηματίες και οι ντόπιοι κάτοικοι μεταξύ τους αλλά και απέναντι στους φυσικούς πόρους.

Χαρακτηριστικό **παράδειγμα ανήθικης συμπεριφοράς** αποτελεί το παρακάτω:

Στο **Ayers Rock**, φημισμένο αξιοθέατο στην Αυστραλία που προσελκύει κάθε χρόνο εκατοντάδες τουρίστες, έχουν σημειωθεί περιστατικά επισκεπτών οι οποίοι έκοβαν κομμάτια από το μονόλιθο, για να τα πάρουν μαζί τους ως σουβενίρ. Πρόκειται για μεμονωμένα περιστατικά που όμως μας βάζουν στη διαδικασία να σκεφτούμε τι θα γινόταν σε περίπτωση γενίκευσης του φαινομένου αυτού.

Δεδομένου ότι οι τουρίστες διασχίζουν διεθνή, και συνεπώς και πολιτιστικά σύνορα, τους είναι πολύ δύσκολο να αναπτύσσουν κάθε φορά ένα αποδεκτό σύνολο αξιών, που θα αρμόζει στον εκάστοτε προορισμό τους. Υπάρχει μάλιστα και ένα σχετικό **αγγλικό γνωμικό** που λέει: “ **όταν είσαι στη Ρώμη, κάνε ότι σου λένε οι Ρωμαίοι**” (υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι οι Ρωμαίοι κάνουν το σωστό).

Σύμφωνα με τον **Philipsen** (1995) η κοινή γνώμη παρουσιάζει σταδιακά μια στροφή προς μία ηθική περισσότερο περιβαλλοντική. Επίσης, πιστεύει ότι οι επιλογές που κάνουν οι άνθρωποι σε σχέση με τον τουρισμό, αντανακλούν την σπουδαιότητα των περιβαλλοντικών αξιών, που ακολουθούν στη καθημερινή τους ζωή.

Κατά το παρελθόν, η τουριστική ηθική, είχε συσχετιστεί με τον τομέα της διεύθυνσης των ξενοδοχείων εξ' αιτίας της αποστολής που υπήρχε αναφορική με την φιλοξενία, την εξυπηρέτηση και την επιχειρηματικότητα. Η έρευνα αυτή ήταν η αφορμή για τη δημιουργία του Διεθνούς Ιδρύματος για την Ποιότητα, την Ηθική στην Εξυπηρέτηση και τον Τουρισμό.

Το τμήμα ανάπτυξης βιομηχανίας και εμπορίου της Βρετανικής Κολομβίας ορίζει τον κώδικα ηθικής συμπεριφοράς ως “ ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών, που ορίζουν τη συμπεριφορά μίας ομάδας στόχου που εκτελεί μία δραστηριότητα που την ενδιαφέρει”.

Στο τουρισμό, οι παρόμοιοι κώδικες που παρουσιάστηκαν δεν αφορούσαν μόνο τις επιχειρήσεις αλλά και τους ντόπιους κατοίκους, την κυβέρνηση και τους τουρίστες.

Ο **Genot** πιστεύει ότι ο πυρήνας για κάθε κώδικα ηθικής συμπεριφοράς είναι τα εξής:

- ◆ δέσμευση απέναντι στο περιβάλλον
- ◆ υπευθυνότητα
- ◆ ολοκληρωμένος προγραμματισμός
- ◆ φιλική διαχείριση προς το περιβάλλον
- ◆ συνεργασία μεταξύ των φορέων λήψης αποφάσεων
- ◆ ενημέρωση του κοινού

η σχετική μελέτη της **Ecotourism Society** αναφέρει οδηγίες για την συμπεριφορά των ανθρώπων πριν την αναχώρησή τους για το ταξίδι, τον έλεγχο, την διοίκηση, την καθοδήγηση των τουριστών και τα ντόπια καταλύματα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Ένα από τα θέματα που προβληματίζουν τους ανθρώπους του οικοτουρισμού, τουλάχιστον από ερευνητικής άποψης, είναι η έλλειψη εμπειρικών στοιχείων, που θα αποδεικνύουν τη θέση ότι ο οικοτουρισμός είναι πιο υπεύθυνος από τις άλλες μορφές τουρισμού. Δηλαδή, οι οικοτουρίστες σέβονται περισσότερο τους ηθικούς κανόνες της οικολογίας και της κοινωνίας από τους άλλους τουρίστες; Και τι ισχύει τελικά για τις αξίες και τις νοοτροπίες τους; Αυτές και άλλες ερωτήσεις πρέπει να απαντηθούν προκειμένου να έχουμε ένα ακριβέστερο προφίλ αυτού του τύπου τουρισμού.

Για τον λόγο αυτό, οι **Reidenbach και Robin** (1988, 1990) ανέπτυξαν μία Πολυδιάστατη Κλίμακα Ηθικής, η οποία μπορεί να προσδιορίσει τις ηθικές διαφορές μεταξύ ανθρώπων βάσει των θεωριών της δεοντολογίας, της τεχνολογίας, της δικαιοσύνης και της σχετικότητας για την ηθική. Με αυτή την κλίμακα βρήκαν ότι οι υπεύθυνοι λειτουργίας οικοτουριστικών επιχειρήσεων ήταν ελαφρώς πιο ηθικοί σε σχέση με τους άλλους τύπους επαγγελματιών (κρουαζιέρες, ταξίδια περιπέτειας) βάσει των απαντήσεων που έδωσαν σε τρία τουριστικά σενάρια και προσφέροντας κάποιες εμπειρικές ενδείξεις, που αποδεικνύουν, ότι τουλάχιστον από την πλευρά αυτών των ανθρώπων, **ο οικοτουρισμός είναι πράγματι ένας πιο ηθικός τομέας της τουριστικής βιομηχανίας.**

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο οικότουρισμός δεν είναι παρά μία μορφή βιώσιμου τουρισμού (θεωρητικά), που στέκεται πάνω σε μία βάση αποτελούμενη από πολλές άλλες μορφές. Ο Wall θέτει το ερώτημα κατά πόσο μπορούν να αναπτυχθούν μορφές μαζικού τουρισμού, που να είναι φιλικές προς το περιβάλλον. Βασει των ερευνών και μελετών που πραγματοποιήθηκαν σε όλο τον κόσμο, διαπιστώθηκε ότι ο μαζικός τουρισμός θα πρέπει να γίνει βιώσιμος. Αν ο οικότουρισμός έχει να παίξει κάποιο ρόλο στη μεταμόρφωση του μαζικού τουρισμού, τότε αυτός θα είναι να δείξει, σε μία μικρή κλίμακα, την ικανότητα της βιομηχανίας να γίνει πιο υπεύθυνη οικολογικά μέσα από την ανάπτυξη στρατηγικών εναλλακτικών μορφών ενέργειας, την ευαισθητοποίηση απέναντι στους φυσικούς πόρους και τους ντόπιους κάτοικους, κλπ.

Μια από τις μεγαλύτερες απειλές του οικότουρισμού είναι ο κίνδυνος ότι τα μεγάλα ξενοδοχεία και οι πολυεθνικές επιχειρήσεις θα εισέλθουν στο χώρο του οικότουρισμού με λιγότερο αλτρουιστικούς στόχους. Ας είναι λοιπόν, τα μεγαλύτερα παραθεριστικά κέντρα και ο μαζικός τουρισμός βιώσιμος τουρισμός, όχι όμως οικότουρισμός .

Για παράδειγμα το θέμα του μαζικού τουρισμού ως οικότουρισμού προσιδιάζει με το άλλο πρόβλημα της χρήσης ετικετών οικότουρισμού και της ανάπτυξης παραθεριστικών κέντρων, γεγονός που συνέβη στο οικολογικό κέντρο αναψυχής στη Χερσονήσο Yucatan στο Μέξικο, όπου χρησιμοποιήθηκαν πινακίδες οικολογικών καταλυμάτων ονομασίες, όπως Ramada. Το γεγονός αυτό δεν αφορά τόσο τις οικολογικές επιπτώσεις, όσο τις κοινωνικό-οικονομικές επιπτώσεις.

Ας αναρωτηθούμε που θα μπορούσαν να φθάσουν οι τουριστικές επιχειρήσεις για να διατηρήσουν την επιτυχία τους, αν η προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι σύμφωνη με την οικονομική επιτυχία και την κοινή γνώμη. Ένα άλλο θέμα που πρέπει να λυθεί στο μέλλον, είναι ο ρόλος που πρέπει να παίξει η πολιτεία και η βιομηχανία στην παρουσίαση του προϊόντος του οικότουρισμού. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι ο ιδιωτικός τομέας, όταν αφεθεί ανεξέλεγκτος, θα προσπαθήσει να κερδίσει περισσότερα χρήματα. Αν ο

οικοτουρισμός αποτύχει, η αιτία δε θα επιβαρύνει μόνο τους επιχειρηματίες; όχι άμεσα, γιατί η αιτία θα βρίσκεται στα χέρια των κρατών και των διεθνών εταιρειών, που εμπλέκονται στη διαχείρισή της τουριστικής ανάπτυξης και την ανικανότητά τους να ελέγξουν και να αναπτύξουν σωστούς κανόνες για τη βιομηχανία.

Όσον αφορά τις κοινότητες, ορίζονται από τη ποικιλία των ανθρώπινων και φυσικών πόρων που τις συνθέτουν. Όπως και στα οικοσυστήματα, κάθε μέλος μιας κοινότητας παίζει συγκεκριμένο ρόλο και απασχολεί μια συγκεκριμένη θέση. Η θεωρία της ανάπτυξης υποστηρίζει ότι η οικονομική βιωσιμότητα είναι συνάρτηση μιας ισορροπημένης προσέγγισης απέναντι στην οικονομική ανάπτυξη. Όπως η μονοκαλλιέργεια αποτελεί κίνδυνο για το περιβάλλον, έτσι και οι περιοχές εκείνες που στηρίζονται αποκλειστικά και μόνο στον οικοτουρισμό για την οικονομική τους ανάπτυξη, διατρέχουν τους ίδιους κινδύνους. Οι περιοχές αυτές, θα πρέπει να γνωρίζουν ότι ο οικοτουρισμός πρέπει να ενσωματώνεται σε μία ευρύτερη πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης, που περιλαμβάνει το σωστό προγραμματισμό και την διαχείριση των φυσικών πόρων και της βιομηχανίας.

Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει τους επικριτές της, όμως υπάρχουν και κάποιες άλλες απόψεις, που μπορούμε να εξετάσουμε για ένα καλύτερο και πιο οικολογικό αύριο. Θα υπάρξουν άραγε στο μέλλον κάποια υποκατάστατα του οικοτουρισμού; το πιθανότερο είναι πως όχι. Το όραμα για το μέλλον του οικοτουρισμού δεν έχει γίνει γενικώς αποδεκτό, ούτε από την πλευρά της βιομηχανίας, αλλά ούτε και γεωγραφικά.

Για να κατανοήσουμε πλήρως την σχέση περιβάλλοντος-τουρισμού αρκεί να δούμε τη σχέση αυτή ως μία τράπεζα όπου κάνουμε διαρκώς αναλήψεις χωρίς να καταθέτουμε. Ενώ λοιπόν, οι καταθέσεις αυτές θα μπορούσαν να μας αποφέρουν σημαντικότερους τόκους υπό τη μορφή μιας ισχυρότερης σχέσης ανθρώπου-περιβάλλοντος και έναν καλύτερο τρόπο διεξαγωγής εμπορίου, οι αναλήψεις που κάνουμε καταφέρνουν να εντείνουν τη διχοτομία και δημιουργία χάσματος και φυσικού κόσμου.

Οι τουρίστες όταν ταξιδεύουν προς παρθένες φυσικές περιοχές, πρέπει να προσέξουν, ώστε να μην ενοχλήσουν τα άλλα “ μέλη της κοινότητας” δηλαδή τα φυτά και τα ζώα, με τα οποία έρχονται σε επαφή.

Στον οικοτουρισμό, όπως και σε κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης της γης,θα πρέπει να μάθουμε να γνωρίζουμε πότε να σταματάμε. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τουρισμός είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου και ότι ο οικοτουρισμός αποτελεί τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο κλάδο αυτής της βιομηχανίας.

Τελικά, τι είναι αυτό που καθορίζει την επιτυχία ενός οικοτουριστικού ταξιδιού; το κέρδος της επιχείρησης, η εμπειρία που βιώνει ο τουρίστας, ή και τα δύο; Ο οικοτουρισμός σήμερα είναι πολύ “sexy” για να μπορέσει να τον αγνοήσει μία βιομηχανία, που στοχεύει στο κέρδος.

Ένα άλλο θέμα που πρέπει να απαντηθεί είναι η σχέση τουρισμού-αναψυχής. Πρόκειται για μία μορφή αναψυχής και, όπως όλες οι μορφές αυτές συνεπάγεται τη δαπάνη χρημάτων. Πολλές φορές αποτελεί το έναυσμα για μία θαυμάσια μορφή κοινοτικής ανάπτυξης και υποστηρίζει την εύκολη πρόσβαση επιτρέποντας στους λιγότερο ευκατάστατους ανθρώπους να συμμετέχουν σε αυτή. Ο τουρισμός εμπεριέχει το στοιχείο του ελιτισμού και είναι ένα άριστο δείγμα διάκρισης μεταξύ αυτών που έχουν και αυτών που δεν έχουν.

Θα υπάρξει άραγε κάποια στιγμή όπου ο τουρισμός θα αποτελεί κάτι περισσότερο από ένα απλό όχημα, που θα χρησιμοποιεί ο ιδιωτικός τομέας για να βγάλει κέρδος εις βάρος της εύκολης προσέγγισης; το μέλλον του οικοτουρισμού θα ελεγχθεί σε κάποιο βαθμό, από την ελεύθερη ζήτηση. Το ερώτημα είναι σε ποιο βαθμό είναι πρόθυμη η διεθνής κοινότητα να αφήσει κάτι τέτοιο να συμβεί.

Θα αφήσουμε τους οικοτουρίστες και τους δημιουργούς των σχετικών εμπειριών να καθορίσουν τη μοίρα της τουριστικής βιομηχανίας ή μήπως η τουριστική βιομηχανία θα ζητήσει την παρέμβαση των τοπικών, επαρχιακών, εθνικών και διεθνών αρχών για τον έλεγχο της κατάστασης; Απ’ ότι φαίνεται η μελλοντική πορεία του χώρου θα είναι ο έλεγχος μέσα απ’ τον βιώσιμο τουρισμό και τη βιομηχανία του οικοτουρισμού.

Για άλλη μια φορά τονίζουμε ότι θα πρέπει να κοιτάξουμε λίγο πιο πέρα από την ικανοποίηση των προσωπικών και οικονομικών αναγκών προς μία προσέγγιση ευαίσθητη στις ανάγκες του περιβάλλοντος και των ντόπιων κατοίκων.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΡΘΡΟΥ ΤΗΣ GREENPEACE ΣΤΗΝ “ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ”

Αν η προετοιμασία της χώρας μας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν ένας αγώνας δρόμου, το περιβάλλον τερμάτισε τελευταίο. Μολονότι υπήρχαν ο χρόνος, τα χρήματα, η διαθέσιμη τεχνολογία αλλά και η πολιτική βούληση, η ευκαιρία να διοργανώσουμε μια “πράσινη” Ολυμπιάδα, όπως είχαμε δεσμευτεί χάθηκε οριστικά.

Στον φάκελο υποψηφιότητας για την ανάληψη των αγώνων, η Αθήνα δεσμευόταν ότι το περιβάλλον όχι μόνο θα προστατευθεί, αλλά και θα βελτιωθεί, ότι οι εργασίες θα γίνουν με τη βοήθεια τεχνολογιών και υλικών φιλικών προς το περιβάλλον, ότι θα υπάρξει ευρεία χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κ.α. Όπως καταδεικνύει, όμως, η τελευταία έκθεση –αποτίμηση της περιβαλλοντικής διάστασης των αγώνων της Greenpeace, λίγες μόλις ημέρες πριν την έναρξη των Αγώνων κανένας από τους παραπάνω στόχους δεν είχε επιτευχθεί. Ενδεικτική των πρακτικών που ακολουθήθηκαν είναι η περίπτωση του Ολυμπιακού Χωριού, στο οποίο η χρήση τεχνικών οικολογικής δόμησης θα μπορούσε να αλλάξει δραστικά τα δεδομένα στο τομέα της δόμησης για όλο το κλάδο των κατασκευών, στρέφοντάς τον σε μία πιο φιλοπεριβαλλοντική κατεύθυνση. Σε όλες τις εκθέσεις που προηγήθηκαν της δημοπράτησης του έργου γινόταν λόγος για εφαρμογή βιοκλιματικού σχεδιασμού, και τεχνολογίες εξοικονόμησης ενέργειας (χρήση ηλιακών θερμοσίφωνων, φωτοβολταϊκών) και για αποφυγή χρήσης τοξικών υλικών όπως PVC. Τελικά έχει κατασκευασθεί

ένας συμβατικός οικισμός από τον οποίο απουσιάζουν οποιαδήποτε στοιχεία που θα του προσέδιδαν ένα φιλοπεριβαλλοντικό χαρακτήρα. Η κατασκευή των διαμερισμάτων δεν είναι καν συμβατή με τις οδηγίες του Σχεδίου Δράσης “Ενέργεια 2001” του ΥΠΕΧΩΔΕ, τον Κανονισμό Χρήσης και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΟΧΕΕ) και τη νέα Κοινοτική Οδηγία για τα κτίρια. Αντίθετα, από αναλύσεις που πραγματοποίησε το Πανεπιστήμιο Αθηνών, προκύπτει ότι η ενεργειακή κατανάλωση των κτιρίων είναι εξαιρετικά υψηλή. Συγκεκριμένα, η απαιτούμενη ενέργεια για δροσισμό είναι ως και 2,7 φορές μεγαλύτερη από αυτήν που πρόβλεπε ο ΚΟΧΕΕ. Έχουν εγκατασταθεί ακριβά και ενεργοβόρα κλιματιστικά με επιβάρυνση τόσο του προϋπολογισμού όσο και του περιβάλλοντος. Δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ηλιακά συστήματα, ούτε καν για την παραγωγή ζεστού νερού. Οι προδιαγραφές ουσιαστικά απέκλειαν τεχνικές ψύξης και ψυκτικά υγρά φιλικά προς το περιβάλλον, ενώ χρησιμοποιήθηκαν τα επιβλαβή για το περιβάλλον πλαστικά PVC. Φυσικά, δεν έγιναν προβλέψεις για τα συστήματα εξοικονόμησης νερού.

Εξάιρεση αποτελεί ο τομέας των μεταφορών, με τη δημιουργία του τραμ και του προαστιακού και την επέκταση του μετρό.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 2004

- ◆ Νέο περιστατικό παράνομης καλλιέργειας μεταλλαγμένου καλαμποκιού εντοπίστηκε στη περιοχή της Ορεστιάδας Έβρου σύμφωνα με πληροφορίες της Greenpeace. Οι πληροφορίες μιλούν για καλλιέργεια και καταστροφή τουλάχιστον 600 στρεμμάτων, αλλά και για εντοπισμό κι άλλων χωραφιών σπαρμένων με μεταλλαγμένα στην ίδια περιοχή. Η Greenpeace καταγγέλει τη συνεχιζόμενη αναποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και την απουσία νομικού πλαισίου ποινών και κυρώσεων

- ◆ Η γαλλική κυβέρνηση εξέφρασε την πρόθεσή της να επιβάλλει βαρείς φόρους στην αστική χρήση οχημάτων τύπου 4x4, τα οποία αυξάνουν το κυκλοφοριακό και "σιγοψήνουν" τον πλανήτη. Οι κακεντρεχείς, πάντως, παρατηρούν ότι πρόκειται για είδος αυτοκινήτων που δεν παράγει αυτή η χώρα

- ◆ Η Ε.Ε. καταγγέλει ότι μόνο 5 από τις χώρες μέλη είναι έτοιμες να εφαρμόσουν τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει για τον περιορισμό των αερίων του θερμοκηπίου. Η Επίτροπος για το περιβάλλον Margot Wallstrom δήλωσε ότι έφτασαν στην επιτροπή 13 σχέδια, από τα οποία 5 μόνο έγιναν δεκτά όπως είχαν. Πρόκειται για τα σχέδια της Δανίας, της Ιρλανδίας, της Ολλανδίας, της Σουηδίας και της Σλοβενίας. Σε άλλα 3, της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Βρετανίας δόθηκε τρίμηνη παράταση να επιφέρουν μικρές βελτιώσεις. Στο άλλο άκρο, Ιταλία και Ελλάδα δεν υπέβαλαν καν σχέδια, και η Επίτροπος ανακοίνωσε ότι θα λάβει νομικά μέτρα εναντίον τους.

- ◆ Λαθροθήρες έκαψαν το ένα τρίτο του μεγαλύτερου εθνικού πάρκου στη Ρουάντα, βραχυκυκλώνοντας τις προσπάθειες να προστατευτεί η άγρια ζωή της χώρας, παρά τον ταχέως αυξανόμενο αγροτικό πληθυσμό. Το πάρκο Akagera αποτελεί μία όαση για την άγρια ζωή, σε μία περιοχή όπου 8 εκ. άνθρωποι συνωστίζονται σε μόλις 26.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, και η αποδάσωση είναι ήδη εκτεταμένη. Λίγες μέρες πριν, στη γειτονική Δημοκρατία του Κονγκό παράνομοι οικιστές κατέστρεψαν τεράστιες περιοχές ενδιαίτηματος του γορίλα του Κονγκό, απειλώντας την επιβίωση ενός από τα σπανιότερα ζώα του κόσμου.

- ◆ Ακόμη πιο απομακρυσμένη μοιάζει η προοπτική για καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών στην Βρετανία, μετά την απόφαση της αγγλο-ελβετικής εταιρείας Syngenta να κλείσει τα ερευνητικά εργαστήριά της και

να τα μεταφέρει στις ΗΠΑ, λόγω των μικρών προσδοκιών που διαφαίνονται για την τεχνολογία αυτή στην Ευρώπη.

- ◆ Την παραπλάνηση των καταναλωτών από τις διαφημίσεις κλιματιστικών που κάνουν λόγω για “ οικολογικό φρέον/ψυκτικό” καταγγέλει η Greenpeace. Στη χώρα μας δεν διατίθενται οικιακά κλιματιστικά φιλικά προς το περιβάλλον. Όλα, ανεξαιρέτως, χρησιμοποιούν ψυκτικές ουσίες που συμβάλλουν σημαντικά στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στις κλιματικές αλλαγές, τονίζει η οργάνωση. Αφορμή των παραπλανητικών καταχωρήσεων αποτέλεσε η υποχρεωτική συμμόρφωση των εταιρειών κλιματιστικών προς τη νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία, η οποία απαγορεύει την χρήση ψυκτικών ουσιών που καταστρέφουν το όζον σε όσα κλιματιστικά παράγονται από 01/01/2004. Η Greenpeace ζητά την άμεση απόσυρση των ψευδών χαρακτηρισμών, καθώς και την απόσυρση των κλιματιστικών με ψυκτικές ουσίες παλαιάς γενιάς
- ◆ Κατά χιλιάδες εκβράζονται οι νεκρές караβίδες στις όχθες του ποταμού Καλαμά, στο νομό Ιωαννίνων. Πρόκειται για επιδημία πανώλης, η οποία προκλήθηκε από τα λύματα του χωριού Παρακάλαμος, που πέφτουν στο ποτάμι. Πανώλη είχε εμφανιστεί και πάλι σε ποτάμι του νομού Ιωαννίνων στην διετία 1983-84 και χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να αποκατασταθεί η ζημιά. Τώρα, σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις των ειδικών, караβίδες στον Καλαμά θα επανεμφανιστούν στη καλύτερη περίπτωση ύστερα από μία πενταετία.
- ◆ Παρά την εντυπωσιακή ομορφιά του, πρόκειται για επικίνδυνο εισβολέα! Ένα δηλητηριώδες ψάρι του ινδικού ωκεανού, το ψάρι- λιοντάρι, δημοφιλές στα ενυδρεία για τα λαμπρά του χρώματα, έχει αρχίσει να εγκαθίσταται στις νοτιοανατολικές ακτές των ΗΠΑ, εκτοπίζοντας τα τοπικά είδη και αλλάζοντας το οικοσύστημα. Το πρόβλημα άρχισε μόλις 4 χρόνια πριν, όταν κάποια ψάρια ξέφυγαν από ενυδρεία

- ◆ Νέα σειρά μέτρων υιοθέτησε η Ε.Ε. για την καταπολέμηση της παράνομης υλοτόμησης και του εμπορίου παράνομης ξυλείας, το οποίο θεωρείται υπεύθυνο για τεράστιες περιβαλλοντικές καταστροφές στις χώρες του νότου. Ιδιαίτερα συμβάλλει στην καταστροφή αρχαίων τροπικών δασών

- ◆ Μήνυση κατέθεσαν 8 αμερικανικές πολιτείες (Καλιφόρνια, Κονέκτικατ, Ν. Τζέρσι, Αιόβα, Ν. Υόρκη, Ροντ Άιλαντ, Βέρμοντ και Ουισκόνσιν) κατά 5 γιγαντιαίων ενεργειακών βιομηχανιών, ζητώντας δραστική μείωση της εκπομπής καυσαερίων από τα εργοστάσιά τους. Αν και κανένα από αυτά δεν βρίσκεται στις πολιτείες που κατέθεσαν την κοινή μήνυση, οι δικαστικές αρχές έκριναν ότι η ρύπανση δεν έχει γεωγραφικά όρια και κατά συνέπεια πρόκειται για υπόθεση που αφορά το δημόσιο συμφέρον. Η περίπτωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα λόγω της άρνησης της κυβέρνησης Μπους να συμμορφωθεί με τις δεσμεύσεις του Κιότο

- ◆ Παρά τις αισιόδοξες προβλέψεις, δεν μπορούμε να πούμε ότι έχει αρχίσει η ανάκαμψη του στρώματος του όζοντος, αποφάνθηκαν οι 450 κορυφαίοι επιστήμονες στο Διεθνές Συμπόσιο Όζοντος που πραγματοποιήθηκε στη Κω. Τα πρώτα στοιχεία, στην Ελλάδα και σε άλλες περιοχές του πλανήτη, έδειχναν θετικά. Ομως, στις πολικές περιοχές, το στρώμα του όζοντος εξακολουθεί να αραιώνει με τους ρυθμούς των περασμένων χρόνων. Από την εποχή που ανακαλύφθηκε η τρύπα στο στρώμα του όζοντος προ εικοσιπενταετίας, έχουν γίνει σημαντικές ενέργειες όπως η απαγόρευση των ουσιών που την προκαλούν, μέσω του πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ που υπογράφηκε το 1987. Ωστόσο, η έκτασή της εξακολουθεί να καλύπτει εμβαδόν μεγαλύτερο από εκείνο της Ευρώπης. Για πρώτη φορά, τέλος, στο συνέδριο αυτό σχετίστηκε η συμπεριφορά του στρώματος του όζοντος με τις μετεωρολογικές συνθήκες και τις κλιματιστικές αλλαγές.

- ◆ Πραγματοποιήθηκε στη Βόννη, με πρωτόβουλία της γερμανικής κυβέρνησης, η μεγαλύτερη ως σήμερα παγκόσμια συνάντηση για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ανώτεροι αξιωματούχοι από 154 χώρες συμφώνησαν να αυξήσουν επείγοντως το ποσοστό συμμετοχής των ανανεώσιμων πηγών στη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών αλλά και την ενεργειακή αποδοτικότητα. Παρά τις διάφορες επενδυτικές εξαγγελίες πάντως, ο κόσμος σήμερα ξοδεύει συνολικά λιγότερο για την έρευνα στις νέες πηγές ενέργειας απ' ότι το 1980, μετά τη δεύτερη πετρελαιοκή κρίση. Για μία ακόμη φορά, οι εκπρόσωποι των χωρών δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν σε συγκεκριμένους στόχους και χρονοδιαγράμματα, λόγω της αντίδρασης των ΗΠΑ
- ◆ Τα σχέδια της αμερικανικής κυβέρνησης για αποθήκευση εξαιρετικά ραδιενεργών αποβλήτων βαθιά κάτω από το βουνό Yucca στις ΗΠΑ, σε θερμοκρασίες μεγαλύτερες του σημείου βρασμού του νερού θα έχουν ως αποτέλεσμα ρωγμές στα δοχεία συσκευασίας και διαρροή ραδιενέργειας στο περιβάλλον, προειδοποίησε το Σώμα Τεχνικής Επιθεώρησης Πυρηνικών Αποβλήτων των ΗΠΑ.
- ◆ Τη χρηματοδότηση προγράμματος αποκατάστασης του παραποτάμιου δάσους στο Δέλτα του Νέστου με το ποσό των 2.650.000 ευρώ, περιλαμβάνει το σύμφωνο οικονομικής συνεργασίας της Ε.Ε. με τις χώρες Νορβηγία, Ισλανδία, Λιχτενστάιν που υπογράφηκε στην Χαλκιδική. Το δάσος του Νέστου καλύπτει τις δύο όχθες του ποταμού και θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα παραποτάμια δάση της Μεσογείου
- ◆ Σε αυστηρές επισημάνσεις για τα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης και τις συγκεντρώσεις τοξικών χημικών ουσιών στα φυτικά τρόφιμα, κυρίως όσον αφορά στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, προχώρησε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

- ♦ Δεινή ήττα υπέστη η Ελλάδα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, καθώς καταδικάστηκε για την περιβαλλοντική καταστροφή του κόλπου της Ελευσίνας από τα λύματα των κατοικιών και βιομηχανιών του Θριάσιου Πεδίου. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα όφειλε ήδη από το 1998 να έχει δημιουργήσει στην περιοχή πλήρες αποχετευτικό δίκτυο, συνδεδεμένο με μονάδα επαξεργασίας τρίτης βαθμίδας. Αντί αυτού παραμένουν οι βόθροι, ενώ το έργο βρίσκεται ακόμη στη φάση της δημοπράτησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ:

1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

α ‘ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ’ , ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ Μ.

α ‘ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ’ , ΛΥΤΡΑΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ

α ‘ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ’ , DAVID FENNELL

α ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

‘ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ’

&

‘ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ’.

α ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ INTERNET

2. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

α ‘ TOURISM- A COMMUNITY APPROACH’ , PETER MURPHY

α ‘ TOURIST DEVELOPMENT’ , DOUGLAS PEARCE

α ‘ TOURISM PLANNING’ , EDWARD INSKEED